

BOSNA I HERCEGOVINA
Konkurencijsko vijeće

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Конкуренцијски савјет

R J E Š E N J E

**po Zahtjevu za pokretanje postupka Udruženja korisnka kredita „Švicarac“ Bugojno
protiv privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d Banja Luka,
Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine i Agencije za bankarstvo Republike
Srpske**

**Sarajevo,
april 2018. godine**

Broj: UP-02-26-3-002-164/17
Sarajevo, 04.04.2018. godine

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine, na osnovu člana 25. stav (1) tačka e), člana 42. stav (2) i člana 49. stav (1) tačka a), a u vezi s članom 4. stav (1) tač. a), b), c), d) i e) i članom 10. stav (2) tač. a), b), c) i d) Zakona o konkurenciji („Službeni glasnik BiH“, br. 48/05, 76/07 i 80/09), te člana 105. Zakona o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“, br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16), u postupku pokrenutom po Zahtjevu za pokretanje postupka Udruženja korisnika kredita „Švicarac“, ul. Kulina bana 10, Bugojno, protiv privrednog subjekta Addiko Bank d.d. Sarajevo, ul. Trg solidarnosti br.12, Sarajevo, privrednog subjekta Addiko Bank a.d. Banja Luka, Aleja sv. Save br. 13, Banja Luka i Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine, Zmaja od Bosne 47, Banja Luka i Agencije za bankarstvo Republike Srpske, Vase Pelagića 11a, Banja Luka, radi utvrđivanja postojanja zabranjenog konkurencijskog djelovanja, na 24. (dvadesetčetvrtj) sjednici održanoj 04.04.2018. godine, je donijelo

R J E Š E N J E

1. Odbija se Zahtjev Udruženja korisnika kredita „Švicarac“, podnesen protiv privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, radi utvrđivanja postojanja zabranjenih konkurencijskih djelovanja, iz člana 10. stav (2) tač. a), b), c) i d) Zakona o konkurenciji, kao neosnovan.
2. Odbija se Zahtjev Udruženja korisnika kredita „Švicarac“, podnesen protiv privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, radi utvrđivanja postojanja zabranjenih konkurencijskih djelovanja, iz člana 4. stav (1) tač. a), b), c), d) i e) Zakona o konkurenciji, kao neosnovan.
3. Odbija se Zahtjev Udruženja korisnika kredita „Švicarac“, podnesen protiv privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo, Addiko Bank a.d. Banja Luka, Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine i Agencije za bankarstvo Republike Srpske, radi utvrđivanja zabranjenih konkurencijskih djelovanja, iz člana 4. stav (1) tač. a), b), c), d) i e), kao neosnovan.
4. Izriče se novčana kazna privrednom subjektu Addiko Bank d.d. Sarajevo, radi neosiguravanja potrebnih informacija u okviru datog roka, a u vezi sa članom 49. stav (1) pod a) Zakona o konkurenciji, u visini od 13.100, 10 KM (slovima: trinaesthiljadajednostotinu i 10/100), koju je isti dužan platiti u roku od 8 (osam) dana od dana prijema ovog Rješenja.
5. Nalaže se Udruženju korisnika kredita „Švicarac“ da nadoknadi troškove postupka privrednim subjektima Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, u

ukupnom iznosu od 2.937,87 (dvijehiljadedevetstotinatridestsedam i 87/100) KM, u roku od 8 (osam) dana od dana prijema ovog Rješenja.

6. Ovo Rješenje je konačno i bit će objavljeno u „Službenom glasniku BiH“, službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

O b r a z l o ž e n j e

Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Konkurencijsko vijeće) je, dana 06. januara 2017. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-1/17, zaprimilo Zahtjev za pokretanje postupka (u daljem tekstu: Zahtjev), podnesen od Udruženja korisnika kredita „Švicarac“, ul. Kulina bana br. 10., 70 230 Bugojno (u daljem tekstu: Podnosilac zahtjeva ili Udruženje KK „Švicarac“) podneskom od 04.01.2017. godine, u daljoj korespondenciji sa Konkurencijskim vijećem zastupan po punomoćniku Kerimu Karabdiću advokatu iz Sarajeva, protiv privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo, Trg solidarnosti br. 12., 71 000 Sarajevo (u daljem tekstu: Addiko Bank d.d. Sarajevo ili banka kreditor) i Addiko Bank a.d. Banja Luka, Aleja Svetog Save br. 13., 78 000 Banja Luka (u daljem tekstu: Addiko Bank a.d. Banja Luka ili banka kreditor), radi utvrđivanja postojanja zabranjenih konkurencijskih djelovanja od strane navedenih privrednih subjekata, u smislu Zakona o konkurenciji („Službeni glasnik BiH“, br. 48/05, 76/07 i 80/09).

Nakon uvida u podneseni Zahtjev, utvrđeno je da je isti nije preciziran i da je nepotpun, te da nije uplaćena administrativna taksa, nakon čega je Podnosiocu zahtjeva, dana 01.02.2017. godine pod brojem: UP: 02-26-3-002-27/17, upućen akt kojim se traži dopuna i preciziranje podnesenog Zahtjeva.

Podneskom Podnosioca zahtjeva od dana 10.02.2017. godine, zaprimljenim pod brojem: UP-02-26-3-002-3/17 istog dana i podneskom od 13.02.2017. godine, zaprimljenim istog dana pod brojem: UP-02-26-3-002-4/17, dostavljen je određen dio dokumentacije, međutim kako i dalje nije udovoljeno prethodnom Zahtjevu za preciziranjem i dopunom upućenom od strane Konkurencijskog vijeća, nakon zaprimanja podneska Podnosioca zahtjeva od 21.02.2017. godine, zaprimljenim pod brojem: UP-02-26-3-002-5/17 dana 22.02.2017. godine, upućeni su dodatni Zahtjevi za dopunom i preciziranjem, i to aktom broj: UP - 02-26-3-002-6/17 od dana 22.02.2017. godine i aktom broj: UP - 02-26-3-002-8/17 od dana 11.04.2017. godine.

Podnosilac zahtjeva je dostavio podneske dana 02.03.2017. godine i dana 19.04.2017. godine (zaprimljene pod brojem: UP - 02-26-3-002-7/17 dana 02.03.2017. godine i pod brojem: UP - 02-26-3-002-9/17 dana 19.04.2018. godine), a kojima je preciziran podneseni Zahtjev.

Konkurencijsko vijeće je, naknadno, dana 18.07.2017. godine pod brojem: UP - 02-26-3-002-10/17 zaprimilo podnesak Podnosioca zahtjeva od 18.07.2017. godine, kojim je postavljen Zahtjev za proširenjem postupka i to protiv Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine, Zmaja od Bosne br. 47., 71 000 Sarajevo (u daljem tekstu: Agencija za bankarstvo FBiH) i Agencije za bankarstvo Republike Srpske, Vase Pelagića br. 11a., 78 000 Banja Luka (u daljem tekstu: Agencija za bankarstvo RS). Imajući u vidu da predmetni Zahtjev za proširenjem nije bio precizan, u smislu koje odredbe člana 4. Zakona o konkurenciji su prekršene, niti kojim radnjama činjenja, odnosno nečinjenja su izvršene povrede istog, Konkurencijsko vijeće je dana

26.07.2017. godine pod brojem: UP – 02-26-3-002-11/17 zatražilo pojašnjenje od Podnosioca zahtjeva u vezi traženog proširenja.

Dana 07.08.2017. godine, zaprimljen pod brojem: UP – 02-26-3-002-12/17, Podnosilac zahtjeva je dostavio podnesak od dana 07.08.2017. godine, kojim su iskazane dodatne informacije na okolnosti koje odredbe Zakona o konkurenciji su od strane Agencije za bankarstvo FBiH i Agencije za bankarstvo RS prekršene.

Dana 18.09.2017. godine, pod brojem: UP – 02-26-3-002-13/17, Konkurencijsko vijeće je Podnosiocu zahtjeva izdalo Potvrdu o prijemu kompletnog i urednog zahtjeva.

Podnesenim Zahtjevom, Podnosilac zahtjeva smatra da su privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka izvršili povredu Zakona o konkurenciji, sklapanjem zabranjenih sporazuma iz člana 4. stav (1) tač. a), b), c), d) i e) Zakona o konkurenciji i zloupotrebom dominantnog položaja iz člana 10. stav (2) tač. a), b), c) i d) Zakona o konkurenciji, te traži od Konkurencijskog vijeća donošenje rješenja kojim se utvrđuje da su krediti sa CHF klauzulom zabranjeni i ništavi sporazumi, kao i da utvrdi zloupotrebu uz određivanje odgovarajućih zabrana, sankcija, rokova i mjera za otklanjanje štetnih posljedica takvog postupanja, a da su Agencija za bankarstvo Federacije BiH i Agencija za bankarstvo RS su, pretežno svojim nečinjenjem, odnosno propuštanjem zakonom propisanog nadzora i kontrole zakonitosti rada privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka kao i propuštanjem davanja odgovarajućih naloga i nepoduzimanjem mjera radi zaštite prava potrošača (uključujući Podnosioca zahtjeva), zajedno sa privrednim subjektima Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, ostvarili „zajedničko djelovanje“ i „izričiti i prešutni dogovor“ koji imaju obilježja zabranjenog sporazuma, u skladu sa članom 4. st. (1) tač. a), b), c), d) i e) Zakona o konkurenciji.

Na osnovu podnesenog Zahtjeva i dokumentacije dostavljene uz isti, Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da bez provedenog postupka nije moguće utvrditi postojanje povrede Zakona na koje Podnosilac zahtjeva ukazuje, te je dana 20.09.2017. godine pod brojem: UP – 02-26-3-002-13/17 donesen Zaključak o pokretanju postupka postupka, po Zahtjevu za pokretanje postupka Udruženja KK „Švicarac“ protiv privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, Agencije za bankarstvo FBiH i Agencije za bankarstvo RS, te je isti, dana 21.09.2017. godine, dostavljen strankama u postupku, aktima br. UP - 02-26-3-002-20/17, UP - 02-26-3-002-21/17, UP - 02-26-3-002-22/17, UP - 02-26-3-002-23/17 i UP - 02-26-3-002-24/17.

1. Stranke u postupku

Stranke u postupku su Udruženje korisnika kredita „Švicarac“, Kulina bana br. 10., 70230 Bugojno, privredni subjekt Addiko Bank d.d. Sarajevo, Trg solidarnosti br. 12., 71000 Sarajevo, privredni subjekt Addiko Bank a.d. Banja Luka, Aleja Svetog Save, 78000 Banja Luka, Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine, Zmaja od Bosne br. 47, 71000 Sarajevo i Agencija za bankarstvo Republike Srpske, Vase Pelagića 11a, 78000 Banja Luka.

1.1. Podnosilac zahtjeva

1.1.1. Udruženje korisnika kredita „Švicarac“

Udruženje korisnika kredita „Švicarac“ je upisano u registar udruženja kod Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, sa sjedištem u Bugojnu, ulica Kulina bana broj 10, pod brojem: UP08-07-1-221-14/14 od dana 28.01.2014. godine.

Danom upisa u Registar udruženja kod Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, Udruženje je steklo svojstvo pravnog lica i ima slobodu djelovanja na cijelom području Bosne i Hercegovine, isključivo pod registriranim nazivom.

Ciljevi i djelatnosti Udruženja KK „Švicarac“, između ostalog, su: povezivanje korisnika kredita u švicarskim francima (CHF) kod poslovnih banaka u Bosni i Hercegovini, s ciljem zaštite i ostvarivanja prava korisnika kredita prema važećim propisima Banke, kojim se regulira poslovanje po deviznim računima građana; zalaže se za podsticanje svih oblika pravne zaštite protiv postupaka banaka koji štete korisnicima kredita, u skladu sa Zakonom; zalaže se za jasno definiranje uvjeta pod kojima banka može mijenjati kreditne uvjete, u skladu sa Zakonom; podrška i rad na poboljšanju položaja kredita kod poslovnih banaka u Bosni i Hercegovini, kako bi se onemogućilo dovođenje korisnika kredita u ovisnički materijalno-finansijski položaj; zalaže se za podsticanje i rad na stvaranju zakonske regulative za strogo i transparentno definiranje marže banaka prema standardima Evropske unije; informiranje članova Udruženja i javnosti o ostvarivanju ciljeva i djelatnosti putem internetskih foruma, društvenih mreža i javnim saopštenjem; saradnja sa nadležnim organima i organizacijama na svim nivoima vlasti, organizacijama civilnog društva, poslovnim i nevladinim sektorom u Bosni i Hercegovini, radi ostvarivanja ciljeva Udruženja; izdavanje knjiga, brošura i drugih publikacija, te pokretanje web stranica radi ostvarivanja ciljeva Udruženja, u skladu sa Zakonom; saradnja i razmjena iskustava sa srodnim i sličnim udruženjima, asocijacijama i drugim nevladinim organizacijama i pravnim licima u Bosni i Hercegovini i inostranstvu.

Lica ovlaštena za zastupanje Udruženja su Kemal Duraković, predsjednik Udruženja, Salih Pozder, podpredsjednik Udruženja i Ekrem Karšić, predsjednik Skupštine Udruženja.

1.2. Protivne strane u postupku

1.2.1. Privredni subjekt Addiko Bank d.d. Sarajevo

Privredni subjekt Addiko Bank d.d. Sarajevo, ul. Trg solidarnosti br. 12, 71000 Sarajevo, upisan je u sudski registar Općinskog suda u Sarajevu, pod matičnim brojem: 65-02-0003-16 i JIB: 4227149610005.

Privredni subjekt Addiko Bank d.d. Sarajevo, pravni je sljednik privrednog subjekta HYPO ALPE-ADRIA - BANK d.d. Mostar, odnosno rješenjem Općinskog suda u Sarajevu, broj: 065-0-Reg-16-003186 od 31.10.2016. godine, u sudskom registru izvršen je upis promjene naziva i sjedišta subjekta upisa HYPO ALPE - ADRIA - BANK d.d., ul. Kneza Branimira 2b, 88000 Mostar, MBS: 1-10164, na način da je novi naziv i sjedište društva postalo: „Addiko Bank d.d. Sarajevo, ulica Trg solidarnosti broj 12, Sarajevo“.

Privredni subjekt Addiko Bank d.d. Sarajevo je supsidijarno društvo privrednog subjekta Addiko Bank AG, Wipplingerstrasse 34/4, 1010 Beč, Austrija, na način da isti posjeduje skoro 100,0 % emitovanih dionica privrednog subjekta Addiko Bank d.d. Sarajevo.

Kao djelatnosti subjekta upisa u unutrašnjem prometu navedene su: ostalo novčarsko posredovanje, finansijski zakup (leasing), ostale finansijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i penzijskih fondova, djelatnosti posredovanja u poslovanju vrijednosnim papirima i robnim ugovorima, te ostale pomoćne djelatnosti kod finansijskih usluga, osim osiguranja i penzijskih fondova.

1.2.2. Privredni subjekt Addiko Bank a.d. Banja Luka

Privredni subjekt Addiko Bank a.d. Banja Luka, Aleja Svetog Save broj 13, 78000 Banja Luka, upisan je u sudski registar Okružnog privrednog suda u Banja Luci, pod matičnim brojem: 3-25-00 i JIB: 4400965070004.

Privredni subjekt Addiko Bank a.d. Banja Luka, pravni je sljednik privrednog subjekta HYPO ALPE-ADRIA-BANK a.d. Banja Luka, odnosno rješenjem Okružnog privrednog suda u Banja Luci, broj: 057-0-Reg-16-002147 od dana 28.10.2016. godine, izvršen je upis promjene poslovnog imena privrednog subjekta HYPO ALPE-ADRIA-BANK a.d. Banja Luka, na način da će isti poslovati pod poslovnim imenom: „Addiko Bank a.d. Banja Luka“.

Privredni subjekt Addiko Bank a.d. Banja Luka je supsidijarno društvo privrednog subjekta Addiko Bank AG, Wipplingerstrasse 34/4, 1010 Beč, Austrija, na način da isti posjeduje 99,86% emitovanih dionica privrednog subjekta Addiko Bank a.d. Banja Luka.

Kao djelatnosti subjekta upisa u unutrašnjem prometu navedene su: ostalo finansijsko novčano poslovanje, finansijski zakup (leasing), ostalo odobravanje kredita, ostale finansijske uslužne djelatnost osim osiguranja i penzionih fondova, posredovanje u poslovima sa hartijama od vrijednosti i robnim ugovorima, ostale pomoćne djelatnosti u finansijskim uslugama osim osiguranja i penzionih fondova, djelatnosti zastupnika i posrednika u osiguranju, iznajmljivanje i poslovanje spostvenim nekretninama ili nekretninama uzetim u zakup i djelatnosti upravljanja.

1.2.3. Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine

Agencija za bankarstvo BiH, sa sjedištem u Sarajevu, u ul. Zmaja od Bosne br. 47b, je samostalna, nezavisna i neprofitna institucija za nadzor i licenciranje banaka, od 1996. godine.

Zakonom o Agenciji za bankarstvo Federacije BiH utvrđeni su osnovni zadaci Agencije, a to su: izdavanje dozvola za osnivanje i rad banaka, mikrokreditnih organizacija i leasing društava, izdavanje dozvola za promjene organizacijskog ustroja banaka, mikrokreditnih organizacija i leasing društava, izdavanje suglasnosti za imenovanje rukovodnog osoblja banaka, izdavanje dozvola za obavljanje unutarnjeg platnog prometa, prikupljanje, obrada i evidencija podataka koje banke dostavljaju Agenciji sukladno propisima, nadzor poslovanja banaka, mikrokreditnih organizacija i leasing društava te poduzimanje mjera, sukladno Zakonu o Agenciji za bankarstvo FBiH, Zakonu o bankama, Zakonu o mikrokreditnim organizacijama, Zakonu o leasingu i podzakonskim aktima, pokretanje, upravljanje i nadzor postupaka privremene uprave, likvidacije i stečaja, odnosno saniranja banaka, ukidanje dozvola za rad bankama, mikrokreditnim organizacijama i leasing društvima sukladno Zakonu o bankama, Zakonu o mikrokreditnim organizacijama i Zakonu o leasingu, donošenje podzakonskih akata kojima se regulira rad banaka, mikrokreditnih organizacija i leasing društava, ocjenjivanje ispunjavanja uvjeta i davanje odobrenja bankama za emitiranje novih dionica, pomaže antiterorističke mjere koje se odnose na banke, mikrokreditne organizacije i leasing društva na zahtjev ovlaštenog organa, itd.

Agencija za bankarstvo FBiH, u saradnji sa Centralnom bankom Bosne i Hercegovine ostvaruje međunarodne kontakte u vezi sa izdavanjem dozvola za rad banaka, mikrokreditnih organizacija i leasing društava, nadzorom rada banaka, mikrokreditnih organizacija i leasing društava i prikupljanjem informacija o bankama, mikrokreditnim organizacijama, leasing društvima i njihovim aktivnostima na osnovi uzajamnosti.

1.2.4. Agencija za bankarstvo Republike Srpske

Agencija za bankarstvo RS, kao samostalno i nezavisno pravno lice, sa sjedištem u Banja Luci, u ul. Vase Pelgića 11a, osnovana je radi uređenja i kontrole bankarskog sistema i čiji je osnovni cilj očuvanje i jačanje stabilnosti bankarskog sistema, te unapređivanje njegovog sigurnog, kvalitetnog i zakonitog poslovanja.

Zakonom o Agenciji za bankarstvo Republike Srpske utvrđene su osnovne nadležnosti Agencije za bankarstvo RS, a to su: a) izdavanje dozvola za osnivanje i rad banaka, dozvola za statusne promjene i promjene organizacione strukture banaka i vrste poslova koje obavljaju, b) kontrola boniteta i zakonitosti poslovanja banaka – posredna i neposredna kontrola rada banaka, preduzimanje odgovarajućih nadzornih mjera, c) oduzimanje dozvole za rad bankama, d) uvođenje postupka privremene uprave u bankama i imenovanje privremenog upravnika, pokretanje postupka likvidacije banaka i imenovanje likvidacionog upravnika, upravljanje i nadzor nad postupkom privremene uprave i likvidacije banaka, podnošenje zahtjeva za pokretanje stečajnog postupka nad bankama, e) donošenje akata kojima se uređuje rad banaka, f) ocjena ispunjavanja uslova i davanje saglasnosti za izdavanje akcija narednih emisija, g) vršenje nadzora i preduzimanje potrebnih radnji u vezi sa sprečavanjem pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti koje se odnose na banke, mikrokreditne organizacije, štedno-kreditne organizacije i druge finansijske organizacije, u saradnji sa nadležnim institucijama, a u skladu sa propisima kojima se uređuje ova oblast, h) vršenje nadzora i preduzimanje drugih aktivnosti u skladu sa propisima kojima se uređuje uvođenje i primjena određenih privremenih mjera radi efikasnog sprovođenja međunarodnih restriktivnih mjera, i) donošenje odgovarajućih akata u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti i saradnja sa nadležnim organima i institucijama iz ove oblasti i j) donošenje akata i preduzimanje radnji u cilju obezbjeđenja zaštite prava potrošača, odnosno fizičkih lica korisnika finansijskih usluga u bankarskom sistemu, vršenje nadzora nad primjenom propisa iz ove oblasti i preduzimanje drugih aktivnosti i odgovarajućih mjera u okviru svojih ovlaštenja i druge nadležnosti u skladu sa zakonom kojim se uređuju banke.

2. Pravni okvir predmetnog postupka

Konkurencijsko vijeće je u toku postupka primijenilo odredbe Zakona o konkurenciji, Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta („Službeni glasnik BiH“, br. 18/06 i 34/10), Odluke o definisanju kategorija dominantnog položaja („Službeni glasnik BiH“, br. 18/06 i 34/10), kao i odredbe Zakona o upravnom postupku („Službeni glasnik BiH“, br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16), u smislu člana 26. Zakona o konkurenciji.

Također, Konkurencijsko vijeće uzelo je u obzir odredbe Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89) - Zakona o obligacionim odnosima FBiH („Službene novine RBiH“, br. 2/92, 13/93 i 13/94), Zakona o obligacionim odnosima RS („Službeni glasnik RS“, br. 17/93, 3/96 i 74/04), Zakona o Agenciji za bankarstvo FBiH („Službene novine FBiH“, br. 75/17), Zakona o bankama FBiH („Službene novine FBiH“, br. 24/17), Zakona o deviznom poslovanju FBiH („Službene novine FBiH“, br. 47/10-1), Zakona

o Agenciji za bankarstvo RS („Službeni glasnik RS“, br. 59/13 i 4/17), Zakona o bankama RS („Službeni glasnik RS“, br. 4/17) i Zakona o deviznom poslovanju RS („Službeni glasnik RS“, br. 96/03 i 123/06).

3. Postupak po Zahtjevu za pokretanje postupka

Podnosilac zahtjeva, u odnosu na navedenu povredu člana 4. stav (1) tač. a), b), c), d) i e) Zakona o konkurenciji od strane banaka kreditora, u bitnom je naveo sljedeće činjenice kao razlog za podnošenje Zahtjeva:

- banke kreditori (Addiko banke) su formalno posebna pravna lica koja ostvaruju zajedničko djelovanje, posluju pod skoro identičnim firmama, koriste iste robne žigove, imaju zajedničku *web stranicu*, izdaju zajednička saopštenja za javnost, imaju istu vlasničku strukturu i na tržištu Bosne i Hercegovine su zajednički izdali preko 99% kredita sa valutnom klauzulom švicarskog franka (u daljem tekstu: CHF klauzula), pri čemu svaka od banaka kreditora kredite sa CHF klauzulom izdaje samo za entitet u kome ima sjedište, iako skoro pod identičnim uslovima;
- banke kreditori su, u periodu od 2006. – 2008. godine, zaključili oko 9.000 kredita sa CHF klauzulom, a da takve kredite nije zaključivala niti jedna banka u Bosni i Hercegovini, osim u pojedinačnim slučajevima, odnosno da su sve ostale banke koje su poslovale zaključile manje od 30 takvih kredita;
- zaključivanjem ugovora o kreditu sa CHF klauzulom kojim se korisnici kredita obavezuju da iznos glavnice primljen od banaka kreditora u valuti konvertibilne marke (u daljem tekstu: KM) vraćaju u vrijednosti prema kursu strane valute CHF, banke kreditori na štetu tih korisnika kredita naplatili su dvostruko veći iznos glavnice od isplaćenog, uz kamatu, pri čemu su banke kreditori na tržištu Bosne i Hercegovine izdavali i kredite bez CHF klauzule, kod kojih je glavnica isplaćena u KM i vraća se u istoj valuti KM, bez obračuna prema vrijednosti CHF;
- korisnici kredita sa CHF klauzulom (fizička i pravna lica) su zbog porasta vrijednosti CHF u odnosu na domaću valutu KM (od startnih 1,15 do 1,82) imali znatno otežanu otplatu kredita i velike ekonomske, socijalne i porodične probleme, te su krediti sa CHF klauzulom uzrokovali realnu ekonomsku i socijalnu krizu u Bosni i Hercegovini i doveli korisnike u nepovoljan položaj u odnosu na konkurenciju, a dokaz je oko 4.000 tužbi koje su korisnici tih kredita podnijeli za poništenje ugovora o kreditu;
- banke kreditori su doveli korisnike kredita u nepovoljan i neravnopravan položaj u odnosu na konkurenciju na način da nisu vršili redovne izmjene kamatne stope u skladu sa kretanjima 12-mjesečne LIBOR kamatne stope, kako je to bilo ugovoreno, čime su ostvarili materijalnu korist na štetu korisnika kredita, te su banke bez saglasnosti korisnika kredita nakon zaključenja ugovora povećavali kamatnu maržu, što je bitan element ugovora za koji je potrebna obostrana saglasnost;
- banke kreditori su tokom 2016. godine izvršili konverziju više stotina kredita sa CHF klauzulom tako što su pojedinačnim klijentima po upitnoj subjektivnoj ocjeni otpisali 30-50,0% i više dugovnog salda glavnice i kamate na dan konverzije, a da je umanjeni iznos indeksiran prema kursu eura (u daljem tekstu: EUR), umjesto prema švicarskom franku (u daljem tekstu: CHF), te je na taj iznos obračunata dodatna kamata od 5,99% do otplate, što čini nametanje kamate na kamatu;

- korisnici kredita koji su kredit otplatili u cjelosti su bili onemogućeni za naknadni otpis od 30-50,0% i više kreditnog duga, pa su u tom pogledu imali od strane banaka kreditora ograničenje tržišta, proizvodnje, razvoja i ulaganja u odnosu na druge korisnike istih kredita kod banaka kreditora, a da kategorija korisnika kredita koji su bili pred zaključenjem otplate nije imala jednak benefit kod otpisa od 30-50,0% kreditnog duga, od korisnika koji su imali duži rok otplate ili su prestali plaćati kredit na početku otplate, čime su banke kreditori i kod te kategorije korisnika uzrokovali ograničenje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača i čime je ta kategorija korisnika kredita imala neravnotežan i nepovoljan konkurentski položaj u odnosu na konkurenciju;
- svi korisnici kredita koji su podnijeli zahtjev za konverziju kredita sa CHF klauzulom u kredit sa valutnom klauzulom eura (u daljem tekstu: EUR klauzula), su morali uz zahtjev upućen bankama kreditorima, priložiti i pismenu potvrdu suda da su se odrekli tužbenog zahtjeva, ukoliko su vodili sudski spor protiv banaka za poništenje ugovora o kreditu, odnosno banke kreditori su tražili prethodno odricanje od prava na sudsku zaštitu koja je svim građanima garantovana Ustavom i međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima, a koje su imperativni element našeg pravnog sistema, što ih je dovelo u nepovoljan položaj u odnosu na konkurenciju, te čini nametanje dodatne obaveze koja je suprotna pravnom poretku i na koji način su banke kreditori nametnuli ograničenja tržišta, proizvodnje i ulaganja;

U odnosu na navedenu povredu člana 10. stav (2) tač. a), b), c) i d) Zakona o konkurenciji od strane banaka kreditora, Podnosilac zahtjeva navodi da su:

- banke kreditori formalno posebna pravna lica koja ostvaruju zajedničko djelovanje, posluju pod skoro identičnim firmama, koriste iste robne žigove, imaju zajedničku *web stranicu*, izdaju zajednička saopštenja za javnost, imaju istu vlasničku strukturu i na tržištu Bosne i Hercegovine su zajednički izdali preko 99% kredita sa valutnom klauzulom švicarskog franka, pri čemu svaka od banaka kreditora kredite sa CHF klauzulom (u daljem tekstu: CHF klauzula) izdaje samo za entitet u kome ima sjedište, iako skoro pod identičnim uslovima;
- zaključivanjem ugovora o kreditu sa CHF klauzulom kojom se korisnici kredita obavezuju da iznos glavnice primljen od banaka kreditora u valuti konvertibilne marke vraćaju u vrijednosti prema kursu strane valute CHF, banke kreditori na štetu tih korisnika kredita naplatili dvostruko veći iznos glavnice od isplaćenog, uz kamatu, pri čemu su banke kreditori na tržištu Bosne i Hercegovine izdavali i kredite bez CHF klauzule, kod kojih je glavnica isplaćena u KM i vraća se u istoj valuti KM, bez obračuna prema vrijednosti CHF;
- banke kreditori, u periodu od 2006. – 2008. godine, zaključili oko 9.000 kredita sa CHF klauzulom, a da takve kredite nije zaključivala niti jedna banka u Bosni i Hercegovini, osim u pojedinačnim slučajevima, odnosno da su sve ostale banke koje su poslovale zaključile manje od 30 takvih kredita;
- korisnici kredita sa CHF klauzulom (fizička i pravna lica) zbog porasta vrijednosti CHF u odnosu na domaću valutu KM (od startnih 1,15 do 1,82) imali znatno otežanu otplatu kredita i velike ekonomske, socijalne i porodične probleme, te da su krediti sa CHF klauzulom uzrokovali realnu ekonomsku i socijalnu krizu u Bosni i Hercegovini čime je ograničena konkurencija na tržištu, neravnotežan i nepovoljan konkurentski položaj a

dokaz je oko 4.000 tužbi koje su korisnici tih kredita podnijeli za poništenje ugovora o kreditu;

- banke kreditori doveli korisnike kredita u nepovoljan i neravno pravan položaj u odnosu na konkurenciju na način da nisu vršili redovne izmjene kamatne stope u skladu sa kretanjima 12-mjesečne LIBOR kamatne stope, kako je to bilo ugovoreno, čime su ostvarili materijalnu korist na štetu korisnika kredita, te da su banke bez saglasnosti korisnika kredita nakon zaključenja ugovora povećavali kamatnu maržu, što je bitan element ugovora za koji je potrebna obostrana saglasnost, a na koji način su korisnike kredita doveli u neravno pravan i nepovoljan konkurentski položaj;
- banke kreditori tokom 2016. godine izvršili konverziju više stotina kredita sa CHF klauzulom tako što su pojedinačnim klijentima po upitnoj subjektivnoj ocjeni otpisali 30-50,0% i više dugovnog salda glavnice i kamate na dan konverzije, a da je umanjeni iznos indeksiran prema kursu EUR, umjesto prema kursu CHF, te je na taj iznos obračunata dodatna kamata od 5,99% do otplate, što čini dodatnu kamatu na kamatu;
- korisnici kredita koji su kredit otplatili u cjelosti bili onemogućeni za naknadni otpis od 30-50,0% i više kreditnog duga, pa su u tom pogledu imali od strane banaka kreditora ograničenje tržišta, proizvodnje, razvoja i ulaganja u odnosu na druge korisnike istih kredita kod banaka kreditora, a da kategorija korisnika kredita koji su bili pred zaključenjem otplate nije imala jednak benefit kod otpisa od 30-50,0% kreditnog duga, od korisnika koji su imali duži rok otplate ili su prestali plaćati kredit na početku otplate, čime su banke kreditori i kod te kategorije korisnika uzrokovali ograničenje konkurencije na tržištu, neravno pravan i nepovoljan konkurentski položaj u odnosu na druge korisnike istih kredita kod banaka kreditora, te ograničenje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača;
- svi korisnici kredita koji su podnijeli zahtjev za konverziju kredita sa CHF klauzulom u kredit sa valutnom klauzulom eura (u daljem tekstu: EUR klauzula), morali uz zahtjev upućen bankama kreditorima, priložiti i pismenu potvrdu suda da su se odrekli tužbenog zahtjeva, ukoliko su vodili sudski spor protiv banaka za poništenje ugovora o kreditu, odnosno banke kreditori su tražili prethodno odricanje od prava na sudsku zaštitu koja je svim građanima garantovana Ustavom i međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima, na način koji su banke kreditori nametnuli uslove kojima se ograničava konkurencija i kojima se ograničava proizvodnja, tržište ili tehnički razvoj na štetu potrošača, što je dovelo i do neravnopravnog i nepovoljnog položaja konkurentskog položaja korisnika tih kredita.

U Zahtjevu se, uz dostavljenu popratnu dokumentaciju, navode i posebno ističu sljedeće činjenice:

- korisnicima je iznos kredita isplaćen u domaćoj valuti, odnosno konvertibilnim markama, u kojoj valuti je vršena i vrši se otplate kredita u visini prema kursu CHF na dan otplate svakog obroka, prema obračunu banaka kreditora;
- u 90% pobijanih ugovora o kreditu se ne spominje valuta KM;
- svi korisnici kredita su domaći državljani i rezidenti, a krediti su isplaćivani za potrebe potrošnje u Bosni i Hercegovini;

- banke kreditori na tržištu Bosne i Hercegovine su izdavali i kredite bez CHF klauzule, od kojih je glavnica korisnicima isplaćena u KM i vraća se u istoj valuti, bez obračuna prema vrijednosti CHF;
- uslijed velikog porasta vrijednosti strane valute CHF u odnosu na domaću valutu KM (od startnih 1,15 do današnjih 1,82) u periodu nakon zaključenja ugovora, rata za otplatu navedenih kredita porasla je za preko 60% i da banke kreditori su ostvarili ekstra profit na račun korisnika kredita;
- jedan broj navedenih kredita je otplaćen, dio kredita se otplaćuje, dok dio korisnika zbog enormnog porasta kursa CHF prema KM nije mogao vršiti otplatu kredita i protiv njih su pokrenuti sudski izvršni postupci radi naplate potraživanja prodajom založene imovine;
- korisnici kredita u odnosu na banke kreditore imaju status „neuke stranke“, obzirom da ne posjeduju specijalistička znanja niti potrebne softvere, a da od banaka kreditora nisu bili potpuno informisani o mogućim rizicima CHF klauzule u kreditnim ugovorima;
- banke kreditori su znali šta će se dešavati u budućnosti sa švicarskim frankom, što dokazuju i brošure Austrijske nacionalne banke (u daljem tekstu: ANB) izdate dana 31.01.2006. godine, u kojima je jasno naznačeno da se takvim kreditima u budućnosti može ostvariti ekstra dobit i na kamati (rastom kursa raste i glavnica korisnika kredita), kao i na samom kursu;
- banke kreditori su, kao kćerke firme ANB-e, znali i krili od korisnika kredita nesagledive posljedice u daljoj otplati kredita;
- banke kreditori, iako formalno posebna pravna lica, ostvaruju neospornu koordinaciju poslovne strategije i informacija koja ima značaj sporazuma između protivnika, bez obzira postoji li takav sporazum u formalnopravnom smislu, a navedeni faktički sporazum između banaka kreditora ograničava tržišnu konkurenciju, kako u odnosu na njihove klijente, tako i na ostale učesnike na tržištu;
- svaka od banaka kreditora izdaje kredite sa CHF klauzulom samo za entitet u kome ima sjedište, iako pod skoro identičnim uslovima;
- banke kreditori na relevantnom finansijskom tržištu Bosne i Hercegovine prodaju kredit sa CHF klauzulom, na kome imaju preko 99% tržišnog udjela i nalaze se u dominantnoj poziciji;
- ugovori o kreditu su u cjelosti bili pripremljeni od strane banaka kreditora kao profesionalnih organizacija i isti su samo dati klijentima na potpisivanje, najčešće na jednoobraznom formularu, iz čega se smatra da se radi o adhezionom ugovoru;
- banke kreditori su unaprijed odredili sve uslove ugovora, način isplate odobrenog kredita, kamatnu stopu, kamatnu maržu, kao i sve druge odredbe ugovora;
- koordinacija između protivnika i isključiva kontrola nad tržištem kreditnih ugovora sa CHF klauzulom daje takvoj paralelnoj mreži od više hiljada sličnih ugovora kumulativni učinak na tržištu, bez obzira na njihovu pojedinačnu vrijednost koja varira od nekoliko hiljada konvertibilnih maraka do više miliona konvertibilnih maraka;

- odnos koordinacije između banaka kreditora, koji prema Zakonu o konkurenciji ima sva obilježja sporazuma, je imao učinak zajedničkog “utvrđivanja cijena (CHF klauzula) kod prodaje usluga (kredita) trećim licima”, kao i “ograničavanja mogućnosti kupca da određuje prodajnu cijenu usluge” obzirom da je cijena kredita bila određena od strane banaka kreditora tipskim ugovorom i kretanjem strane valute CHF mimo zakonski određenog odnosa *KM/Euro*, što predstavlja teško ograničenje u sporazumu privrednih subjekata;
- osporeni ugovori iz naprijed navedenog razloga se ne mogu tretirati kao eventualno sporazumi male vrijednosti i na njih se ne mogu primijeniti odredbe člana 8. Zakona o konkurenciji, već se radi o teškom ograničenju konkurencije obzirom da ugovaranje novčane obaveze na temelju CHF klauzule banke kreditori dodatno naplaćuju kredit plasiran u KM, po osnovu tečajne razlike ostvarene na finansijskom tržištu;
- ozbiljne ekonomske i socijalne probleme krediti sa CHF klauzulom su uzrokovali u svim zemljama Istočne Evrope, gdje su odobravani od strane povezanih lica privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka;
- tokom 2016. godine, banke kreditori su javno objavili ponudu za konverziju kredita sa CHF klauzulom u kredite sa EUR klauzulom, iz razloga velikog broja tužbi korisnika kredita i pritiska javnosti;
- banke kreditori su, prema upitnim kriterijima, subjektivnom ocjenom umanjivali korisnicima kreditni saldo 30-50,0% i više duga;
- svi korisnici kredita su zbog rasta kursa CHF, a samim tim i glavnice, otplaćivali ili i dalje otplaćuju duplo uvećanu kamatnu stopu na podignuti kredit.

Na osnovu naprijed navedenog, Podnosilac zahtjeva smatra da su privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka izvršili povredu Zakona o konkurenciji, sklapanjem zabranjenih sporazuma iz člana 4. stav (1) tač. a), b), c), d) i e) Zakona o konkurenciji i zloupotrebom dominantnog položaja iz člana 10. stav (2) tač. a), b), c) i d) Zakona o konkurenciji, te traži od Konkurencijskog vijeća donošenje rješenja kojim se utvrđuje da su krediti sa CHF klauzulom zabranjeni i ništavi sporazumi, kao i da utvrdi zloupotrebu uz određivanje odgovarajućih zabrana, sankcija, rokova i mjera za otklanjanje štetnih posljedica takvog postupanja.

Podnosilac zahtjeva u svom Zahtjevu, između ostalog, istakao je sljedeće:

- da su Agencija za bankarstvo Federacije BiH i Agencija za bankarstvo RS svojim „zajedničkim djelovanjem“ sa privrednim subjektima Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, uz „izričiti i prešutni dogovor“, zajedno doveli do sprečavanja, ograničavanja ili narušavanja tržišne konkurencije po svim tačkama u skladu sa članom 4. stav (1) Zakona o konkurenciji;
- sve što je navedeno u činjeničnim opisima i dostavljenim dokaznim materijalima unutar podneska od 18.04.2017. godine odnosi se i na pokretanje postupka i protiv Agencije za bankarstvo FBiH i Agencije za bankarstvo RS;
- članom 4. pod b) i e) Zakona o Agenciji za bankarstvo FBiH propisano je kao osnovni zadatak Agencije za bankarstvo FBiH nadziranje poslovanja banaka u skladu sa zakonom

i donošenjem podzakonskih akata kojima se reguliše rad banaka; članom 26. stav 1. i 2. istog zakona Agencije za bankarstvo FBiH je ovlaštena da vrši kontrolu banaka, da pregleda i pribavi kopije poslovnih knjiga, dokumenata i računa, izdaje naloge i djeluje da bi osigurala poslovanje banaka u skladu sa zakonima i drugim propisima, a banke su obavezne omogućiti Agenciji pristup cjelokupnoj dokumentaciji radi obavljanja poslova iz nadležnosti Agencije;

- Agencija za bankarstvo FBiH je imala zakonsku obavezu nadzora i kontrole poslovanja privrednog subjekta Addiko Bank d.d. Sarajevo uz puno zakonsko ovlaštenje pregleda cjelokupne dokumentacije i izdavanja naloga, sve sa ciljem da se „osigura poslovanje banaka u skladu sa zakonom i drugim propisima“;
- Zakonom o Agenciji za bankarstvo RS je propisano u članu 5. stav 1 tačka b) da Agencija za bankarstvo RS ima nadležnost za posrednu i neposrednu kontrolu zakonitosti rada banaka i poduzimanje odgovarajućih nadzornih mjera; dodatno u članu 5. stav 1. Agencija za bankarstvo RS je posebno ovlaštena za donošenje akata i poduzimanje radnji u cilju obezbjeđenja zaštite prava potrošača, odnosno fizičkih lica korisnika finansijskih usluga u bankarskom sistemu; članom 6. istog Zakona, Agencija za bankarstvo RS je „ovlaštena da nalaže i poduzima mjere za otklanjanje utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti“ kao i da ima pravo punog „uvida u poslovne knjige i drugu dokumentaciju“ banaka.

U smislu naprijed navedenog, Agencija za bankarstvo FBiH i Agencija za bankarstvo RS su, pretežno svojim nečinjenjem, odnosno propuštanjem zakonom propisanog nadzora i kontrole zakonitosti rada privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, kao i propuštanjem davanja odgovarajućih naloga i nepoduzimanjem mjera radi zaštite prava potrošača (uključujući Podnosioca zahtjeva), zajedno sa privrednim subjektima Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, ostvarili „zajedničko djelovanje“ i „izričiti i prešutni dogovor“ koji imaju obilježja zabranjenog sporazuma, u skladu sa članom 4. Zakona o konkurenciji.

Podnosilac zahtjeva ističe da je posljedica takvog „zajedničkog djelovanja“ i „izričitog i prešutnog dogovora“, sprečavanje, ograničavanje i narušavanje tržišne konkurencije, koja je zabranjena članom 4. stav (1) tač. a), b), c), d) i e) Zakona o konkurenciji.

Na osnovu dostavljenih informacija i dokumentacije Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da nije moguće bez provedenog postupka utvrditi postojanje povrede Zakona o konkurenciji na koje Podnosilac zahtjeva ukazuje, te je donijelo Zaključak o pokretanju postupka, dana 20.09.2017. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-15/17 (u daljem tekstu: Zaključak).

Konkurencijsko vijeće je, u skladu sa članom 33. stav (1) Zakona o konkurenciji, dostavilo dana 21.09.2017. godine, Zaključak i Zahtjev za očitovanje protivnim stranama u postupku, privrednom subjektu Addiko Bank d.d. Sarajevo (akt broj: UP-02-26-3-002-21/17), privrednom subjektu Adiko Bank a.d. Banja Luka (akt broj: UP-02-26-3-002-22/17), Agenciji za bankarstvo RS (akt broj: UP-02-26-3-002-23/17) i Agenciji za bankarstvo FBiH (akt broj: UP-02-26-3-002-24/17).

Podnosiocu zahtjeva Zaključak je dostavljen aktom broj: UP-02-26-3-002-20/17 od dana 21.09.2017. godine.

Dana 07.03.2018. godine, pod brojem: UP-02-26-3-002-149/17, Konkurencijsko vijeće je zaprimilo podnesak Podnosioca zahtjeva, kojim isti dostavlja dodatnu dokumentaciju, u svrhu dopune dokaza, a u vezi predmetnog postupka.

Naprijed navedeni podnesak sa pripadajućim prilogima dostavljen je ostalim strankama u postupku, aktom broj: UP-02-26-3-002-150/17 od dana 12.03.2018. godine, te je izjašnjenje punomoćnika Addiko banaka na naprijed podneseni podnesak od 19.03.2018. godine, dostavljeno Konkurencijskom vijeću pod brojem: UP-02-26-3-002-160/17 dana 21.03.2018. godine.

Konkurencijsko vijeće je zaprimilo, dana 12.10.2017. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-26/17, zahtjev Agencije za bankarstvo FBiH, broj: 04-2-3659/17 od dana 10.10.2017. godine, za produženjem roka za izjašnjenje, odnosno dostavu odgovora na predmetni Zaključak, u skladu sa odredbama člana 33. stav (4) Zakona o konkurenciji, te je Konkurencijsko vijeće cijenivši naprijed navedeni Zahtjev opravdanim, odobrilo dodatni rok za dostavu odgovora.

Punomoćnik privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, Naida Čustović – advokat iz Sarajeva (punomoć u spisu), podneskom zaprimljenim pod brojem: UP-02-26-3-002-29/17 dana 16.10.2017. godine) u odgovoru na Zaključak, u bitnom navodi sljedeće:

- da se analizom argumentacije i dokaza na kojima se temelji Zahtjev stiče dojam da Podnosilac zahtjeva pokušava zloupotrijebiti prava utemeljena Zakonom i da se pokretanje predmetnog postupka traži kako bi se isti iskoristio kao način pritiska na privredne subjekte Addiko Bank d.d. Sarajevo i Adiko Bank a.d. Banja Luka radi rješavanja sporova koji su trenutno predmet parničnih postupaka u različitim fazama pred sudovima u Bosni i Hercegovini;
- činjenice i okolnosti na koje se Podnosilac zahtjeva poziva su pogrešno prezentirane i navode na netačne zaključke, te se tiču različitih aspekata pojedinačnih obligaciono-pravnih odnosa između pomenutih banaka i njihovih klijenata, za čiju zakonitost su nadležni isključivo sudovi u parničnim postupcima, ali ni na koji način ne upućuju na postojanje elemenata zloupotrebe prava konkurencije;
- da svrha zadovoljavanja Zakona i Konkurencijskog vijeća nije zadovoljavanje pojedinačnih interesa učesnika na tržištu, te da postupak za zaštitu prava konkurencije ne može biti supstitut sudskim postupcima za zaštitu prava korisnika kredita u vezi sa CHF ugovorima koji su eventualno povrijeđeni od strane privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo ili Addiko Bank a.d. Banja Luka i da je svrha Zakona i uloga Konkurencijskog vijeća zaštita tržišne kategorije otvorene i slobodne ekonomije, a ne zadovoljavanje interesa i zaštita prava pojedinaca (fizičkih i pravnih lica);
- u periodu od 2006.-2008. godine, privredni subjekt Addiko Bank d.d. Sarajevo (koji je u tom periodu poslovao pod firmom Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Sarajevo) i privredni subjekt Addiko Bank a.d. Banja Luka (koji je u tom periodu poslovao pod firmom Hypo Alpe-Adria-Bank a.d. Banja Luka) su zaključili preko 10.000 CHF ugovora sa različitim kategorijama korisnika kredita, po kojima su odobreni i isplaćivane različite vrste kredita za različite namjene, te da su takvi krediti od strane navedenih banaka odobravani na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine;
- pored kredita sa CHF klauzulom, privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka su nudili kredite sa valutnim klauzulama u drugim stranim valutama, prvenstveno u EUR (euro) valuti, te da navedene banke nisu bile jedine banke koje su na tržištu Bosne i Hercegovine nudile kredite sa valutnim klauzulama u stranim valutama, uključujući i CHF;

- nagli porast kursa CHF-a u odnosu na EUR koji se desio 2008. godine, rezultirao je u povećanju obaveza korisnika kredita, po CHF ugovorima, zbog čega je određen broj korisnika kredita pokrenuo parnične postupke za utvrđivanje navodne ništavosti CHF ugovora po različitim osnovama, te da je do sada veliki broj ovih predmeta riješen u prvostepenom i drugostepenom postupku u korist banaka kreditora, odnosno zahtjevi za utvrđivanje ništavosti su odbijani, a da je ovakav stav zauzeo i Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vrhovni sud FBiH) u svom mišljenju broj 58 0 P 1 135023 16 Spp od dana 25.05.2016. godine;
- sudska praksa je nedvojbeno potvrdila da je davanje kredita izraženih u stranoj valuti, odnosno ugovaranje valutne klauzule, dozvoljeno i u skladu sa važećim propisima, u prilog čega potvrđuju i presuda Općinskog suda u Mostaru broj: 58 0 P 102 361 11 P od dana 20.02.2014. godine, drugostepena presuda Kantonalnog suda u Mostaru broj: 58 0 P 102361 14 Gž od dana 02.09.2015. godine i Odluka Vrhovnog suda FBiH, broj: 58 0 P 1 135023 16 Spp od dana 25.05.2016 godine;
- neosporno je da je u standardnom ugovoru o kreditu (bilo namjenskom bilo nenamjenskom) koji je u tom periodu zaključivan sa korisnicima kredita precizno ugovoreno da se korisniku odobrava kredit u iznosu određenom u CHF, te da nije sporno da je navedeni iznos kredita u CHF korisnicima u cijelosti i isplaćen u KM;
- da je očigledno da je o načinu isplate ugovorenog iznosa kredita u KM postojala saglasnost među ugovornim stranama i da su u skladu sa zakonima postojećim u vrijeme odobravanja kredita, banke mogle odobravati fizičkim licima kredite u staroj valuti, ali ih nisu mogle isplaćivati u stranoj valuti;
- očigledno je da je sadržina obaveze korisnika bila izražena u CHF, s tim da je u skladu sa važećim propisima kredit isplaćen u KM, a na isti način je vršeno i njegovo vraćanje te samim tim obaveza banaka da plasira kredit i obaveza korisnika da ga vrati, bila je u ugovoru tačno definisana određenim iznosom CHF, tako da nije ni postojala bilo kakva obaveza da se definiše protuvrijednost u KM;
- sva pitanja konverzije u načina plaćanja su definisana zakonom, te ne postoji ni potreba da ugovor sadrži bilo kakve odredbe u tom smislu;
- određivanje kursa po kojem će se vršiti konverzija iz CHF u KM i obratno, je potpuno bespotrebno definisati u ugovoru, jer niti privredni subjekt Addiko Bank d.d. Sarajevo, odnosno Addiko Bank a.d. Banja Luka, niti bilo koja druga komercijalna banka, u tom pogledu nema izbora;
- s obzirom da je sadržina obaveze korisnika kredita, kako u odnosu na cijelu glavnicu, tako i u odnosu na pojedine rate kredita, izražena u CHF, te kako korisnik bilo kojom uplatom u KM, izvršava svoju obavezu u CHF, to su privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, mogli primijeniti samo onaj kurs koji važi u momentu plaćanja, odnosno izvršavanja obaveze;
- standardni ugovor o kreditu izričito predviđa da je: „Banka ovlaštena izvršiti konverziju obaveze izražene u CHF po ovom ugovoru u skladu sa službeno utvrđenim tečajem Centralne banke BiH“, a da se prilikom konverzije može primjenjivati samo zvanični kurs Centralne banke BiH za CHF važeći na dan plaćanja, i prema tome je jasno definisana obaveza banaka da prilikom isplate kredita isplati korisniku KM protuvrijednost iznosa kredita izraženog u CHF prema zvaničnom kursu Centralne banke BiH na taj dan, odnosno da prilikom naplate svakog pojedinog anuiteta u KM, vrši njegovu konverziju CHF po kursu važećem na dan plaćanja tog anuiteta;
- da je tačno da rok u kojem banka treba da isplati korisniku odobreni iznos kredita nije eksplicitno naveden ali da to ne proizvodi nikakve pravne posljedice, a da je po prirodi pravnog posla regulisanog ugovorom, jasno da se ugovoreni iznos kredita treba isplatiti korisniku odmah po zaključenju ugovora, što je uostalom i učinjeno;

- naprijed navedeni način dospijeca obaveze banke je izričito određen članom 314. Zakona o obligacionim odnosima (član 314. je identičan u ZOO Federacije Bosne i Hercegovine i ZOO Republike Srpske), koji propisuje da „ako rok nije ugovoren, a svrha posla, priroda obaveze i ostale okolnosti ne zahtijevaju izvjestan rok za ispunjenje, povjerilac može odmah zahtijevati ispunjenje obaveze“, te obzirom na ovakvo zakonsko rješenje, nedostatak definicije roka ne utiče na bilo koji način na punovažnost ugovora;
- privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka su u cijelosti postupili u skladu sa ugovorom i na navedeni način izvršili korisniku ili korisnicima isplatu ugovorenog iznosa kredita, tako da nema dileme da je ova obaveza bila ugovorima u potpunosti određena;
- tvrdnja Podnosioca zahtjeva da CHF ugovorima nije bila određena struktura kamatne stope, odnosno da privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, nisu vršili redovne izmjene kamatne stope u skladu sa kretanjima 12-mjesečne LIBOR kamatne stope, a kako je to bilo ugovoreno, nije tačna jer je naprijed pomenutim ugovorom tačno određena početna kamatna stopa u procentu od 7%, a da iz ugovora očigledno proizlazi da se ona sastoji od LIBOR-a i dijela koji se naziva maržom banke. LIBOR je tačno određena kategorija i njegova vrijednost se zvanično objavljuje pa je dovoljno da se na internetu ukucaju podaci definisani ugovorom, te se u svakom momentu sazna vrijednost LIBOR-a;
- da je suštinski bitno je da se tačna vrijednost uvijek može utvrditi, te da se radi o egzaktnoj vrijednosti na koju tuženi nema nikakvog uticaja i da se iznos marže dobije oduzimanjem stope LIBOR-a od početne ugovorene kamate od 7%, te je dakle struktura kamatne stope bila određiva;
- svrha ugovaranja promjenjive kamatne stope koja zavisi od promjene LIBOR-a je da uskladi prava i obaveze ugovornih strana u odnosu na promjene u vrijednosti valute u kojoj je ugovorena kreditna obaveza, i prema tome je notorno da promjene koje se odnose na valutu CHF može odražavati samo LIBOR za CHF, a ne neki drugi LIBOR koji se odnosi na USD ili EUR, jer LIBOR – i za te valute odražavaju promjene koje se dešavaju u USD ili EUR;
- na CHF kao valutu obaveze se može primjenjivati samo LIBOR za tu valutu, te tvrdnja Podnosioca zhatjeva da privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka nisu usklađivali vrijednost kamate sa promjenama LIBOR-a nema nikavog pravnog osnova;
- svaka dilema u vezi sa zakonitošću CHF ugovora je otklonjena naprijed navedenom Odlukom Vrhovnog suda FBiH koji je izričito utvrdio da se u konkretnom slučaju radi o ugovoru sa valutnom klauzulom, te da je takvo ugovaranje dopušteno, proizvodi pravno dejstvo i zasniva obaveze za obje ugovorne strane;
- da se Podnosilac zahtjeva referiše na navodne povrede ZOO-a, o kojima Konkurencijsko vijeće nije nadležno da raspravlja, a o istima, da su postojale, trebalo se raspravljati i koje su bile su predmet sudskih postupaka;
- sud je o svakoj pojedinačnoj, navodnoj povredi ZOO-a koje pominje Podnosilac zahtjeva, već zauzeo stav u brojnom presudama, te se cjelokupna sudska praksa svodi na jedinstven stav da su CHF ugovori koje su privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka zaključivali sa svojim korisnicima, zakoniti, te da Konkurencijsko vijeće kao upravni organ nema nadležnost da se upušta u ocjenu ništavosti CHF ugovora niti da preispituje odluke sudova u vezi sa istim;
- da su navodi Podnosioca zahtjeva o usaglašenosti djelovanja privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka na tržištu u vezi sa CHF ugovorima i kreditima zaključenim između 2006.-2008. godine, zasnovani na potpunom nepoznavanju osnovnih postulata prava konkurencije i pogrešnom tumačenju Zakona;
- privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka su supsidijarna društva istog privrednog subjekta, konkretno Addiko Bank AG, pri čemu isti posjeduje skoro 100% emitovanih dionica/akcija privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko

Bank a.d. Banja Luka, prilikom čega ostvaruje potpunu kontrolu nad ovim društvima, iz čega neosporno proizlazi da privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka pripadaju istoj grupaciji – Addiko Bank grupaciji, a da su u periodu od 2006.-2008. godine (period u kojem Podnosilac zahtjeva tvrdi da je sklopljen zabranjeni sporazum), privredni subjekt Addiko Bank d.d. Sarajevo, koji je tada poslovao pod firmom Hypo Alpe-Adria- Bank d.d. Sarajevo i privredni subjekt Addiko Bank a.d. Banja Luka, koji je tada poslovao pod firmom Hypo Alpe-Adria-Bank a.d. Banja Luka, također bili u većinskom vlasništvu i pod punom kontrolom istog privrednog subjekta, odnosno Hypo Alpe-Adria- Bank International AG;

- obzirom da su u periodu od 2006. do 2008. godine, privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka pripadali istoj grupaciji i bili u većinskom vlasništvu, te pod kontrolom istog privrednog subjekta, neosporno je da ova društva nisu postupala kao samostalni i neovisni konkurenti na tržištu, već da se imaju posmatrati kao jedinstven učesnik na tržištu;
- iz ustanovljene sudske prakse Suda pravde Evropske unije (u daljem tekstu: SPEU) i Općeg suda u Luksemburgu (u daljem tekstu OS), kao i smjernicama Evropske komisije o primjenjivosti člana 101. Ugovora o funkcioniranju Evropske Unije (u daljem tekstu: UFEU) na horizontalne ugovore o saradnji, proizlazi da se član 101. UFEU – koji je u pravu konkurencije EU ekvivalent članu 4. Zakona – ne primjenjuje na ugovore i odnose između društava koja pripadaju istoj grupi društava jer se takva grupa društava, prema pravu konkurencije Evropske unije, smatra „jedinstvenom ekonomskom jedinicom“ („ili jedinstvenim ekonomskim subjektom“), te da je Zakon o konkurenciji također zasnovan na principu jedinstvene ekonomske jedinice prilikom čega se član 4. istog ne primjenjuje na pravna lica koja su članovi iste grupe;
- shodno članu 71. (1) (a) Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, zaključenom između Evropske zajednice i njenih država članica na jednoj strani i Bosne i Hercegovine, na drugoj strani, Konkurencijsko vijeće mora sagledati sudsku praksu SPEU-a i OS-a u primjeni člana 101. UFEU kada primjenjuje član 4. Zakona, te da član 43. stav (7) Zakona također upućuje na to da se Konkurencijsko vijeće treba koristiti sudskom praksom Evropskog suda pravde i odlukama Evropske komisije u postupcima koje vodi;
- princip „ekonomske jedinice“ je temeljni princip prava konkurencije Evropske unije, budući da služi za definiranje pojma „učesnika na tržištu“ (undertaking u pravu konkurencije Evropske unije, te da se shodno uspostavljenoj sudskoj praksi SPEU-a, termin „učesnik na tržištu“ mora razumijeti kao označavanje ekonomske jedinice, čak i ukoliko se prema pravu ta ekonomska jedinica/ekonomski subjekt sastoji od nekoliko odvojenih pravnih lica što ima značajne implikacije na primjenu člana 101. UFEU, a shodno tome i na primjenu člana 4. Zakona;
- s obzirom na to da član 4. Zakona zabranjuje samo restriktivne ugovore između učesnika na tržištu, ne primjenjuje se na sporazume između pravnih lica koja pripadaju istom učesniku na tržištu;
- doktrina jedinstvene ekonomske jedinice je čvrsto uspostavljena u sudskoj praksi SPEU-a i OS-a, kao i praksi Evropske komisije i u tom smislu Horizontalne smjernice Evropske komisije daju dobar sažetak uspostavljene prakse: „Društva koja su dio istog učesnika na tržištu u smislu člana 101.(1) se ne smatraju konkurentima u smislu ovih smjernica. Član 101. se primjenjuje samo na sporazume između nezavisnih učesnika na tržištu. Kada društvo ostvaruje odlučujući uticaj na drugo društvo oni predstavljaju jedinstven ekonomski subjekat i stoga su dio istog učesnika na tržištu. Isto se primjenjuje i na sestrinska društva, tj. na društva u kojima odlučujući uticaj ostvaruje isto vladajuće društvo. Shodno navedenom ova lica se ne smatraju konkurentima čak i ukoliko su oba aktivna na istom relevantnom tržištu proizvoda i istom geografskom tržištu“;

- horizontalne smjernice također navode, ponovno ukazujući na uspostavljenu praksu SPEU-a, da „se ostvarivanje odlučujućeg uticaja vladajućeg društva na zavisno društvo pretpostavlja u slučajevima kada je društvo u 100% vlasništvu vladajućeg društva“;
- član 4. Zakona nije primjenjiv na sporazume između privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, kao i u periodu od 2006.-2008. godine, na sporazume između privrednih subjekata Hypo Alpe Adria – Bank d.d. Sarajevo i Hypo Alpe Adria – Bank a.d. Banja Luka, obzirom na naprijed navedeno, prilikom čega bio koji sporazum ili odnos između privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka je sporazum unutar grupe na koji se član 4. Zakona o konkurenciji, koji samo zabranjuje restriktivne sporazume između učesnika na tržištu, jednostavno ne može primijeniti, a i to važi i za period između 2006. – 2008. godine za sporazume i odnos između privrednih subjekata Hypo Alpe-Adria – Bank d.d. Sarajevo i Hypo Alpe-Adria – Bank a.d. Banja Luka;
- u skladu s ustanovljenom sudskom praksom SPEU-a i iznad navedenih smjernica Evropske komisije, bez sumnje je da član 4. Zakona o konkurenciji nije primjenjiv na sporazume između privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka;
- zahtjev Podnosioca zahtjeva kojim traži od Konkurencijskog vijeća da donese rješenje kojim se utvrđuje da su CHF ugovori zabranjeni i ništavi sporazumi je paušalno postavljen i neutemeljen prvenstveno jer nije identificirano koje konkretno CHF ugovore Podnosilac zahtjev smatra ništavim i zabranjenim, te da li se radi o djelimičnoj ili potpunoj ništavosti, a zatim jer Podnosilac zahtjeva pogrešno zasniva ništavost CHF ugovora na članu 4. stav (2) Zakona, koji propisuje da su sporazumi zabranjeni u skladu sa stavom (1) člana 4. Zakona ništavi i čija odredba se odnosi isključivo na sporazume zaključene između privrednih subjekata – učesnika na tržištu, kako su definisani u članu 2. stav (1) Zakona;
- CHF ugovori su zaključeni između banaka i korisnika kredita koji se ne mogu smatrati učesnici niti konkurenti na tržištu, u smislu odredbe člana 2. stav (1) Zakona i shodno tome, CHF ugovori se ne mogu smatrati sporazumima u smislu člana 4. stav (1) Zakona niti je Konkurencijsko vijeće nadležno utvrđivati njihovu ništavost;
- utvrđivanje ništavosti CHF ugovora je u isključivoj nadležnosti sudova, pri čemu je, kako je naprijed navedeno, od 2011. godine do danas, pokrenuto preko 1.000 parničnih postupaka u kojima se razmatra ništavost CHF ugovora od čega je preko 50% sporova riješeno na način da je pravosnažnim odlukama sudova utvrđena zakonitost CHF klauzule i ne postoji niti jedna pravosnažna presuda kojom se utvrđuje nezakonitost iste;
- u odnosu na zahtjev Podnosioca zahtjeva da se utvrdi postojanje zabranjenog sporazuma između privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, sa jedne strane i Agencije za bankarstvo FBiH i Agencije za bankarstvo RS, sa druge strane, iz razloga što su potonji navodno svojim nečinjenjem ili uz izričiti i prešutni dogovor sa bankama „ograničili ili narušili tržišnu konkurenciju“, isti nije argumentirao na čemu se zasniva tvrdnja da je među ovim subjektima postojao zabranjeni sporazum ili barem „svjesni paralelizam“ u ponašanju koji bi bio suprotan članu 4. stav (1) Zakona, stoga Konkurencijsko vijeće ne bi trebalo uzimati u obzir ovakve paušalne i proizvoljne navode, imajući u vidu da je u skladu sa članom 36. Zakona Podnosilac zahtjeva dužan dokazati navodna kršenja prava iz Zakona;
- imajući u vidu specifična ovlaštenja i nadležnosti Agencija za bankarstvo FBiH i RS, kao nadležnih organa uprave koji su nadležni za superviziju rada banaka i bankarskog sektora u Bosni i Hercegovini, ova se tijela ne mogu smatrati učesnicima na tržištu u smislu Zakona, niti su ista ovlaštena da posredno ili neposredno učestvuju na tržištu, pa samim tim Zakon se ne može primijeniti na ova tijela;
- Agencija za bankarstvo FBiH i Agencija za bankarstvo RS imaju zakonska ovlaštenja i nadležnost da nadziru i kontrolišu rad banaka u Bosni i Hercegovini s ciljem osiguranja stabilnosti i održivosti bankarskog sistema kao cjeline, ali isti nisu ovlašteni ni nadležni da

utiču na poslove politike i ponašanje na tržištu pojedinih banaka. Te čak i ukoliko bi se moglo smatrati da se Zakon može primijeniti na Agencije, odnos privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka nisu sa Agencijom za bankarstvo FBiH i Agencijom za bankarstvo RS u odnosu konkurenata niti ravnopravnih učesnika na tržištu koji bi mogli sklopiti bilo kakav sporazum (horizontalni ili vertikalni) u smislu Zakona, prema tome član 4. Zakona nije primjenjiv na odnose između banaka kreditora predmetnog postupka i Agencija za bankarstvo;

- u odnosu na tvrdnju Podnosioca zahtjeva da su u periodu od 2006. – 2008. godine privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, kao davaoci kredita imali dominantan položaj na tržištu Bosne i Hercegovine, imajući u vidu definiciju dominantnog položaja iz člana 9. Zakona o konkurenciji, da bi imali dominantan položaj neophodno bi bilo da su naprijed navedeni privredni subjekti (koje se imaju posmatrati kao jedan učesnik na tržištu) u navedenom periodu na relevantnom tržištu u Bosni i Hercegovini ostvarivali tržišni udio veći od 40%, međutim isti ne ostvaruju navedeni tržišni udio, niti su podnositelji zahtjeva takvu tvrdnju isticom dokazali;
- relevantno tržište na kojem djeluje Addiko (privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, kako jedan učesnik na tržištu) kako sada, tako i u periodu od 2006.-2008. godine, je tržište davanja kredita pravnim i fizičkim licima na teritoriji Bosne i Hercegovine, na kome posluju sve komercijalne banke u Bosni i Hercegovini, uključujući i Addiko;
- u okviru tržišta kredita, sve komercijalne banke pružaju mogućnost svim zainteresovanim pravnim i fizičkim licima da ugovore različite vrste i tipove kredita, uključujući kredite sa ili bez valutne klauzule, prilikom čega su ugovori o kreditima sa valutnim klauzulama vezani za određenu stranu valutu (EUR, CHF ili drugu), koju ugovorne strane odluče da ugovore, pri čemu su korisnici kredita slobodni da prilikom uzimanja kredita odaberu vrstu kredita i da li će isti biti vezan za stranu valutu ili ne;
- u odnosu na naprijed navedeno relevantno tržište Bosne i Hercegovine, te činjenicu da na istom tržištu pored Addiko-a posluju daleko veće grupacije banaka kao što su Raiffeisen, Uni Credit, Intesa Sanpaolo i druge, čiji tržišni udjeli su daleko veći od tržišnog udjela Addiko-a, te da prema slobodnoj procjeni tržišni udio Addiko-a na tržištu kredita u Bosni i Hercegovini kako u periodu od 2006.-2008. godine, tako i sada, ne iznosi više od (...) %¹, to je jasno da prema odredbama Zakona, Addiko ni u kojem slučaju ne može imati dominantan položaj na relevantnom tržištu, a ukoliko Podnositelji zahtjeva tvrde drugačije, dužni su svoje tvrdnje dokazati u ovom postupku;
- iz zakonske definicije zabranjenih postupanja kvalifikovanih kao zloupotreba dominantnog položaja jasno proizlazi da bi neki privredni subjekt mogao činiti zloupotrebe dominantnog položaja, mora na prvom mjestu sam imati dominantan položaj na relevantnom tržištu, a kako je već navedeno, Addiko nema, niti je imala u spornom periodu od 2006.-2008. godine dominantan položaj na relevantnom tržištu kredita u Bosni i Hercegovini, jer njen tržišni udio iznosi oko (...) % ali u svakom slučaju manje od (...) % i imajući naprijed navedeno u vidu, jasno je da Addiko nije ni bio u mogućnosti počinuti bilo kakvu zloupotrebu dominantnog položaja;
- sve i da je imala dominantan položaj na relevantnom tržištu u Bosni i Hercegovini, Addiko nije poduzimala radnje koje bi se mogle okarakterisati kao zabranjena djelovanja u smislu zakonske definicije zloupotrebe dominantnog položaja;
- Addiko je djelovao na tržištu kredita na način da je pravnim i fizičkim licima nudio različite vrste kredita sa ili bez valutne klauzule, a da su takve kredite na relevantnom tržištu kredita u Bosni i Hercegovini nudile i druge banke koje djeluju na ovom istom relevantnom tržištu, te pravna i fizička lica koja su željela uzeti kredit od banke vezan za stranu valutnu klauzulu, imali su mogućnost izbora između banaka koje su nudile ugovore sa valutnom klauzulom, te u

¹ (...) - Podatak predstavlja poslovnu tajnu

tom smislu nije ni moglo postojati bilo kakvo ograničavanje tržišta ili pristupa tržištu od strane Addiko-a;

- Addiko je jednako kao i druge banke koje djeluju na relevantnom tržištu u Bosni i Hercegovini, nudila i pravnim i fizičkim licima kredite sa i bez valutne klauzule, a sva zainteresirana lica, jednako kao i podnosioci zahtjeva su imali izbora i pristup otvorenom tržištu kredita kod svih komercijalnih banaka u Bosni i Hercegovini, te su sami mogli odlučiti: (i) kod koje banke će uzeti kredit, (ii) da li će to biti kredit sa ili bez valutne klauzule, (iii) ukoliko žele kredit sa valutnom klauzulom, mogli su samo odlučiti za koju valutu žele da im se vezuje ugovor o kreditu, pri čemu je notorna i općepoznata činjenica da se valutna klauzula vezuje za kurs valute koja se ugovara u ugovoru o kreditu, i da ni jedna ugovorna strana ne može uticati na odnos kursa stranih valuta i KM;
- trgovinski uslovi koje je Addiko nudio prilikom davanja kredita su bili zakoniti, jednako kao i ugovori o kreditima koje je zaključivala sa svojim klijentima, a što su potvrdili nadležni sudovi u Bosni i Hercegovini, uključujući i Vrhovni sud FBiH, te imajući u vidu naprijed navedeno, jasno je da Addiko nije nametao nikakve nezakonite uslove za zaključenje ugovora o kreditima, niti je svojim postupanjem ograničavala konkurenciju, posebno imajući u vidu da se prema evidencijama relevantnih Agencija za bankarstvo, te Centralne banke BiH može utvrditi da su pored Addiko-a i druge banke na tržištu Bosne i Hercegovine u spornom periodu od 2006.- 2008. godine, nudile i zaključivale ugovore o kreditima sa valutnim klauzulama;
- s obzirom na otvoreno tržište kredita, sva pravna i fizička lica su imala slobodu i mogućnost izbora da zaključe ugovor o kreditu sa bankom koju sami odaberu i pod uslovima koji im najviše odgovaraju, čime su potpuno neosnovane tvrdnje Podnosioca zahtjeva o bilo kakvom nametanju nelojalnih cijena ili uslova kojima se ograničava tržište ili konkurencija na relevantnom tržištu od strane Addiko-a;
- u odnosu na navode Podnosioca zahtjeva u vezi navodne zloupotrebe dominantnog položaja, Addiko-a zaključivanjem CHF ugovora, te da se na taj način ograničavalo tržište na štetu potrošača, iste su neosnovane jer kako je i u samom Zahtjevu navedeno, korisnici kredita sa valutnom klauzulom u CHF-u su bili pravna i fizička lica sa sjedištem, odnosno prebivalištem u Bosni i Hercegovini, te se nije radilo o subjektima koji su inače poslovali sa Švicarskom pa im je namjenski trebao kredit u CHF-u;
- u skladu sa zakonima vežećim u vrijeme odobravanja kredita, banke su mogle odobravati fizičkim licima kredite u stranoj valuti, ali ih nisu mogle isplaćivati u stranoj valuti, prema tome je očigledno da bez obzira da li je ugovor o kreditu, prevashodno za fizička lica, zaključen sa valutnom klauzulom (CHF, EUR ili drugom), u skladu sa važećim propisima, takav kredit je isplaćivan u KM, a na isti način je vršeno i njegovo vraćanje;
- imajući u vidu naprijed navedeno, jasno je da korisnici kredita nisu bili prinuđeni uzeti kredit sa valutnom klauzulom u CHF, s obzirom da im se kredit nije ni isplaćivao niti se vraćao u CHF valuti već u KM;
- korisnici kredita su imali mogućnost izbora između više banaka na relevantnom tržištu Bosne i Hercegovine, koje su nudile ugovore sa valutnom klauzulom, dakle, nisu morali uzeti kredite sa CHF-om jer im CHF nije ni trebao;
- jasno je da Addiko, sve i da je imao dominantan položaj na relevantnom tržištu, svojim postupanjem i nuđenjem kredita sa valutnim klauzulama na relevantnom tržištu Bosne i Hercegovine nije ni na kakav način ograničavao tržište na štetu potrošača jer su potrošači imali mogućnost izbora različitih vrsta kredita sa ili bez valutnih klauzula kod više različitih banaka na relevantnom tržištu;
- neosnovani su navodi Podnositelja zahtjeva da je izvršena zloupotreba dominantnog položaja primjenom različitih uslova za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime su korisnici kredita dovedeni u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj jer Addiko nije primjenjivao različite uslove za zaključivanje ugovora o kreditima sa valutnim klauzulama

(EUR, CHF i dr.) prema svojim klijentima, odnosno istovrsni ugovori o kreditima nuđeni su pod jednakim uslovima svim korisnicima;

- Podnosilac zahtjeva neosnovano tvrdi da je Addiko primijenio različite uslove u momentu kada je korisnicima kredita putem novina uputio obavijest da mogu izvršiti konverziju svojih kredita na način da će im se iznos kreditnih obaveza umanjiti za 30% uz konverziju u domaću valutu i fiksnu kamatnu stopu;
- naprijed navedene pozive Addiko je uputio putem novina svim zainteresiranim pravnim i fizičkim licima koji se nalaze u teškoj finansijskoj situaciji zbog koje nisu u mogućnosti da otplaćuju kredit, na koji se javilo preko 75% od ukupnog broja kreditnih korisnika, odnosno velika većina;
- iz naprijed navedenog je jasno da Addiko nije primijenio različite uslove za istu ili sličnu vrstu poslova nego je tražio način da sanira negativne efekte porastu valute CHF-a čijim porastom je i sama očito bila iznenađena;
- naprijed navedeni uvjeti konverzije kredita ili sama konverzija kredita nuđena je pod istim uvjetima svim zainteresiranim klijentima koji nisu bili u mogućnosti da svoj kredit otplaćuju, poziv je bio upućen svima, a uvjeti su također bili transparentni i za sve korisnike isti, te to što je postojao jedan broj klijenata koji je u tom momentu već otplatio svoj kredit pa stoga nije mogao koristiti ovu vrstu konverzije kredita ne upućuje na nikakvu zloupotrebu dominantnog položaja od strane Addiko-a jer isti očigledno u vrijeme davanja kredita (vrijeme zaključenja CHF ugovora sa korisnicima) nije nudila različite uvjete različitim korisnicima nego su uvjeti uvijek bili isti, a što u konačnici potvrđuje i Podnosilac zahtjeva u svom zahtjevu u kojem navodi da su CHF ugovori bili u formi obrazaca – dakle za sve korisnike su korišteni isti uvjeti kredita;
- naknada konverzija kredita izvršena je radi otklanjanja negativnih posljedica, kako je naprijed navedeno, te su u momentu kada je nuđena konverzija svi korisnici kredita koji su se nalazili u fazi otplate i čiji krediti nisu bili istekli su mogli koristiti pogodnosti konverzije ako su to željeli, a s kojim pravom Podnosilac zahtjeva tvrdi da se na njih nisu primijenili uvjeti kredita kada u momentu nuđene konverzije oni više nisu bili kreditni korisnici, njihovi krediti su već bili istekli, ugovorni odnos je prestao tako da nije bilo mjesta da se ovim korisnicima bilo šta nudi jer jednostavno nije postojao ugovorni odnos i u skladu sa naprijed navedenim očito je da nije bilo zloupotrebe dominantnog položaja.

Na osnovu naprijed navedenog, privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka traže od Konkurencijskog vijeća da odbije Zahtjev kao neosnovan.

Na zahtjev Konkurencijskog vijeća, akt broj: UP-02-26-3-002-30/17 od dana 16.10.2017. godine, upućen punomoćniku privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, za dostavu ovjerene dokumentacije priložene uz naprijed dostavljeni Odgovor, dana 26.10.2018. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-35/17, izvršena je dopuna dostavljenog odgovora, na način da je izvršena potrebna ovjera dostavljene dokumentacije (Službena zabilješka kojom je punomoćniku vraćena neovjerena dokumentacija, radi propisnog ovjeravanja i dostavljanja iste u roku od osam dana od dana preuzimanja, sačinjena je pod brojem: UP-02-26-3-002-33/17 dana 18.10.2017. godine).

Agencija za bankarstvo RS dostavila je svoj odgovor na Zaključak, broj: 03-1589-2/17 od dana 13.10.2017. godine, zaprimljen pod brojem: UP-02-26-3-002-31/17 dana 17.10.2017. godine, u kojem se, u bitnom, navodi sljedeće:

- da je Zahtjev za pokretanje postupka podnesen od strane Udruženja KK „Švicarac“ neosnovan i da se predlaže Konkurencijskom vijeću da isti odbije u cijelosti kao neosnovan;

- da uz razumijevanje za nepovoljan položaj u kojem su se našli članovi Udruženja i drugi korisnici kredita sa valutnom klauzulom u stranoj valuti čiji kurs je porastao u odnosu na domaću valutu, podneseni Zahtjev je bez pravnog osnova;
- položaj korisnika kredita sa valutnom klauzulom u CHF nije posljedica nikakve povrede konkurencijskog prava, tj. povrede Zakona o konkurenciji;
- položaj korisnika kredita sa valutnom klauzulom u CHF nije posljedica povrede konkurencijskih prava između banaka na tržištu Bosne i Hercegovine;
- da u slučaju da su baš sve banke u Bosni i Hercegovini plasirale iste količine kredita sa valutnom klauzulom u CHF, položaj korisnika kredita bio bi isti, jer rast kursa CHF u odnosu na KM nije zavisio od banaka u Bosni i Hercegovini, pa prema tome niti od njihovog konkurentskog odnosa;
- nema nikakve uzročno-posljedične veze između konkurencijskih prava i eventualne povrede istih i položaja u kom su se našli korisnici kredita sa valutnom klauzulom u CHF;
- Podnosilac zahtjeva nastupa iz pozicije korisnika kredita, tvrdeći da su isti pretrpili i trpe štetu zbog toga što su protivnici povrijedili konkurencijska prava;
- Podnosilac zahtjeva nije konkurent protivnicima, a Udruženje nije konkurent banci;
- Podnosilac zahtjeva kao udruženje, tj. kao subjekt prava nije ni postojao u vrijeme kad su zaključivani ugovori, za koje Podnosilac tvrdi da su doveli do povrede konkurencijskih prava;
- korisnici kredita nisu konkurenti banci, konkurenti banci su samo druge banke na području tržišta kredita, a konkurenti protivnicima bile su samo druge banke na tržištu Bosne i Hercegovine;
- Podnosilac zahtjeva spada u kategoriju drugih lica koja bi mogla da imaju pravni interes ili ekonomski interes za utvrđivanje povrede prava konkurencije od strane protivnika prema trećim subjektima prava, ako postoji uzročno-posljedična veza između njihovog pravnog, odnosno ekonomskog interesa i eventualne povrede konkurencijskih prava;
- Podnosilac zahtjeva bi mogao da ima pravni interes da Konkurencijsko vijeće utvrđuje da li je postojala povreda konkurencijskih prava drugih banaka od strane protivnika, ako je takva povreda konkurencijskih prava uzrok koji je doveo do posljedice koja se ogleda u nepovoljnom položaju korisnika kredita, opisanom u Zahtjevu;
- jedini dio Zahtjeva koji se odnosi na relaciju između banaka kao konkurenata jeste dio u kome se navodi da su sve druge banke „...zaključile manje od 30 takvih kredita“;
- to što druge banke nisu u istom obimu plasirale kredite iste vrste, nije uzrok nepovoljnog položaja korisnika kredita;
- položaj korisnika kredita ne bi bio povoljniji da su i druge banke u većoj mjeri plasirale kredite sa valutnom klauzulom u CHF zato što kretanje kursa CHF nije zavisilo od banaka na tržištu Bosne i Hercegovine, niti od Agencija za bankarstvo u Bosni i Hercegovini;
- nikakav konkurencijski odnos niti tržišna konkurencija u Bosni i Hercegovini nije uticala, niti je mogla uticati, na kurs CHF;
- da su i druge banke plasirale istu vrstu kredita u količinama u kojima su to uradili protivnici, ishod po korisnike kredita bio bi isti, zato što kretanje kursa CHF nije zavisilo od banaka na tržištu Bosne i Hercegovine, rast kursa bio bi isti kod svih banaka koje bi plasirale takve kredite;
- iz naprijed navedenog razloga, Podnosilac zahtjeva nema ni pravni ni ekonomski interes da Konkurencijsko vijeće utvrđuje da li je bilo povrede konkurencijskih prava drugih banaka od strane protivnika, jer položaj korisnika kredita ne bi bio povoljniji u odnosu na posljedicu koja je prouzrokovana rastom kursa CHF da su i druge banke plasirale u većim količinama kredit sa valutnom klauzulom u CHF;
- Podnosilac zahtjeva navodi kako su korisnici kredita u CHF zbog rasta kursa CHF, dovedeni u nepovoljan položaj u odnosu na konkurenciju, misleći pri tom na korisnike drugih modela

kredita bez CHF klauzule, prema tome, svi problemi korisnika kredita nastali su zbog rasta kursa CHF;

- Podnosilac zahtjeva pokušava prikazati odnos između korisnika kredita sa valutnom klauzulom u CHF i korisnika drugih modela kredita bez valutne klauzule u CHF, kao konkurencijski odnos, navodeći da je rast kursa CHF doveo korisnike u: „...nepovoljan položaj u odnosu na konkurenciju...“;
- To što su postojali i drugi kreditni modeli koji nisu bili vezani za kurs CHF, ne predstavlja nikakvu povredu konkurencijskih prava, a to što su se korisnici kredita u CHF našli u nepovoljnijem položaju od korisnika drugih modela kredita nije posljedica povrede konkurencijskog prava;
- o ništavosti ugovora, o rušljivosti ugovora i o manama volje kod zaključenja ugovora, kao i o drugim povredama Zakona o obligacionim odnosima, odlučuju sudovi u svakom pojedinačnom slučaju, jer je to u isključivoj nadležnosti sudova;
- nije u nadležnosti Konkurencijskog vijeća da odlučuje o ništavosti ugovora, kako to Podnosilac zahtjeva traži;
- Konkurencijsko vijeće ne može utvrditi ništavost ugovora sa valutnom klauzulom u CHF, kako to traži Podnosilac zahtjeva, čak ni kao prethodno pitanje, jer je isto u isključivoj nadležnosti sudova, pri čemu se ništavost utvrđuje u odnosu na svaki pojedinačni ugovor;
- dosadašnja sudska praksa u Bosni i Hercegovini, pa i u okruženju, nije utvrdila ništavost ugovora o kreditu zbog valutne klauzule u CHF, o čemu postoje stavovi i presude Vrhovnog suda FBiH i Vrhovnog suda Republike Srpske, o čemu će Konkurencijsko vijeće biti detaljnije informisano od strane banaka navedenih u Zahtjevu;
- ne mogu se ugovori o kreditu tretirati kao zabranjeni sporazumi iz Zakona o konkurenciji, jer se radi o dvije različite kategorije pojmova;
- Podnosilac zahtjeva se poziva na niz odredbi iz Zakona o obligacionim odnosima, čija povreda nije u nadležnosti Konkurencijskog vijeća;
- U konkretnom slučaju niti je bilo zabranjenih sporazuma između protivnika, niti je bilo zloupotrebe dominantnog položaja, kojima bi se sprečavala, ograničavala ili narušavala tržišna konkurencija;
- Agencija za bankarstvo RS osporava pasivnu legitimaciju u ovom postupku jer po svom položaju u pravnom sistemu i po svojim nadležnostima, ne može biti učesnik u narušavanju tržišne konkurencije;
- Agencija za bankarstvo osporava u cijelosti podneseni Zahtjev kao neosnovan i nezakonit i predlaže Konkurencijskom vijeću da isti odbije u cijelosti;
- Neosnovane su tvrdnje iznesene u Zahtjevu o kršenju Zakona o konkurenciji od strane Agencije za bankarstvo RS, te se predlaže da Konkurencijsko vijeće odbije zahtjev koji se odnosi na istu.

Agencija za bankarstvo RS, na kraju svog odgovora na Zaključak, ističe neosnovanost podnesenog Zahtjeva, kako u dijelu koji se odnosi na Agenciju za bankarstvo RS, tako i u preostalom dijelu, te predlaže da Konkurencijsko vijeće u cijelosti odbije podneseni Zahtjev Udruženja KK „Švicarac“, kao neosnovan.

Agencija za bankarstvo FBiH, podneskom broj: 04-2-3659-1/17 od dana 20.10.2017. godine, zaprimljenim pod brojem: UP-02-26-3-002-34/17 dana 24.10.2017. godine, dostavila je svoj odgovor na Zaključak, u kojem se, u bitnom, navodi sljedeće:

- članom 2. Zakona o konkurenciji propisano je na koja lica se Zakon primjenjuje, a imajući u vidu status i nadležnost Agencije za bankarstvo FBiH, utvrđene Zakonom o Agenciji za bankarstvo FBiH, ista nije učesnik na relevantnom tržištu, odnosno ne obavlja djelatnost koja ima ekonomski karakter, tj. ne obavlja privrednu djelatnost, ne

- učestvuje u proizvodnji i/ili prometu roba, odnosno pružanju usluga, time ni posredno ni neposredno ne sudjeluje na tržištu, zbog čega se Agencija ne može smatrati „privrednim subjektom“ u smislu Zakona, obzirom da se isti odnosi na privredne subjekte koji djeluju na tržištu na kojem se vrši razmjena roba i usluga, a koji snose određene rizike ekonomske ili finansijske, ili pak imaju mogućnost ostvarivanja profita;
- u svakom konkretnom slučaju potrebno je razmotriti kakvu funkciju obavlja određeno tijelo kako bi se moglo ocijeniti može li se smatrati privrednim subjektom u smislu prava konkurencije, a u konkretnom predmetu Agencija ne obavlja radnje koje obavljaju privredni subjekti „učestvujući na tržištu“, već je Agencija institucija koja vrši javne ovlasti, odnosno vrši superviziju banaka u skladu sa Zakonom o Agenciji za bankarstvo FBiH i u skladu sa Zakonom o bankama Federacije Bosne i Hercegovine, čije djelovanje je isključeno u potpunosti od primjene odredbi Zakona, obzirom da se Agencija ne upušta u tržišne aktivnosti;
 - nadležnost Agencije je jasno propisana, te je ista kao regulatorna i kontrolna institucija osnovana Zakonom o Agenciji za bankarstvo FBiH i njen cilj je očuvanje i jačanje stabilnosti bankarskog sistema i zaštita deponenata, te unapređivanje njegovog sigurnog, kvalitetnog i zakonitog poslovanja, a Agencija po svojim nadležnostima ne može biti učesnik u narušavanju tržišne konkurencije;
 - u Zahtjevu se ističe da je svojim nečinjenjem Agencija ostvarila zajedničko djelovanje sa predmetnim bankama, a što sve navodno ima obilježja zabranjenog sporazuma, te je bitno naglasiti kako je potrebno razlikovati tržišnu aktivnost od aktivnosti koje se obavljaju provedbom zakonskih nadležnosti, te da se Zakon o konkurenciji odnosi na subjekte koji djeluju na tržištu (suprotno od javnog), na kojem se vrši razmjena roba i usluga, koji snose određene rizike ekonomske ili finansijske, ili pak imaju mogućnost ostvarivanja profita;
 - Podnosilac zahtjeva se u u svom Zahtjevu poziva na navodnu ništavost ugovora sa tzv. valutnom klauzulom, a koji ugovori su sklapani od strane tadašnje Hypo Alpe-Adria Banke (sada Addiko Bank d.d. Sarajevo) i njihovih klijenata, te imajući u vidu ovako postavljen Zahtjev, u konkretnom slučaju ovaj postupak ne može biti predmet pred Konkurencijskim vijećem, već isključivo predmet koji spada u nadležnost sudova Bosne i Hercegovine, obzirom da se radi o obligaciono pravnim odnosima i utvrđivanju ništavosti sklopljenih ugovora;
 - ugovori o kreditu se ne mogu tretirati kao zabranjeni sporazumi prema Zakonu, već se u predmetnom slučaju radi o dvije različite kategorije pojmova, posebno imajući u vidu da se Podnosilac zahtjeva poziva na niz odredbi Zakona o obligacionim odnosima, a što svakako ne može da se odnosi na propise iz Zakona, stoga u nadležnosti Konkurencijskog vijeća ne može biti utvrđivanje ništavosti ugovora sa CHF klauzulom, jer isto spada u nadležnost sudova pri čemu se ništavost utvrđuje u odnosu na svaki pojedinačni ugovor;
 - apsolutno su neosnovani svi navodi istaknuti u odnosu na Agenciju, posebno imajući u vidu da Podnosilac zahtjeva samo paušalno ističu činjenice ne potkrepljujući svoje navode dokazima zbog čega se svi navodi u cjelosti osporavaju, a teret dokazivanja svakako leži na Podnosiocu zahtjeva;
 - Agencija je kontituirano nad svim bankama, pa i nad privrednim subjektom Addiko Bank d.d. Sarajevo, u naznačenom periodu od 2006.-2008. godine, vršila neposredni i posredni nadzor, te ista redovno kvartalno objavljuje na svojoj web stranici „Informacije o bankarskom sistemu u Federaciji Bosne i Hercegovine“;
 - postotak zaključenih ugovora od strane privrednog subjekta Addiko Bank d.d. Sarajevo u navedenom periodu nije prelazio (..) % godišnje;
 - Agencija nije mogla biti niti je bila sudionik djelovanja na način kako se to stavlja u opisu Zahtjeva, a posebno iz razloga što ne potpada pod član 2. Zakona;

- sredinom prošle decenije na tržištima novca najpovoljnije, odnosno najjeftinije zaduživanje je bilo u CHF, što su neke bankarske grupacije iskoristile, te ista sredstva kroz otvorene linije za refinansiranje stavila na raspolaganje svojim bankarskim supsidijarima u zemljama u regionu;
- u odnosu na druge države (Srbiju, Hrvatsku, Mađarsku) u Bosni i Hercegovini je mnogo manje bilo izraženo odobravanje kredita sa valutnom klauzulom vezanom za švicarski franak, a razlog za ovo je valutni režim koji ima Bosna i Hercegovina u kojoj je KM fiksno vezan za euro, dok su u pomenutim zemljama, domaće valute imale plivajući kurs u odnosu i na EUR i CHF, pa je sa stanovišta komercijalnih banaka u tim državama devizni rizik bio izražen i na EUR i CHF;
- veoma mali broj banaka u Federaciji Bosne i Hercegovine je kao kreditni proizvod nudio kreditne sa valutnom klauzulom vezanom za švicarski frank, te je većina banaka kod odobravanja kredita ugovarala valutnu klauzulu vezanu za EUR, a u uslovima fiksnog kursa KM za EUR, komitenti po ovim kreditima nisu izloženi uticaju valutnog rizika, odnosno promjene kursa valute ugovorene u valutnoj klauzuli;
- nakon brojnih sudskih sporova u prethodnom periodu na teritoriji kako Federacije Bosne i Hercegovine, tako i Republike Srpske, prije svega Vrhovni sud FBiH je zauzeo pravno shvatanje da ugovori o kreditu zaključeni između fizičkih lica i banaka u CHF, čija je isplata izvršena u KM, u kojoj valuti se vrši otplata anuiteta i plaćenje kamata, predstavljaju ugovore sa valutnom klauzulom, te da je Zakonom o deviznom poslovanju u FBiH predviđena mogućnost zaključenja ovakvih ugovora između domaćih fizičkih lica i banaka, pa se ne radi o ništavom pravnom poslu u smislu člana 103. i 106. Zakona o obligacionim odnosima;
- odredbe ugovora o kreditu koje se odnose na promjenjivu kamatnu stopu koja sadrži tačno određenje fiksnog i varijabilnog dijela kamatne stope je dovoljno određiva sa aspekta predmeta obaveze, pa ista ne predstavlja ništavu odredbu u smislu člana 47. Zakona o obligacionim odnosima, a sličan stav imaju i sudovi na teritoriji Republike Srpske;
- uz Zahtjev je dostavljena samo jedna presuda prvostepenog suda, te ista ne može potkrijepiti navode iz Zahtjeva, obzirom da nije dostavljena pravosnažna presuda, kao ni stav drugih sudova, a svakako i pomenuto shvatanje Vrhovnog suda FBiH;
- sa zakonskog, odnosno pravnog aspekta, privredni subjekti na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine su imali pravo zaključivati ovu vrstu ugovora, te isti ugovori nisu bili ništavi i imajući u vidu da se radilo o klasičnom obligacionom odnosu, odnosno ugovornom odnosu između clijenata i banke, pa su se sve sporne odredbe isključivo mogle razmatrati u nadležnim sudskim postupcima, a Agencija nije imala ovlasti da zabrani zaključivanje ove vrste ugovora;
- sve banke su u tom periodu mogle zaključivati ugovore sa CHF klauzulom, ali da to nije bila instrukcija ili nalog Agencije kao kontrolnog organa, već su banke svojom poslovnom politikom birale i plasirale proizvode na slobodnom tržištu, te je tako u konkretnom slučaju strategija vlasnika Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Mostar, odnosno „majke“ HAAB International Klagenfurt na nivou Hypo Grupe, bila da razvoj i rast članica grupe bude podržan putem datih depozita „majke“, tako da je i Hypo Alpe-Adria Bank d.d. Mostar ugradila u svoju poslovnu strategiju i planove, opredjeljenje da su jedan od izvora finansiranja bila depozitna sredstva „majke“;
- privredni subjekt Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Mostar počeo je sa povlačenjem depozita u CHF u 2006. godini i u narednim godinama u tranšama, te istovremeno i s plasiranjem kredita sa valutnom klauzulom u CHF (sa 12/2008 na nivou bankarskog sektora nije bilo kredita indeksiranih za CHF), a praksa odobravanja ovih kredita nastavila se do 12.05.2008. godine, od kada je na snazi interna obavijest o prestanku plasmana kredita vezanih za CHF;

- nakon 2008. godine nije bilo odobravanja novih kredita vezanih za CHF, izuzev reprograma, a brže smanjenje portfelja radi otplate je velikim dijelom neutralisano, odnosno amortizirano rastom deviznog kursa;
- da bi se u konkretnom predmetu moglo govoriti o povredama iz člana 4. Zakona, potrebno je postojanje drugih gospodarskih subjekata koji su bili dovedeni u nepovoljan položaj u odnosu na konkurenciju;
- imajući u vidu da je u spornom periodu samo Hypo banka, odnosno danas Addiko banka, plasirala kredite sa valutnom klauzulom u CHF, osim neznatnog broja ugovora koji su bili sklopljeni kod drugih banaka, evidentno je da se druge banke nisu odlučivale da klijentima nude zaključivanje ugovora sa CHF klauzulom, što im ni u jednom trenutku nije bilo zabranjeno, niti je Agencija u toku vršenja svojih ovlasti nalagala mjere koje bi takvo postupanje poduprijeli, pa se tako ugovori koji su se zaključivali u CHF valuti između predmetnih banaka i korisnika kredita, koji se ne mogu smatrati kao učesnici niti konkurenti na tržištu u smislu člana 2. Zakona o konkurenciji, ne mogu smatrati ni sporazumima u smislu člana 4. stav 1. Zakona o konkurenciji, pa stoga Konkurencijsko vijeće nije ni nadležno da utvrđuje njihovu ništavost;
- navodi iz Zahtjeva koji se odnose na sporazume su također neosnovani, obzirom da se ti sporazumi odnose na već zaključene ugovore o kreditu, te čine njihov sastavni dio, te svi argumenti koji su do sada navedeni u odnosu na zaključene ugovore, odnose se i na zaključivanje sporazuma;
- imajući u vidu akte Ombudsmena, kako Agencije za bankarstvo FBiH, tako i Ombudsmena Agencije za bankarstvo Republike Srpske, koji su dostavljeni kao dokazi uz prijavu, a koji se odnose na postupanje po pojedinačnim prigovorima korisnika CHF kredita i udruženja „Švicarac“, u suštini predstavljaju preporuku u postupanju banke sa klijentima koji su se našli u poteškoćama oko vraćanja kredita zbog dejstva ekonomske i finansijske krize, te ni u jednom slučaju nije utvrđeno nezakonito sklapanje kako ugovora o kreditu, tako ni nezakonito potpisivanje sporazuma;
- imajući u vidu prethodno, Zahtjev u odnosu na postojanje zabranjenog sporazuma u skladu sa Zakonom je apsolutno neosnovan, a posebno u odnosu na Agenciju za bankarstvo FBiH, kao regulatornog organa koji ni na jedan način nije mogao niti je učestvovao u sklapanju ugovora o kreditu sa CHF klauzulom, stoga je evidentno da Podnosilac zahtjeva pogrešno tumači Zakon;
- u odnosu na navode da su privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, kao davaoci kredita, imali dominantan položaj na tržištu Bosne i Hercegovine, Agencija za bankarstvo smatra iste netačnim i neosnovanim jer da bi se radilo o dominantnom položaju, navedene banke bi morale imati tržišni udio veći od 40%, a što nije slučaj;
- Podnosilac zahtjeva nije dostavio niti jedan dokaz kojim bi se moglo dokazati da su predmetne banke imale dominantan položaj, odnosno da je njihov udio na tržištu prelazio 40%;
- Sa stanovišta tržišne konkurencije, u periodu od 2006.-2008. godine, u bankarskom sistemu Federacije Bosne i Hercegovine je poslovalo 20 banaka, a slične kreditne proizvode za zadovoljenje potrebe stanovništva i privrednih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine (stambene, potrošačke, hipotekarne, za obrtna sredstva, investicione, i dr.), nudila je većina banaka u Federaciji Bosne i Hercegovine, a i privredni subjekt Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar je iste kreditne proizvode, osim sa valutnom klauzulom u CHF-u, nudila i sa valutnom klauzulom u EUR, te su se komitenti sami opredjeljivali za banku i vrstu kreditnog proizvoda koji će uzeti u toj banci;
- Agencija za bankarstvo FBiH je kontinuirano javno objavljivala bilans stanja za sve banke koje posluju na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, te prema navedenim informacijama je evidentno bilo da udio plasiranih kredita sa CHF valutom u periodu od

2006.-2008. godine, od strane tadašnje Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Mostar, nije prelazio 40%;

- Privredni subjekt Aypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar u navedenom periodu nije bio niti u jednom segmentu koji je značajan za bankarsko poslovanje (kreditno-depozitno poslovanje), tržišni lider u bankarskom sistemu Federacije Bosne i Hercegovine i učešće istog svakom od segmenata u navedenom periodu nije prelazilo 26% tržišnog učešća;
- ni jedna banka nije tokom svih ovih godina podnijela prijavu u pogledu nepovoljnog konkurentskog položaja, u smislu člana 10. Zakona o konkurenciji, kao i činjenicu da je Podnosilac zahtjeva Udruženje KK „Švicarac“, a čiji su članovi udruženja upravo klijenti predmetne banke u kojoj su zaključeni sporni ugovori, te da je moguće stvaranje dominantnog položaja samo u odnosu na druge privredne subjekte;
- klijenti, odnosno potrošači su imali izbor, odnosno mogućnost da sklapaju različite vrste ugovora o kreditu sa ili bez valutnih klauzula u bilo kojoj banci koja je u tom periodu poslovala na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine, a što predstavlja relevantno tržište Bosne i Hercegovine;
- u odnosu na navode o zloupotrebi dominantnog položaja primjenom različitih uslova za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama na koji način su korisnici kredita dovedeni u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj, isti su neosnovani obzirom da u pravcu rješavanja korisnika kredita sa valutnom klauzulom u CHF, izazvanih naglim rastom kursa u CHF, privredni subjekt Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar je svojim klijentima u predmetnom postupku ponudio olakšice: reprogramiranje kredita, konverziju kredita sa valutnom klauzulom u EUR-u, otplatu kredita po fiksnom kursu a da se promjene po kursnim razlikama (tzv. balon) regulišu po otplati kredita, otpis jedne do 4 rate, samanjnje kamatne stope i dr.
- sve navedene radnje su učinjene s ciljem da se saniraju negativni efekti porasta valute CHF, te je konverzija nuđena svim zainteresiranim licima po istim uslovima, a činjenica da je u tom trenutku postojao broj klijenata koji je u tom momentu već otplatio svoje kredite, kao i da su ti ugovorni odnosi već prestali, pa i nije bilo pravnog odnosa da se navedenim korisnicima naknadno nudi konverzija kredita na već otplaćene kredite, ne ukazuje na to da je došlo do neravnopravnog i nepovoljnog konkurentskog položaja među korisnicima kredita;
- u odnosu na navode da predmetne banke koje imaju zajedničku vlasničku strukturu, su kao takvi izdali preko 99% kredita sa CHF klauzulom, ističemo da se u ni jednom slučaju navedeno ne može podvesti pod postojanje dominantnog položaja;
- sa danom 31.12.2014. godine, valutna struktura kredita koje su odobrile banke u Federaciji Bosne i Hercegovine bila je sljedeća: najveće učešće od 64% ili 7,2 milijarde KM imaju krediti odobreni sa valutnom klauzulom od kojih je u EUR 7 milijardi KM ili 97%, a u CHF 205 miliona KM ili 3%, krediti u domaćoj valuti 35% ili 3,9 milijardi KM, najmanje učešće od samo 1% ili 85 miliona KM imaju krediti u stranoj valuti (od toga se skoro sve odnosi na EUR: 78 miliona KM ili 91%, te ukupan iznos kredita sa valutnom klauzulom u CHF valuti od 205 miliona KM iznosi 2% od ukupnog kreditnog portfolia);
- sa danom 30.06.2015 godine, nije bilo značajnijih promjena u valutnoj strukturi kredita, tako da najveće učešće od 64% ili 7, 4 milijarde KM imaju krediti odobreni sa valutnom klauzulom (EUR: 7 milijardi KM ili 97%, CHF: 223 miliona KM ili 3%), krediti u domaćoj valuti 35% ili 4 milijarde KM, a najmanje učešće od samo 1% ili 75 miliona KM imaju krediti u stranoj valuti (od toga se skoro sve odnosi na EUR: 70 miliona KM ili 92%), a da ukupan iznos kredita s valutnom klauzulom u CHF valuti od 223 miliona KM iznosi 2% ukupnog kreditnog portfolia i skoro cijeli iznos se odnosi na jednu banku u sistemu.

Sastavni dio odgovora Agencije za bankarstvo FBiH je tabela u kojoj je prikazano tržišno učešće privrednog subjekta Hypo-Alpe-Adria Bank d.d. Mostar u bankarskom sistemu Federacije Bosne i Hercegovine, a koji se odnose na segmente aktive bankarskog sistema, kredita bankarskog sistema, depozita bankarskog sistema, kredita pravnim licima i kredita stanovništvu, u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Agencija za bankarstvo FBiH ističe da nije postojao dominantan položaj predmetnih banaka, a da su netačni i neosnovani navodi da je Agencija za bankarstvo FBiH svojim nečinjenjem, odnosno neizvršavanjem nadzora pridonijela stvaranju dominantnog položaja, posebno imajući u vidu da Podnosilac zahtjeva istaknute navode i tvrdnje nije potkrijepio niti jednim dokazom, ističući da Agencija kao kontrolni organ nije pridonijela narušavanju tržišne konkurencije, s obzirom da u konkretnom slučaju nije bilo nikakvog „zajedničkog djelovanja“ i „izričitog i prešutnog dogovora“.

Zaprimljeni odgovori stranaka na dostavljeni Zaključak, dostavljeni su Podnosiocu zahtjeva, aktom broj: UP-02-26-3-002-57/17 od 27.11.2017. godine, Agenciji za bankarstvo RS, aktom broj: UP-02-26-3-002-87/17 od 26.12.2017. godine, punomoćniku privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, aktom broj: UP-02-26-3-002-88/17 od 26.12.2017. godine i Agenciji za bankarstvo FBiH, aktom broj: UP-02-26-3-002-89/17 od 26.12.2017. godine.

U toku predmetnog postupka, a radi utvrđivanja svih relevantnih činjenica i dokumentacije, Konkurencijsko vijeće je strankama u postupku uputilo dodatne upite, i to: Agenciji za bankarstvo RS, aktom broj: UP-02-26-3-002-52/17 od 15.11.2017. godine, Agenciji za bankarstvo FBiH, aktom broj: UP-02-26-3-002-53/17 od 15.11.2017. godine, Podnosiocu zahtjeva, aktom broj: UP-02-26-3-002-56/17 od 22.11.2017. godine, Agenciji za bankarstvo FBiH, aktom broj: UP-02-26-3-002-61/17 od 05.12.2017. godine, punomoćniku privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, aktom broj: UP-02-26-3-002-67/17 od 06.12.2017. godine, Agenciji za bankarstvo RS, aktom broj: UP-02-26-3-002-91/17 od 26.12.2017. godine, Agenciji za bankarstvo FBiH, aktima br.: UP-02-26-3-002-92/17 i UP-02-26-3-002-94/17 od 28.12.2017. godine, Podnosiocu zahtjeva, aktima br.: UP-02-26-3-002-93/17 od 28.12.2017. godine i UP-02-26-3-002-108/17 od 11.01.2018. godine, punomoćniku privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, aktom broj: UP-02-26-3-002-118/17 od 19.01.2018. godine, Agenciji za bankarstvo FBiH i Agenciji za bankarstvo RS, aktom broj: UP-02-26-3-002-133/17 od 12.02.2018. godine, punomoćniku privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, aktom broj: UP-02-26-3-002-146/17 od 05.03.2018. godine i Agenciji za bankarstvo FBiH i Agenciji za bankarstvo RS, aktom broj: UP-02-26-3-002-155/17 od 19.03.2018. godine.

U odnosu na naprijed navedene upite, Konkurencijskom vijeću su dostavljeni odgovori na iste, i to sljedećim podnescima: podnesak Agencije za bankarstvo FBiH, broj: 04-2-4443/17 od 23.11.2017. godine (zaprimljen dana 27.11.2017. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-58/17), podnesak Agencije za bankarstvo RS, broj: 03-1589-5/17 od 24.11.2017. godine (zaprimljen dana 28.11.2017. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-59/17), podnesak Podnosioca zahtjeva od 01.12.2017. godine (zaprimljen 01.12.2017. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-60/17), podnesak Agencije za bankarstvo FBiH, broj: 04-2-4713-1/17 od 07.12.2017. godine (zaprimljen 08.12.2017. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-74/17), podnesak Agencije za bankarstvo RS, broj: 03-2164-1/17 od 05.01.2018. godine (zaprimljen 08.01.2018. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-101/17), podnesak Podnosioca zahtjeva od 08.01.2018. godine (zaprimljen 08.01.2018. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-102/17), podnesak Agencije za bankarstvo FBiH, broj: 04-2-4713-4/17 od 08.01.2018. godine (zaprimljen 09.01.2018. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-

103/17) i podnesak broj: 04-2-4713-5/17 od 17.01.2018. godine (zaprimljen dana 19.01.2018. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-119/17), podnesci Podnosioca zahtjeva od 30.01.2018. godine (zaprimljeni dana 30.01.2018. godine pod br.: UP-02-26-3-002-125/17 i UP-02-26-3-002-126/17), podnesak punomoćnika privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka od 30.01.2018. godine (zaprimljen dana 30.01.2018. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-127/17), podnesci Agencije za bankarstvo FBiH, broj: 04-2-4713-9/17 od 28.02.2018. godine i broj: 04-2-4713-8/17 od 28.02.2018. godine (zaprimljeni dana 05.03.2018. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-144/17, odnosno brojem: UP-02-26-3-002-145/17), podnesak Agencije za bankarstvo RS broj: 03-260/18 od 05.03.2018. godine (zaprimljen dana 07.03.2018. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-148/17), podnesak punomoćnika privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka od 15.03.2018. godine (zaprimljen dana 05.03.2018. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-152/17), podnesak Agencije za bankarstvo RS, broj: 03-465-3/18 od 23.03.2018. godine (zaprimljen dana 26.03.2018. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-161/17) i podnesak Agencije za bankarstvo FBiH (zaprimljen dana 27.03.2018. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-162/17).

Konkurencijsko vijeće je na 15. (petnaestoj) sjednici dana 20.12.2017. godine donijelo, u skladu sa članom 41. stav (2) Zakona o konkurenciji, Zaključak o produženju roka za donošenje konačnog rješenja, pod brojem: UP-02-26-3-002-78/17, s obzirom da je prema stanju spisa procijenjeno da Konkurencijsko vijeće neće biti u mogućnosti donijeti konačno rješenje, u rokovima propisanim članom 41. stav (2) tačke a) i c) Zakona o konkurenciji, jer je za utvrđivanje činjeničnog stanja i ocjenu dokaza bilo neophodno prikupiti dodatne podatke i dokumentaciju, te izvršiti analize istih.

Zaključak o produženju roka za donošenje rješenja je dostavljen strankama u postupku dana 20.12.2017. godine (aktima broj: UP-02-26-3-002-79/17, UP-02-26-3-002-80/17, UP-02-26-3-002-81/17, UP-02-26-3-002-82/17 i UP-02-26-3-002-83/17).

Dana 06.03.2018. godine, pod brojem: UP-02-26-3-002-147/17, Konkurencijsko vijeće je zaprimilo podnesak punomoćnika privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka od 06.03.2018. godine, kojim se postavlja zahtjev za izuzećem člana Konkurencijskog vijeća Stjepe Pranjića, pozivajući se na član 35. stav (6) Zakona o upravnom postupku.

Konkurencijsko vijeće je na 22. (dvadesetdrugoj) sjednici dana 12.03.2018. godine, razmatralo prijedlog Zaključka po Zahtjevu za izuzeće člana Konkurencijskog vijeća Stjepe Pranjića, po naprijed podnesenom zahtjevu Addiko banaka, te s obzirom da se nije ispunio uslov iz člana 24. stav (2) Zakona o konkurenciji, prema kojem se odluke Konkurencijskog vijeća donose većinom glasova prisutnih članova, s tim da za svaku odluku mora glasati najmanje po jedan član iz reda konstitutivnih naroda, prijedlog Zaključka po zahtjevu za izuzeće člana Konkurencijskog vijeća Stjepe Pranjića nije usvojen.

4. Usmena rasprava

Budući da se u postupku radi o strankama sa suprotnim interesima, Konkurencijsko vijeće, u skladu sa članom 39. Zakona o konkurenciji, je obavezno održati usmenu raspravu na kojoj se zastupnicima (opunomoćenicima) stranaka u postupku omogućava izvođenje novih materijalnih dokaza.

Usmena rasprava je održana dana 21.12.2017. godine, na kojoj su prisustvovali punomoćnik Podnosioca zahtjeva, advokat Kerim Karabdić i predsjednik Udruženja KK Švicarac

Kemal Duraković, punomoćnici privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, advokati Naida Čustović, Ezmana Turković i Džana Smailagić – Hromić, punomoćnik Agencije za bankarstvo RS, direktor Sektora za pravne poslove Milan Marinković i punomoćnik Agencije za bankarstvo FBiH, uposlenica Stanislava Radivojević.

Tok usmene rasprave je zabilježen na Zapisnik (akt broj: UP – 02-26-3-002-84/17), a s obzirom da se naprijed navedeni punomoćnici stranaka nisu mogli očitovati na sva pitanja i navode suprotnih strana u samom toku usmene rasprave, Konkurencijsko vijeće je odobrilo da se naknadna izjašnjenja stranaka, kao i odgovori na pitanja upućena od strane voditelja postupka, dostave naknadno pismenim putem.

U vezi sa naprijed navedenim, u ostavljenom roku, Podnosilac zahtjeva je dostavio podnesak od 26.12.2017. godine (zaprimljen pod brojem: UP-02-26-3-002-96/17 dana 29.12.2017. godine) i podnesak od 28.12.2017. godine (zaprimljen pod brojem: UP -02-26-3-002-97/17 dana 29.12.2017. godine), Agencija za bankarstvo RS je dostavila podnesak broj: 03-1589-6/17 od 27.12.2017. godine (zaprimljen pod brojem: UP-02-26-3-002-98/17 dana 03.01.2018. godine), Agencija za bankarstvo FBiH je dostavila podnesak broj: 04-2-4713-3/17 od 29.12.2017. godine (zaprimljen pod brojem: UP-02-26-3-002-99/17 dana 04.01.2017. godine) i punomoćnik privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka je dostavio podnesak od 05.01.2018. godine (zaprimljen pod brojem: UP -02-26-3-002-100/17 dana 05.01.2018. godine) kao i podnesak koji ne sadrži povjerljive podatke (zaprimljen pod brojem: UP -02-26-3-002-111/17 dana 15.01.2018. godine), te isti predstavljaju dopunu navoda iznesenih na usmenoj raspravi koji su evidentirani Zapisnikom o usmenoj raspravi (akt broj: UP – 02-26-3-002-84/17 od dana 21.12.2017. godine).

Naprijed navedena izjašnjenja, koja predstavljaju odgovore na pitanja postavljena u toku usmene rasprave, kao i navode na izjašnjenja suprotnih stranaka u postupku, su naknadno poslata svim stranama predmetnog postupka (akti Konkurencijskog vijeća br.: UP-02-26-3-002-104/17, UP-02-26-3-002-105/17, UP-02-26-3-002-106/17 i UP-02-26-3-002-107/17 od dana 11.01.2018. godine i akt broj: UP-02-26-3-002-116/17 od 19.01.2018. godine).

5. Prikupljanje podataka od trećih lica

U toku postupka radi utvrđivanja svih relevantnih činjenica, u smislu člana 35. stav (1) tačke a) i c) Zakona, Konkurencijsko vijeće je prikupljalo podatke i dokumentaciju i od drugih tijela /institucija koje nisu stranke u postupku, i to zahtjevima za dostavu podataka upućenim Centralnoj banci Bosne i Hercegovine (akt broj: UP-02-26-3-002-25/17 od 10.10.2017. godine), privrednom subjektu Nova Banka a.d. Banja Luka (akt broj: UP-02-26-3-002-36/17 od 26.10.2017. godine), privrednom subjektu NLB Banka a.d. Banja Luka (akt broj: UP-02-26-3-002-37/17 od 26.10.2017. godine), privrednom subjektu Sberbank a.d. Banja Luka (akt broj: UP-02-26-3-002-38/17 od 26.10.2017. godine), privrednom subjektu UniCredit Bank d.d. Mostar (akt broj: UP-02-26-3-002-39/17 od 26.10.2017. godine), privrednom subjektu Intesa Sanpaolo Banka d.d. Bosna i Hercegovina (akt broj: UP-02-26-3-002-40/17 od 26.10.2017. godine) i privrednom subjektu Raiffeisen Bank d.d. Bosna i Hercegovina (akt broj: UP-02-26-3-002-41/17 od 26.10.2017. godine)

U odnosu na naprijed upućene zahtjeve, Centralna banka Bosne i Hercegovine je dostavila podnesak, broj: 105-03-3-2413-2/17 od 10.10.2017. godine (zaprimljen pod brojem: UP-02-26-3-002-28/17 dana 13.10.2017. godine), privredni subjekt Intesa Sanpaolo Banka d.d. Bosna i Hercegovina je dostavio podnesak od 01.11.2017. godine (zaprimljen pod brojem: UP-02-26-3-002-43/17 dana 03.11.2017. godine), privredni subjekt Nova Banka a.d. Banja Luka je dostavio

podnesak broj: 005-34904/17 od 07.11.2017. godine (zaprmljen pod brojem: UP-02-26-3-002-46/17 dana 08.11.2017. godine), privredni subjekt Raiffeisen Bank d.d. Bosna i Hercegovina je dostavio podnesak broj: 2-5-51468/2017 od 08.11.2017. godine (zaprmljen pod brojem: UP-02-26-3-002-47/17 dana 09.11.2017. godine), privredni subjekt UniCredit Bank d.d. Mostar je dostavio podnesak broj: 3166/17 od 03.11.2017. godine (zaprmljen pod brojem: UP-02-26-3-002-48/17 dana 09.11.2017. godine), privredni subjekt Sberbank a.d. Banja Luka je dostavio podnesak broj: 1122-29020/17 od 10.11.2017. godine (zaprmljen pod brojem: UP-02-26-3-002-50/17 dana 15.11.2017. godine) i privredni subjekt NLB Banka a.d. Banja Luka je dostavio podnesak broj: 00.01-6546/17 od 13.11.2017. godine (zaprmljen pod brojem: UP-02-26-3-002-54/17 od 16.11.2017. godine).

Radi pojašnjenja navoda iz podneska dostavljenog od strane privrednog subjekta UniCredit Bank d.d. Mostar, broj: 3166/17 od 03.11.2017. godine (zaprmljen pod brojem: UP-02-26-3-002-48/17 dana 09.11.2017. godine), Konkurencijsko vijeće je uputilo dodatni Zahtjev za dostavom podataka, aktom broj: UP-02-26-3-002-95/17 dana 29.12.2017. godine, na koji je privredni subjekt UniCredit Bank d.d. Mostar odgovorio podneskom broj: 173/18 od 17.01.2018. godine (zaprmljen pod brojem: UP-02-26-3-002-114/17 dana 18.01.2018. godine).

6. Utvrđivanje činjeničnog stanja i ocjena dokaza

Nakon sagledavanja svih relevantnih činjenica, dokaza i dokumentacije dostavljene od stranaka u postupku, kao i podataka kojima raspolaže Konkurencijsko vijeće, a u skladu sa članom 2. stav (1) i (2) Zakona koji se primjenjuje na sva pravna i fizička lica koja se posredno ili neposredno bave proizvodnjom, prodajom roba i pružanjem usluga, sudjeluju u prometu roba i usluga i koja mogu svojim djelovanjem sprječavati, ograničavati ili narušavati tržišnu konkurenciju na cijelok teritoriji Bosne i Hercegovine ili značajnijem dijelu tržišta (privredni subjekti), kao i na privredne subjekte koji imaju kontrolu nad drugim privrednim subjektom , te na privredne subjekte pod njihovom kontrolom, utvrđeno je sljedeće:

- U periodu od 2006. – 2008. godine, privredni subjekt Addiko Bank d.d. Sarajevo je poslovao pod nazivom Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Sarajevo, odnosno privredni subjekt Addiko Bank a.d. Banja Luka je poslovao pod nazivom Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Banja Luka;
- Privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka pripadaju istoj grupaciji – Addiko Bank grupaciji, a u vrijeme zaključivanja ugovora o kreditu, kada su poslovali pod nazivom „Hypo Alpe-Adria-Bank“, također su bili u većinskom vlasništvu i pod kontrolom privrednog subjekta Hypo Alpe-Adria-Bank International Klagenfurt AG;
- Navedene banke su zaključile ukupno (..) ugovora vezanih za valutnu klauzulu u CHF, prilikom čega je iznos odobrenog kredita isplaćivan u KM, na način kako je vršeno i njegovo vraćanje, u skladu sa protuvrijednošću KM u odnosu na CHF u momentu plaćanja;
- Naprijed navedeni ugovori predstavljaju ugovore sa valutnom klauzulom;
- U vrijeme zaključenja predmetnih ugovora sa valutnom klauzulom u CHF, privredni subjekti Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Mostar i Hypo Alpe-Adria-Bank a.d. Banja Luka, su

nudili i kreditne proizvode sa valutnom klauzulom u EUR, te je izbor kreditne klauzule bio rezultat slobodne procjene potencijalnih korisnika;

- Sve poslovne banke su nesmetano mogle koristiti bankarski proizvod plasiranja kredita sa valutnom klauzulom;
- Konvertibilna marka (KM) je domaća valuta i zakonito sredstvo plaćanja svih javnih i privatnih obaveza i dugova u Bosni i Hercegovini;
- U vrijeme zaključenja predmetnih ugovora sa valutnom klauzulom u CHF, isti su imali povoljnije kamatne stope od kredita sa EUR klauzulom;
- Odlukom o kamatnim stopama banke utvrđuju se visine kamatnih stopa za različite proizvode, u zavisnosti o kojoj vrsti kredita se radi, dok su kamatne stope za iste kreditne proizvode jednake;
- Prilikom sklapanja navedenih ugovora, u skladu sa entitetskim Zakonima o obligacionim odnosima, postojala je saglasnost ugovornih strana;
- Korisnici kredita su uplatama anuiteta izraženim u KM, izvršavali svoju obavezu vraćanja kredita odobrenog u CHF, dok su banke prilikom naplate anuiteta u KM, imale obavezu da vrše konverziju CHF, u skladu sa službeno utvrđenim kursom Centralne banke BiH;
- Dana 22.03.2016. godine, u nekoliko dnevnih novina (Dnevni avaz, Oslobođenje, Večernji list, Blic, Press, Nezavisne novine i Glas Srpske) koje se distribuiraju na teritoriji Bosne i Hercegovine, objavljena je *Informacija za korisnike kredita sa valutnom klauzulom u CHF i Poziv za dostavljanje dokumentacije*, upućen korisnicima kredita sa CHF valutnom klauzulom, za konverziju istog, a u skladu sa odlukama banaka kreditora: Privredni subjekt Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Mostar i privredni subjekt Hypo Alpe-Adria-Bank a.d. Banja Luka, su dana 13.04.2016. godine pod brojem: 00-01/16-155, odnosno brojem: U-C-14/16-01, donijeli Odluku o odobravanju olakšica za korisnike kredita uz valutnu klauzulu CHF u sklopu projekta „CHF konverzije“, kojom je u članu 2., između ostalog, određeno da su vrste olakšica koje se mogu ponuditi korisnicima kredita uz valutnu klauzulu u CHF: popust od 30% bilansnih potraživanja, popust od 50% bilansnih potraživanja za socijalno najugroženije klijente, konverzija valutne klauzule u CHF u valutu BAM uz valutnu klauzulu u EUR, te fiksna godišnja kamatna stopa od 5,99%, te je određeno da je popust uslovljen konverzijom ili prijevremenim zatvaranjem ili likvidacijom kredita za otkazane i predmete u sudskom postupku po osnovu prinudne naplate, kao i da će se svi korisnici olakšica Aneksom/Ugovorom za konverziju odreći tužbenog zahtjeva iz tužbi pokrenutih protiv banaka po kreditu uz valutnu klauzulu u CHF valuti, te se obavezati da neće tužiti banku po naprijed navedenom osnovu;
- Prema navedenim Odlukama, konverzija predstavlja konverziju valutne klauzule u CHF valuti u valutu BAM uz valutnu klauzulu u EUR, uz definiranje nove kamatne stope (fiksne), popust na dijelu potraživanja i/ili skraćanje roka otplate kredita maksimalno do 100% preostalog roka, a predviđa se i popust za zatvaranje i likvidaciju kredita, uz umanjenje bilansnih potraživanja popustom u iznosu od 30% ili 50%, za socijalno najugroženije klijente (max. 25% klijenata) uz otpis svih vanbilansnih tj evidencionihi kamata i naknada i 100% popust na iznos na balonu i kamate po balonu, za klijente u status NPL popust se može definirati maksimalno do 70% rezervisane razlike (IFRS

rezervisanja), a što se određuje na temelju klijentovih kapaciteta plaćanja, vodeći računa da efekat na račun dobiti i gubitka mora biti pozitivan ili neutralan i ovi predmeti se individualno razmatraju;

- U smislu naprijed navedene Odluke, i to odredbi iste koje se odnose na likvidaciju, provedene su likvidacije kredita – jednokratna zatvaranja kredita, što je utvrđeno i u slučaju klijentice banke, (..), čiji je primjerak kopije anketa ugovora o kreditu uz valutnu klauzulu u CHF, dostavljen u toku predmetnog postupka od strane Podnosioca zahtjeva;
- Stupanjem na snagu naprijed navedenih Odluka, prestale su se primjenjivati: Odluka o odobravanju olakšica za korisnike kredita uz valutnu klauzulu CHF donesena od strane Uprave Hypo Alpe-Adria Bank d.d. Mostar, broj: U-45-11/15-18 od 17.11.2015, kao i sve Odluke o usvajanju prijedloga olakšica koje su se sprovodile u sklopu pilot projekta: broj: U-42-10/15-11 od 27.10.2015. godine, broj U-42-10/15-12 od 27.10.2015. godine, broj: U-42-10/15-13 od 27.10.2015. godine i broj U-42-10/15-14 od 27.10.2015. godine, Odluka o odobravanju olakšica za korisnike kredita uz valutnu klauzulu CHF u sklopu projekta „CHF konverzije“, broj: U-C-11-03/06-6 od 17.03.2016. godine, te Odluka o odobravanju olakšica za korisnike kredita uz valutnu klauzulu CHF donesena od strane Uprave Hypo Alpe-Adria-Bank a.d. Banja Luka, broj U-42-11/15-04 od 17.11.2015. godine, kao i sve Odluke o usvajanju prijedloga olakšica koje su se sprovodile u sklopu pilot projekta: broj U-42-11/15-15 od 17.11.2015. godine, broj: U-42-11/15-16 od 17.11.2015. godine, broj: U-42-11/15-17 od 17.11.2015. godine i broj: U-42-11/15-18 od 17.11.2015. godine i Odluka o odobravanju olakšica za korisnike kredita uz valutnu klauzulu CHF, u sklopu projekta „CHF konverzije“, broj: U-C-10/16-01 od 17.03.2016. godine;
- Addiko banke su svim klijentima koji su uradili konverziju, a koji su imali obračunatu neplaćenu kamatu u momentu konverzije, otpisale kamatu, uz dodatnih 30%, odnosno 50% otpisa na glavnici, prilikom čega je za ostatak glavnice ugovorena otplata uz fiksnu kamatnu stopu od 5,99%;
- Klijenti koji su ugovorili novi otplatni plan su ugovorili novi iznos glavnice koji će vratiti i novu kamatu na tu glavicu, u skladu sa procesom restrukture kredita koja je definisana odlukama entitetskih Agencija za bankarstvo;
- Opće odluke o konverziji kredita se nisu odnosile na pravna lica, te su isti rješavani individualno;
- Osnovom inicijalnih. naprijed navedenih ugovora o kreditu sa CHF klauzulom, u sklopu projekta CHF konverzije od 2016. godine do dana 12.03.2018. godine, pripadajućim aneksima konvertovano je ukupno (..) ugovora o kreditu sa CHF klauzulom, (..) kredita je likvidirano (zatvoreno jednokratnom uplatom klijenta), a preostali portfolio na dan 31.01.2018. godine (aktivni ugovori) iznosi (..) ugovora o kreditu²;
- Udruženje korisnika kredita „Švicarac“ je formirano u septembru 2011.godine, na osnivačkoj skupštini u Bugojnu i upisano u registar udruženja kod Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, te je u isti upisan Kemal Duraković kao ovlaštena osoba za zastupanje;

² Podaci zaprimljeni u dokumentu „Nalaz i mišljenje“, stalnog sudskog vještaka ekonomske struke Ivana Bilaća, od dana 12.03.2018. godine.

- Danom upisa u Registar udruženja kod Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine, Udruženje je steklo svojstvo pravnog lica i ima slobodu djelovanja na cijelom području Bosne i Hercegovine, isključivo pod registriranim nazivom;
- Nakon porasta vrijednosti kursa CHF-a u 2009. godini, u periodu do provođenja ovog predmetnog postupka, pokrenuto je cca. 1636 pojedinačnih tužbi protiv Addiko banaka;
- Agencija za bankarstvo FBiH je federalna institucija koja vrši javne ovlasti u smislu supervizije banaka, a čija je nadležnost jasno propisana Zakonom o Agenciji za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine, kojim je i osnovana, te koja ima isključivu nadležnost na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine kao kontrolna i regulatorna institucija sa ciljem očuvanja i jačanja stabilnosti bankarskog sistema i zaštite deponenata, te unapređenja sigurnog, kvalitetnog i zakonitog poslovanja, u skladu Zakona o bankama Federacije Bosne i Hercegovine;
- Agencija za bankarstvo FBiH o stanju bankarskog sistema kvartalno informiše javnost putem Informacija o bankarskom sistemu Federacije Bosne i Hercegovine, a koje su dostupni na službenoj internet stanici Agencije, uključujući i izvještaje za 2006., 2007. i 2008. godinu;
- Agencija za bankarstvo FBiH je, u skladu sa zakonskim ovlaštenjima, u periodu 2006. – 2008. godine, vršila redovni nadzor nad privrednim subjektom Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Mostar, dok je u periodu od 2006. – 2014.- godine Agencija u privrednom subjektu Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Mostar (Addiko Bank d.d. Sarajevo) izvršila 19 „on-site“ supervizorskih kontrola od čega su 4 kontrole bile obimne kontrole poslovanja, a 15 ciljanih kontrola, te je ista u navedenom periodu kontinuirano vršila i „off-site“ kontrolu, temeljem izvještaja koje su banke dostavljale Agenciji u propisanim rokovima i na propisanim obrascima, a nadzor nad predmetnom bankom je nastavljen i u narednom periodu;
- Agencija za bankarstvo FBiH nema nadležnosti za direktni utjecaj na bankarski sistem i kursne valute, te u skladu sa svojim nadležnostima redovno vrši kontrole banaka, te djeluje i prema pojedinačnim bankama pri čemu u slučaju utvrđivanja određenih negativnih efekata nalaže mjere kako bi se ti negativni efekti amortizirali;
- Agencija za bankarstvo FBiH je cijeneći kreditni rizik sa stanovišta predmetnih ugovora, nalogala i da banka formira rezerve, te je s obzirom na činjenicu da klijenti nisu mogli da vraćaju kredite, banka morala formirati veće rezerve za kreditne gubitke;
- U periodu 2006. – 2008. godine u bankarskom sistemu Federacije Bosne i Hercegovine je poslovalo 20 banaka, u kom periodu su, osim privrednog subjekta Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Mostar, kredite sa valutnom klauzulom u CHF plasirali i privredni subjekt IntesaSanPaolo Banka d.d. Sarajevo ((..)) partija kredita radnicima banke) i privredni subjekt UniCredit Bank d.d. Mostar, kao pravni slijednik privrednih subjekata HVB – CPB i UniCredit Zagrebačke banke, koja je plasirala (..) partije kredita;
- Privredni subjekt Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Mostar (danas Addiko Bank d.d. Sarajevo), je, u smislu kreditnih proizvoda sa valutnom klauzulom, u periodu 2006. – 2008. godine, osim kredita sa valutnom klauzulom u CHF, nudio i kredite sa valutnom klauzulom u

EUR, te su krajnji potrošači/korisnici imali pravo i mogućnost izbora kreditnog proizvoda;

- Agencija za bankarstvo RS je institucija Republike Srpske, čiji je osnovni cilj očuvanje i jačanje stabilnosti bankarskog sistema u Republici Srpskoj, unapređivanje njegovog sigurnog, kvalitetnog i zakonitog poslovanja, te čija je nadležnost jasno propisana Zakonom o Agenciji za bankarstvo RS i koja ima isključivu nadležnost na teritoriji Republike Srpske, kao kontrolna i regulatorna institucija;
- Agencija za bankarstvo RS o stanju bankarskog sistema informiše javnost putem Izvještaja o stanju u bankarskom sistemu Republike Srpske, a koji su dostupni na službenoj internet stanici Agencije, uključujući i izvještaje za 2006., 2007. i 2008. godinu;
- Propis koji se odnosi na Agenciju za bankarstvo, a koji je bio u primjeni u periodu od 2006. – 2008. godine je Zakon o Agenciji za bankarstvo („Službeni glasnik RS“, br. 10/98, 16/00, 18/01, 71/02, 18/03, 39/03, 123/06 i 40/11), a ostali propisi na osnovu kojih su se, pored navedenog zakona, ostvarivale kontrolne nadležnosti poslovanja u bankama koje svoje aktivnosti obavljaju na teritoriji Republike Srpske i koji su bili u primjeni u navedenom periodu su, između ostalih, sljedeći propisi: Zakon o bankama RS („Službeni glasnik RS“, br. 44/03, 74/04, 116/11, 5/12 i 59/13), Odluka o superviziji banaka („Službeni glasnik RS“, broj: 12/03), Odluka o minimalnim standardima za dokumentovanje kreditnih aktivnosti banaka („Službeni glasnik RS“, broj: 12/03), Odluka o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom banaka („Službeni glasnik RS“, br. 12/03, 53/03 i 85/04), Odluka o obliku izvještaja koje banke dostavljaju agenciji za bankarstvo RS („Službeni glasnik RS“, br. 61/08 i 91/11) i Odluka o minimalnim standardima za upravljanje tržišnim rizicima u bankama („Službeni glasnik RS“, br. 61/08, 116/08, 112/09 i 100/10)
- U periodu 2006. – 2008. godine u bankarskom sistemu Republike Srpske je poslovalo 20 banaka, u kom periodu je, osim privrednog subjekta Hypo Alpe-Adria-Bank a.d. Banja Luka, kredite sa valutnom u CHF, plasirao i privredni subjekt NLB Banka AD Banja Luka ((..) kreditnih partija);
- U 2009. godini je formiran Stalni odbor za finansijsku stabilnost, sa ciljem djelovanja u slučaju finansijskih kriza, te je isti na svojim sjednicama u toku 2011. godine, razmatrao problematiku kredita sa valutnom klauzulom u CHF-u, donoseći preporuke o mogućim mjerama za ublažavanje korisnika kredita uz valutnu klauzulu u švicarskim francima, predlagajući sljedeće: 1) da banke korisnicima kredita u švicarskim francima fiksiraju kurs KM u odnosu na švicarski franak na nivou od 31.12.2010. godine, koji je iznosio 1,5678 KM : 1 CHF, 2) da se razlika do stvarnog kursa obračunava i posebno evidentira (tzv balon) sa kamatnom stopom koja će biti definirana u dogovoru sa banakama, 3) da banke razmotre mogućnost smanjenja kamatne stope za određene vrste kredita (stambeni krediti), 4) otplata balon kredita bi slijedila nakon otplate glavnog kredita, a najduže na rok od 5 godina, 5) Agencijama za bankarstvo je preporučeno da se tako reugovoreni krediti klasifikuju kao zdrava aktiva, 6) entitetskim ministarstvima finansija se preporučuje da izmijene entitetske zakone o deviznom poslovanju kojima bi se devizna klauzula dozvolila u vezivanju samo za euro zbog valutnog odbora u Bosni i Hercegovini i zbog zaštite klijenata i 7) da entitetska ministarstva finansija izmijene zakone o deviznom poslovanju i dozvole gotovinsko plaćanje eurima ukoliko se dvije strane dogovore, što bi olakšalo gotovinski promet klijentima, stranim turistima i drugima;

- Banke koje su odobravale kredite sa valutnom klauzulom u CHF-u su prihvatile navedene preporuke i ponudile su mogućnost otplate kredita svojim komitentima, te su poslije mjera Švicarske narodne banke (SNB) i definiranja minimalnog tečaja 1,20 CHF za 1 EUR, banke ponudile komitentima fiksiranje kursa KM u odnosu na švicarski frank na nivo od 31.12.2009. godine, koji je iznosio 1,314 KM za 1 CHF;
- Nakon ukidanja privremenih mjera od strane SNB u januaru 2015. godine, o ograničavanju minimalnog kursa švicarskog franka, koji je izazvao nagli rast kursa CHF u odnosu na EUR, Stalni odbor za finansijsku stabilnost je u januaru 2015. godine, preporučio bankama Hypo Alpe-Adria Bank grupacije u oba entiteta, a koje su odobravale kredite sa valutnom klauzulom u švicarskim francima, da u roku od 7 dana ponude rješenja koja bi bila prihvatljiva za klijente, korisnike tih kredita;
- Navedene banke su dana 05.02.2015. godine, dostavile odgovor na preporuke Stalnog odbora za finansijsku stabilnost, naglasivši da će nastaviti sa nuđenjem pogodnosti kod otplate predmetnih kredita, a koje su se nudile klijentima na individualnoj osnovi, odnosno postojala je mogućnost izmjene ugovora i prihvatanja pogodnosti uz saglasnost svake banke pojedinačno, a predstavnici Agencija za bankarstvo FBiH su, u januaru 2015. godine, održali više sastanaka sa predstavnicima Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Mostar, s ciljem iznalaženja modaliteta za rješavanje navedenog pitanja;
- Banke su obavezne svakodnevno obavještavati entitetske Agencije za bankarstvo (u zavisnosti od mjesta sjedišta) o deviznoj usklađenosti;
- Utvrđivanje ništavosti ugovora o kreditu, u smislu njihove nezakonitosti, zaključenih između banaka i korisnika, u nadležnosti je sudova, odnosno pravosudnih organa Bosne i Hercegovine, na način da je za svaki pojedinačno zaključen ugovor potrebno utvrditi njegovu ništavost;
- Vrhovni sud Federacije BiH je, odlukom broj: 58 0 P 135023 16 Spp od dana 25.05.2016. godine, zauzeo pravno stanovište da su ugovori o kreditu, zaključeni između fizičkih lica i banka u CHF, a čija je isplata izvršena u KM, u kojoj valuti je vršena otplata anuiteta i plaćanje kamata, ugovori sa valutnom klauzulom čija je mogućnost zaključenja između domaćih fizičkih lica i banaka bila predviđena Zakonom o deviznom poslovanju FBiH, te se u smislu člana 103.-105. Zakona o obligacionim odnosima ne radi o ništavim pravnim poslovima, a da su odredbe ugovora o kreditu koje se odnose na promjenjivu kamatnu stopu koja sadrži tačno određenje fiksnog i varijabilnog dijela kamatne stope dovoljeno odredive sa aspekta predmeta obaveze, te iste ne predstavljau ništavu odredbu u smislu člana 47. Zakona o obligacionim odnosima;
- Vrhovni sud Republike Srpske je, u pravnoj stvari tužiteljica (..) i (..) iz Banja Luke, protiv privrednog subjekta Hypo Alpe-Adria Bank a.d. Banja Luka, Aleja Svetog Save 13, radi utvrđenja i sticanja bez osnova, odlučujući o reviziji tužiteljica protiv presude Okružnog suda u Banja Luci broj: 71 0 P 141459 14 Gž od 02.09.2015. godine, donio presudu broj: 71 0 P 141459 15 Rev od dana 30.05.2017. godine, kojom se odbija revizija tužiteljica kao neosnovana, navodeći, između ostalog u istoj da ugovor zaključen između tužiteljice (..) i privrednog subjekta Hypo Alpe Adria Bank a.d. Banja Luka o kreditu, sa valutnom klauzulom, što je u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima, te da je valutna klauzula pravno dopušteno sredstvo ugovaranja, koja ugovoru o kreditu daje element aleatornosti, jer podrazumijeva mogućnost određenih odstupanja od kursa, odnosno

vrijednosti valute obračuna u odnosu na kurs drugih valuta ili tržišnu cijenu predmeta namjenskog kredita;

- Fizička i pravna lica u Bosni i Hercegovini su, prema pozitivnim pravnim propisima, potpuno slobodna pri izboru privrednih subjekata tj. banaka sa kojima će zaključiti ugovorne odnose, te koju vrstu kreditnog odnosa će zaključiti sa istim, iznos kredita, rokove otplate i dr. slične ugovorne stavke;
- Korištenje bankarskih proizvoda, uključujući i kredite sa valutnom klauzulom, se reguliše isključivo ugovornim odnosom tj. dvostranim pravnim poslom kojim se preciziraju osnovna prava i obaveze ugovornih strana (povjerioca i dužnika), kao i drugi obavezni elementi ugovora;
- Članom 5. Zakona o bankama FBiH (Zabrana nedozvoljene konkurencije) je određeno sljedeće:“(1) Banci je zabranjeno da zaključuje izričito ili prešutno sporazume, donosi odluke i druge akte i ulazi u transakcije koje imaju za cilj bitno sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišne konkurencije, kao i da zloupotrebljava dominantan položaj ili da provodi koncentraciju kojom se bitno sprečava, ograničava ili narušava konkurencija stvaranjem ili jačanjem dominantnog položaja na finansijskom tržištu.“, dok je članom 6. stav (1) Zakona o bankama RS određeno „Banci je zabranjeno da izričito ili prećutno zaključuje sporazume, donosi odluke i druge akte i ulazi u transakcije koje imaju za cilj bitno sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišne konkurencije, kao i da zloupotrebljava dominantan položaj ili da sprovodi koncentraciju kojom se bitno sprečava, ograničava ili narušava konkurencija stvaranjem ili jačanjem dominantnog položaja na finansijskom tržištu.
- Podnosilac zahtjeva je, tokom predmetnog postupka, dostavio podatak o ukupno 562 korisnika kredita, navodeći osnovne podatke (ime i prezime), te broj ugovora čije poništenje se traži u predmetnom postupku;
- Podaci dostavljeni od strane Agencije za bankarstvo RS, a koji se odnose na broj plasiranih kredita sa valutnom klauzulom u CHF, u periodu od 2006. – 2008. godine, se odnose na broj kreditnih partija i iznose kredita sa stanjem na navedeni dan, a ne na broj ugovora zaključenih pojedinačno u svakoj od navedenih godina, dok podaci zaprimljeni od strane Agencije za bankarstvo FBiH, a koji se odnose na iznose plasiranih kredita sa valutnom klauzulom u CHF, u periodu od 2006. – 2008. godine, obuhvataju i broj kredita plasiranih po prethodnoj godini, ako nisu otplaćeni, odnosno iznos koji je naznačen u dostavljenoj tabeli po godinama predstavlja stanje na dan zaključno sa posljednjim datumom u godini.

Prilikom utvrđivanja činjeničnog stanja, Konkurencijsko vijeće je uzelo u obzir i cijenilo i druge dostavljene podatke i dokumentaciju ali isti nisu bili od značaja za predmet ovog postupka i utvrđivanje ukazane povrede Zakona o konkurenciji, odnosno utvrđene su one činjenice koje su pravno odlučne činjenice za rješavanje ovog upravnog postupka.

6.1. Izvođenje dokaza vještačenjem u predmetnom postupku i utvrđeno činjenično stanje

Podnosilac zahtjeva je, podneskom od 28.12.2017. godine, zaprimljenim pod brojem: UP-02-26-3-002-97/17 dana 29.12.2017. godine, podnio Zahtjev za finansijskim vještačenjem u predmetnom postupku, izražavajući rezervu na podatke koje dostavljaju banke kreditori i

navodeći da su iste u više navrata davale kontradiktorne podatke o istim pitanjima ili su izbjegavale određene odgovore na pitanja.

Zahtjev za vještačenjem na dodatne okolnosti, dostavljen je Konkurencijskom vijeću podneskom od 18.01.2018. godine, zaprimljenim pod brojem: UP-02-26-3-002-115/17 dana 18.01.2018. godine.

Naprijed navedeni, inicijalni Zahtjev za vještačenjem, Konkurencijsko vijeće je dostavilo ostalim strankama u postupku (aktima br.:UP-02-26-3-002-104/17, UP-02-26-3-002-105/17 i UP-02-26-3-002-106/17 od dana 11.12.2017. godine, te aktima broj: UP-02-26-3-002-109/17 i UP-02-26-3-002-110/17 od dana 12.01.2018. godine) na izjašnjenje, kao i dodatni Zahtjev od dana 18.01.2018. godine (aktom broj: UP-02-26-3-002-117/17 od 19.01.2018. godine).

Punomoćnik privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, podnescima od 16.01.2018. godine (zaprimljen pod brojem: UP-02-26-3-002-113/17 dana 17.01.2018.godine) i od 26.01.2018. godine (zaprimljen pod brojem: UP-02-26-3-002-122/17 dana 26.01.2018.godine), Agencija za bankarstvo FBiH, podnescima broj: 04-2-4713-5/17 od 17.01.2018. godine (zaprimljen pod brojem: UP-02-26-3-002-119/17 dana 19.01.2018. godine) i broj: 04-2-4713-6/17 od 25.01.2018. godine (zaprimljen pod brojem: UP-02-26-3-002-123/17 dana 29.01.2018. godine) i Agencija za bankarstvo RS, podnescima broj: 03-74-1/18 od 19.01.2018. godine (zaprimljen pod brojem: UP-02-26-3-002-121/17 dana 22.01.2018. godine) i broj: 03-74-3/18 od 26.01.2018. godine (zaprimljen pod brojem: UP-02-26-3-002-124/17 dana 29.01.2018. godine), dostavili su svoja izjašnjenja na naprijed navedene Zahtjeve za vještačenjem u predmetnom postupku, a kojim se protive izvođenjem dokaza, kako je to traženo podnescima Podnoioaca zahtjeva.

Konkurencijsko vijeće je dana 08.02.2018. godine, pod brojem: UP-02-26-3-002-130/17, na 18. sjednici, donijelo Zaključak o provođenju vještačenja, na okolnosti predložene Zahtjevom za vještačenjem postavljenim od strane Podnosioca zahtjeva.

Naprijed dostavljeni Zaključak, dostavljen je svim strankama u postupku, aktom broj: UP-02-26-3-002-132/17 od dana 08.02.2018. godine.

Dana 19.02.2018. godine, pod brojem: UP-02-26-3-002-134/17, zaprimljen je podnesak punomoćnika privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka od dana 19.02.2018. godine, kojim isti dostavljaju svoje izjašnjenje na doneseni Zaključak o provođenju vještačenja, u smislu osporavanja istog u cijelosti.

Na osnovu naprijed navedenog Zaključka o provođenju vještačenja, sudski vještak ekonomske struke Ivan Bilać, dana 12.03.2018. godine sačinio je „*Nalaz i mišljenje*“ (u daljem tekstu: Nalaz sudskog vještaka), zaprimljen od strane Konkurencijskog vijeća dana 09.03.2018. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-154/17, koji su dostavljeni strankama dana 19.03.2018. godine, aktima br.: UP-02-26-3-002-155/17, UP-02-26-3-002-156/17 i UP-02-26-3-002-157/17, a s obzirom da Nalaz sudskog vještaka nije dostavljen u dovoljnom broju primjeraka, odnosno nisu dostavljeni primjerci za entitetske Agencije za bankarstvo (sačinjena Službena zabiljaska, pod brojem: UP-02-26-3-002-158/17 dana 19.03.2018. godine), istima su dostavljene kopije zaprimljenog Nalaza, a sudskom vještaku je upućen zahtjev za dostavu nedostajućih primjeraka Nalaza, aktom broj: UP-02-26-3-002-159/17 od dana 19.03.2018. godine.

U dostavljenom Nalazu sudskog vještaka, a sačinjenom na predložene okolnosti, utvrđeno je sljedeće:

- Banke protiv kojih je pokrenut predmetni postupak su, od 2006. do danas (dana utvrđivanja činjeničnog stanja od strane vještaka), odobrile ukupno (..) ugovora o kreditu sa CHF klauzulom, od kojih je:
 - a) privredni subjekt Addiko Bank d.d. Sarajevo odobrio ukupno (..) ugovora o kreditu sa CHF klauzulom (pravnim licima odobreno je (..) ugovora, fizičkim licima (..)), istih je zatvoreno redovnom otplatom ukupno (..) (pravna lica (..), fizička lica (..)), fizička lica su konvertovala ukupno (..) ugovor, likvidacijom (zatvaranje kredita jednokratnom uplatom klijenta) je zatvoren (..) ugovor od strane fizičkih lica, a preostali portfolio na dan 31.01.2018. godine čini ukupno (..) ugovor (za pravna lica (..) ugovora, za fizička lica (..) ugovora) i
 - b) privredni subjekt Addiko Bank a.d. Banja Luka odobrio ukupno (..) ugovora o kreditu sa CHF klauzulom (pravnim licima odobreno je (..) ugovora, fizičkim licima (..)), istih je zatvoreno redovnom otplatom ukupno (..) (pravna lica (..), fizička lica (..)), fizička lica su konvertovala ukupno (..) ugovor, likvidacijom (zatvaranje kredita jednokratnom uplatom klijenta) je zatvoren (..) ugovor od strane fizičkih lica, a preostali portfolio na dan 31.01.2018. godine čini ukupno (..) ugovor (za pravna lica (..) ugovora, za fizička lica (..) ugovora);
- Ukupna vrijednost, naprijed navedenih, odobrenih kredita sa CHF klauzulom od strane privrednog subjekta Addiko Bank d.d. Sarajevo iznosi (..) KM, dok je ukupna vrijednost, naprijed navedenih, odobrenih kredita sa CHF klauzulom od strane privrednog subjekta Addiko Bank a.d. Banja Luka iznosi (..) KM;
- Privredni subjekt Addiko Bank d.d. Sarajevo je raskinuo ukupno (..) ugovora o kreditu sa CHF klauzulom radi neplaćanja ((..) KM), a Addiko Bank a.d. Banja Luka je raskinuo ukupno (..) ugovora o kreditu sa CHF klauzulom radi neplaćanja ((..) KM), dok je na dan 31.01.2018. godine u otplati ostao ukupno (..) kredit, u iznosu od (..) KM (Addiko Bank d.d. Sarajevo), odnosno ukupno (..) ugovora, u iznosu od (..) (Addiko Bank a.d. Banja Luka);
- Analizom promjene kursa CHF prema srednjem kursu koji je objavila Centralna banka BiH, i to 4-mjesečno, prvog dana u mjesecu za period od 01.04.2006. do 01.10.2017. godine, utvrđeno je stanje predloženo u Tabeli 1., odnosno predloženo je stanje kretanja kursa KM u odnosu na CHF, u smislu koliko je potrebno izdvojiti KM za 1 CHF po srednjem tečaju CBBiH:

Tabela 1.

<i>Datum za koji se tečaj primjenjuje</i> <i>*:</i>	<i>Srednji tečaj KM/CHF**:</i>	<i>CB BiH Indeks u odnosu na 1.4.2006***</i>
1	2	3
1.4.2006.	1,237789	100
1.7.2006.	1,247977	100,82
1.10.2006.	1,231553	99,50
1.1.2007.	1,217145	98,33
1.4.2007.	1,20381	97,25
1.7.2007.	1,181556	95,46

1.10.2007.	1,17814	95,18
1.1.2008.	1,181985	95,49
1.4.2008.	1,242744	100,40
1.7.2008.	1,21813	98,41
1.10.2008.	1,239907	100,17
1.1.2009.	1,317057	106,40
1.4.2009.	1,290806	104,28
1.7.2009.	1,281251	103,51
1.10.2009.	1,297142	104,80
1.1.2010.	1,3183	106,50
1.4.2010.	1,370013	110,68
1.7.2010.	1,472431	118,96
1.10.2010.	1,471988	118,92
1.1.2011.	1,564163	126,37
1.4.2011.	1,503906	121,50
1.7.2011.	1,620272	130,90
1.10.2011.	1,607091	129,84
1.1.2012.	1,608942	129,99
1.4.2012.	1,623769	131,18
1.7.2012.	1,625794	131,35
1.10.2012.	1,616522	130,60
1.1.2013.	1,620138	130,89
1.4.2013.	1,603797	129,57
1.7.2013.	1,585208	128,07
1.10.2013.	1,599861	129,25
1.1.2014.	1,593214	128,71
1.4.2014.	1,603928	129,58
1.7.2014.	1,608942	129,99
1.10.2014.	1,621346	130,99
1.1.2015.	1,626605	131,41
1.4.2015.	1,869282	151,02
1.7.2015.	1,878258	151,74
1.10.2015.	1,791874	144,76
1.1.2016.	1,805104	145,83
1.4.2016.	1,789251	144,55
1.7.2016.	1,799788	145,40
1.10.2016.	1,798299	145,28
1.1.2017.	1,82124	147,14
1.4.2017.	1,828562	147,73
1.7.2017.	1,789414	144,57
1.10.2017.	1,707105	137,92

Izvor: Nalaz i mišljenje sudskog vještaka ekonomske struke Ivana Bilaća od 12.03.2018. godine;

* Kolona 1 označava datum tečaja CHF u odnosu na KM; ** Kolona 2 – prikazani su srednji tečajevi CBBiH (kao srednje odstupanje između kupovnog i prodajnog tečaja koji se koriste kod kupovine ili prodaje valute CHF koje je objavila CBBiH); ***Kolona 3. – prikazani su indeksi u odnosu na bazni kurs koji je objavljen dana 01.04.2006. godine (1.23789 KM za 1 CHF).

- Analizom vrijednosti kursa zaključeno je da je u odnosu na prvi tečaj u toku perioda od 11 godina (2006.-2017. godina), tečaj za CHF uglavnom rastao tako da je dostizao i

povećanje u procentnom iznosu u 2008. godini od 51% u odnosu na početni, odnosno bazni kurs;

- U 2006. i 2007. godini tečaj, u odnosu na dan 01.04.2006. godine uglavnom je bio približan i nešto niži (max odstupanje 2%), a od 01.10.2008. godine ima stalni trend rasta;
- U odnosu na postavljenu okolnost vještačenja, u smislu da li su banke protiv kojih je pokrenut postupak ostvarile značajnu materijalnu korist na teret korisnika kredita o osnovu promjene kursa CHF/KM, tokom perioda otplate kredita, od 2006. – 2017. godine, utvrđeno je da su banke imale višestruke efekte na svoje poslovanje zbog promjene CHF kursa, na način da je aktiva banaka/potraživanje banaka (kreditni portfolio vezan za CHF valutu) rasla, a da je pasiva banaka/obaveze banaka (depoziti vezani za CHF valutu) također je rasla u istom procent, dok je kreditni portfolio vezan za CHF značajno brže propadao nego svaki drugi kreditni portfolio (kašnjenje s plaćanjem se povećavalo), a iz razloga što klijenti ili nisu mogli ili nisu htjeli plaćati uvećanu ratu. Propadanje portfolia, odnosno kašnjenje s plaćanjem uzrokuje banci troškove kreditnog rizika – troškovi koje banka mora priznavati/knjižiti u skladu sa kašnjenjem u plaćanju kreditnih obaveza i što je kašnjenje veće banka priznaje veći trošak, sve dok određeni kredit u cjelosti ne proknjiži kao trošak (npr. nakon 180 dana kašnjenja). Loši portfolio banci više ne donosi prihod (ne zarađuje s tog portfolia), nego joj je na teretu iz 2 razloga: Knjižila je trošak za taj portfolio i takav portfolio joj uvećava učešće loših potraživanja u ukupnim potraživanjima. Addiko banke imaju značajno veće učešće loših kredita u ukupnim kreditima u odnosu na prosjek tržišta u Bosni i Hercegovini;
- Banke nisu imale kapacitet da provedu ovakvu mjeru iz vlastitih sredstava, pa je vlasnik odlučio uplatiti bankama dodatni kapital iz kojeg će biti pokriven gubitak kojeg su banke imale zbog provođenje konverzije kredita uz ovakav otpis. To je dodatni argument kako banke nisu imale korist, nego naprotiv, značajan gubitak zbog ovog kreditnog portfolia – banke su se kroz otpis povezan sa konverzijom odrekle potraživanja u ukupnom iznosu od cca. (..) KM (Addiko Bank d.d. Sarajevo (..) KM, a Addiko Bank a.d. Banja Luka cca. (..) KM);
- U odnosu na zatraženu okolnost vještačenja da li je klauzula CHF predstavljala dodatnu obavezu za korisnike kredita, konstatovano je da je valutna klauzula poznat i primjenjiv institut u obveznim odnosima, te ne predstavlja dodatnu“ obavezu, nego mehanizam zaštite obje ugovorne strane – prema ugovorima i načinu obračuna koji vrše banke, prema procjenama kursa za sve korisnike kredita povećan je iznos glavnog duga u KM koji trebaju vratiti u odnosu na iznos koji su primili u KM. Redovna kamata ne obračunava se za domaću valutu KM, nego za CHF po kamatnim stopama koje druge banke primjenjuju za KM, kao i zatezna kamata što sve skupa predstavlja povećanje obaveze za korisnike kredita u KM valuti, dok je dug u CHF nepromijenjen;
- U odnosu na zatraženu okolnost vještačenja da li su banke protiv kojih je pokrenut predmetni postupak i korisnici kredita ravnomjerno snosili rizik promjene valutnog kursa CHF-KM, konstatovano je da je preduvjet ravnomjerne raspodjele rizika da obje strane jednako imaju informaciju i znanje o riziku, uzrocima rizika i posljedicama ako nastupi. Banke su sačinjavale sadržaj ugovora o kreditu i oni se mogu podijeliti u sljedeće grupe:

- I) Nenemjenski krediti do 10 godina (svi podaci su u CHF, ne navodi se isplata ili povrat u KM, informacije o promjeni i riziku promjene valutnog kursa za CHF nisu navedene. Također se ne spominju riječi: „*valutna klauzula*“),
- II) Namjenski krediti (stambeni, investicijski, hipotekarni) u kojima se ne spominje rizik promjene tečaja, u cijelom tekstu se ne spominje „*valutna klauzula*“, navedeno je da će se kredit isplatiti u KM i da će se vraćati u KM.

Tekst člana 12. ugovora, između ostalog, glasi: „...u slučaju da tokom trajanja ovog ugovora dođe do promjene tečaja KM u odnosu na CHF, Banka je ovlaštena da izvrši konverziju preostalih obaveza Korisnika kredita, u CHF valutu, sukladno službeno utvrđenom tečaju CBBiH na dan dospelosti ili ispunjenja obaveza. Korisnik potpisom ovog Ugovora daje izričit pristanak za izvršenje konverzije. Banka će o provedenoj konverziji i datumu konverzije obavijestiti korisnika kredita bez odlaganja na posljednju poznatu adresu.“

Kako je promjena tečaja CHF na tržištu BiH građanima u vrijeme odobrenja kredita bila gotovo nepoznata, a bankama je to djelatnost (praćenje trenda u promjeni tečajeva radi ostvarivanja dobiti), banke se mogu kupovinom opcija zaštititi od negativnih efekata promjene kursa, iz ovih razloga rizik od promjene kursa je neravnomjerno raspoređen u korist banke;

- U odnosu na zatraženu okolnost vještačenja u smislu da li su korisnici kredita sa CHF klauzulom zbog promjene valutnog kursa imali generalno nepovoljniji položaj na tržištu od korisnika kredita sa EUR klauzulom, konstatovano je na osnovu trenutne situacije u Bosni i Hercegovini, kao zemlji u kojoj su angažirani i međunarodni faktori, uveden fiksni tečaj za valutu Evropske unije – euro. Daytonskim sporazumom, Zakonom o Centralnoj banci BiH i Zakonom o deviznom poslovanju F BiH i RS, određen je fiksni, nepromjenjivi tečaj za 1 EUR – 1,9583 KM, ranije njemačku marku.

Izbjegavanjem primjene valutne klauzule ili primjene tečaja za valutu euro u ugovorima nastaje rizik od promjene obaveza koje se preračunavaju u drugim valutama (osim KM i EUR), a u Bosni i Hercegovini svi ugovori koji sadrže valutnu klauzulu osim valutne klauzule za valutu EUR, dovode korisnike kredita u nepovoljniji položaj (neprocjenjivi i nepoznati rizik), u odnosu na korisnike kredita koji isti iznos kredita koriste uz valutnu klauzulu za valutu EUR. Osnovna razlika je:

- Općepoznata činjenica je da je kurs za euro fiksiran, stabilan, nepromjenjiv, sve dok traje „valutni odbor u Bosni i Hercegovini“ i
- Kursevi svih drugih valuta se mijenjaju kako po kursu CBBiH, tako i po kursu svih poslovnih banaka (kupovni, prodajni i srednji).

S druge strane, krediti vezani za CHF su imali povoljnije uslove (nižu kamatnu stopu, duži rok) od kredita vezanih za EUR valutu, pa su s tim u vezi korisnici kredita vezanih za CHF imali povoljniji položaj od korisnika kredita vezanih za EUR. Kurs CHF, za razliku od trenutne situacije (rasta kursa CHF-a) je mogao padati, pa su imali priliku biti u još povoljnijem položaju.

U odnosu na zatraženu okolnost vještačenja da li kod konverzije banke zaračunavaju kamatu na kamatu, tj. kamatu na saldo glavnice i ranije kamate, konstatovano je da je iz analiziranih obračuna moguće potvrditi da banke obračunavaju redovnu kamatu i zateznu kamatu na obaveze iskazane u CHF i da korisnike kredita zaduže po tečaju na dan

obračuna kamate u CHF, provode revalorizaciju (po kursu svakog mjeseca), a na dan naplate ponovo preračunaju u KM po kursu na dan preračuna (konverzije). U ponuđenoj konverziji banke su nudile otpis 30% (za socijalno ugrožene 50%) bilansnih potraživanja plus otpis cjelokupnih vanbilansnih potraživanja.

U vanbilansnim potraživanjima je bila suspendovana kamata ili balon ukoliko je postojao. Vanbilansna potraživanja se formiraju kada se kredit ne otplaćuje uredno i kasni 90 ili više dana. Od 90 dana kašnjenja (što su praktično tri rate) banka nema pravo više knjižiti dospjelu kamatu u bilans, nego u vanbilans (suspendovana kamata). To iz razloga što kašnjenje u plaćanju dovodi u sumnju da će ta kamata uopće biti naplaćena u tolikoj mjeri da banka više ne smije računati na prihod iz te kamate. Zato se ona dalje vodi u vanbilansu.

U bilansnim potraživanjima se uglavnom nalazila glavnica kredita, ali je moguće bilo da bude i mali iznos kamate kod kredita koji su bili uredni (nije bilo značajnijih kašnjenja u otplati). Kako su banke nudile otpis 30% bilansnih potraživanja, to je značilo da ako je bilo nešto malo kamate u bilansnim potraživanjima, takva kamata je otpisivana, a glavnica je otpisana u preostalom iznosu do 30% (npr. 10.000 KM bilansnog potraživanja=9.500 KM glavnice i 500 KM kamate; iznos za otpis je 3.000 KM; otpiše se 500 KM kamate i 2.500 KM glavnice; preostalih 7.000 KM predstavlja osnovicu za novi kredit konvertovan). Dakle, nije se zaračunavala kamata na kamatu;

- U odnosu na zatraženu okolnost vještačenja da li su banke redovno vršile izmjene kamatne stope u skladu sa kretanjima 12-mjesečnog LIBOR-a, kako je bilo ugovoreno i da li su na taj način generalno oštećeni svi korisnici ugovora o kreditu, konstatovano je da je za sve grupe ugovora ugovorena promjenjiva kamatna stopa, te da tri osnovne razlike definiraju promjene kamatne stope, odnosno na najmanje tri načina je ugovorena promjena kamatne stope:

- I) U ugovorima za nenamjenske kredite (sve u CHF), određena je godišnja kamatna stopa u trenutku potpisa ugovora (npr 7%) kao „promjenjiva, godišnja u ovisnosti od kreditiranja 12 mjesečne LIBOR kamatne stope uvećane za maržu. Usklađivanje visine kamatne stope sa kretanjem LIBOR kamatne stope Banka će vršiti jedanput godišnje i to na dan 31.12." Ovim opisom jasno je da se kamatna stopa može promijeniti ako se promjeni stopa 12 mjesečnog LIBOR-a na dan 31.12.

Nije poznato koliko iznosi stopa marže niti koliko iznosi stopa 12 mjesečnog LIBOR-a koju je Banka primijenila za formiranje kamatne stope 7%.

- II) U ugovorima za namjenske kredite (stambene, investicijske i hipotekarne) određena je promjenjiva kamatna stopa, „ u trenutku potpisa ugovora iznosi 6,75% mjesečni obračun , 12 mjesečni LIBOR uvećan za maržu, LIBOR zaokružen na prvu veću četvrtinu". U slučaju promjene kamatne stope sačinjit će se novi plan otplate za anuitete koji dopijevaju nakon datuma promjene kamatne stope, o čemu će se obavijestiti Korisnik kredita...."

Ovim opisom nije određeno (kao za nenamjenske ugovora) da će se kamatna stopa promijeniti ako se promjeni stopa 12 mjesečnog LIBOR-a za bilo koju valutu ročnosti 12 mjeseci i na bilo koji dan u godini. Nije poznata stopa 12 mjesečnog

LIBOR-a koju su banke koristile za ugovorenu stopu u trenutku potpisa ugovora niti je poznata stopa kamatne marže. U tekstu ugovora je odredba da Korisnik kredita prihvata Odluku o kamatnim stopama i sve njene izmjene i dopune;

III) U ugovorima za namjenske kredite (stambene, investicijske i hipotekarne) određena je promjenjiva kamatna stopa u trenutku potpisa ugovora u trenutku potpisa ugovora iznosi 6,75% mjesečni obračun , 12 mjesečni LIBOR uvećan za maržu 4,00, LIBOR zaokružen na prvu veću četvrtinu". U slučaju promjene kamatne stope sačinjit će se novi plan otplate za anuitete koji dospijevaju nakon datuma promjene kamatne stope, o čemu će se obavijestiti Korisnik kredita.. " Ovim opisom nije određeno (kao za nenamjenske ugovore) da će se kamatna stopa promijeniti ako se promjeni stopa 12 mjesečnog LIBOR-a za bilo koju valutu ročnosti 12 mjeseci i na bilo koji dan u godini. Nije poznata stopa 12 mjesečnog LIBOR-a koju su banke koristile za ugovorenu stopu u trenutku potpisa ugovora a poznata stopa kamatne marže. Računski može se utvrditi, kao razlika između ukupne stope i kamatne marže koliku stopu je banka primijenila za stopu 12 mjesečnog LIBOR-a na dan potpisa ugovora i to uvećane do prve četvrtine. U tekstu ugovora je odredba da Korisnik kredita prihvata Odluku o kamatnim stopama i sve njene izmjene i dopune.

- Banke nisu mijenjale kamatne stope do 31.12.2011. godine, u visini promjene stope 12-mjesečnog LIBOR-a za valutu CHF jer se promjene bilo koje od pet stope uvećane do prve četvrtine ili bezuвеćanja nakon 31.12. u godinama trajanja ugovora ne mogu dovesti u vezu s promjenom kamatnih stopa u toku trajanja ugovora;
- Od 01.01.2012. godine banke su se ponašale u skladu sa promjenama LIBOR-a, a kamatne stope banke su mijenjale na dan 01.03.2007. godine, 01.09.2008. godine, 01.02.2010. godine, 01.10.2011. godine, 01.01.2013. godine, 01.01.2014. godine, 01.01.2016. godine i 01.01.2017. godine. Pregled kretanja 12-mjesečnog LIBOR-a za CHF (posljednja stopa uvećano do prve četvrtine) na dan 31.12. u godinama, dat je u Tabeli br. 2:

Tabela 2.

CHF na 31.12.	Stopa 12-mj LIBOR za CHF posljednji na 31.12.	promjena ' kamatne stope za kredite zaključene u 2006 godini u odnosu na 31.12.2005	promjena kamatne stope za kredite zaključene u 2007 godini u odnosu na 31.12.2006	promjena kamatne stope za kredite zaključene u 2008 godini u odnosu na 31.12.2007
1	2	3	4	5
2005	1,50	-	-	
2006	2,50	1,00		
2007	3,00	1,50	0,50	
2008	1,25	-0,25	-1,25	-1,75
2009	0,75	-0,75	-1,75	-2,25
2010	0,75	-0,75	-1,75	-2,25
2011	0,50	-1,00	-2,00	-2,50

2012	0,50	-1,00	-2,00	-2,50
2013	0,25	-1,25	-2,25	-2,75
2014	0,25	-1,25	-2,25	-2,75
2015	Negativna stopa	-1,50	-2,50	-3,00
2016	Negativna stopa	-1,50	-2,50	-3,00

Izvor: Nalaz i mišljenje sudskog vještaka ekonomske struke Ivana Bilaća od 12.03.2018.godine

- Da su banke mijenjale kamatnu stopu u ovisnosti od promjene stope 12 mjesečnog LIBOR-a na dan 31.12. u godinama tada bi se ugovorene stope povećavale za postotne poene iskazane bez predznaka minus, odnosno smanjivale za postotne poene s predznakom minus. Promjene su različite ovisno od godine u kojoj je zaključen ugovor;
- Kamatna stopa u ugovorima je definisana kao kamata koja se sastoji od indikatora (LIBOR)+marža, koja je bila promjenljiva. Marža je mogla biti promijenjena odlukom banke o kamatnim stopama. Takav način promjene marže u vrijeme do 2008. godine je bio standardan način na koji su banke definisale i ugovarale promjenljivost marže/kamate. To nije bila specifičnost kredita sa CHF klauzulom. Regulativa koja propisuje detaljnije uslove promjene kamate tada nije postojala;
- U periodu od 2004. do 2012. godine LIBOR se je mijenjao i na više i na niže. Banke su pratile te promjene i uvažavale ih, ali su svaki puta odlučivale da li će promijeniti maržu ili ne. Tako su banke u tom periodu četiri puta odlučile da smanje maržu kada je LIBOR rastao i tako održe kamatne stope na istom nivou, što je bila odluka koja je išla u korist klijentima. Na ovaj način banke su išle klijentima u korist ukupno za 3 procentna poena. Također, banke su u određenim slučajevima odlučivale da povećaju maržu kada je LIBOR padao, što su bile odluke koje su išle u korist banaka. To su banke uradile tri puta u navedenom periodu i na taj način išle u korist banaka ukupno za 2,5 procentna poena. Neto efekat ovih odluka banaka je 0,5 procentnih poena u korist klijenata;
- Banke nisu vršile izmjenu kamatnih stopa u skladu s kretanjem 12.mjesečnog LIBOR-a za valutu CHF uz napomenu da, osim u ugovorima za nenamjenske kredite, nije ugovoreno da će se kamatne stope promijeniti ako se promjeni stopa 12 mjesečnog LIBOR-a na dan 31.12. u godinama. Za namjenske kredite banke nisu jasno odredile koji razlog treba biti ispunjen za promjenu kamatne stope, ali su banke koristile pravo i mijenjale maržu, nekoliko puta u korist klijenata, a nekoliko puta u korist banaka;
- U odnosu na zatraženu okolnost vještačenja da li je ugovorima o kreditu sa CHF klauzulama bio definiran tečaj koji će se primijeniti i valuta plaćanja u koju će se eventualno vršiti preračunavanje, konstatovano je da u analiziranim ugovorima nije određeno da se za kamatnu stopu koristi stopa koja se utvrdi za valutu CHF također nije određeno koja od pet stopa će se koristiti.

U ugovorima za nenamjenske kredite nije određeno da će se plaćanje vršiti u valuti KM niti u bilo kojoj drugoj valuti osim CHF niti je tečaj koji bi se primjenjivao za preračunavanje u KM ili drugu valutu. U ugovorima za namjenske kredite (stambeni, hipotekarni, investicijski) naveden je opis „srednji tečaj“ ali nije određeno ko utvrđuje i objavljuje srednji tečaj jer ga utvrđuje Centralna banka i sve banke, a vrijednost je različita;

- U odnosu na zatraženu okolnost vještačenja da li su banke protiv kojih je pokrenut predmetni postupak generalno korisnicima kredita sa CHF klauzulom neosnovano zaračunavale interkalarnu kamatu, konstatovano je da je interkalarna kamata standardan uslov svih kredita u BiH, u svim bankama, te da sve banke naplaćuju interkalarnu kamatu, odnosno da to nije specifičnost kredita vezanih za CHF;
- Interkalarna kamata se obračunava za vrijeme od isplate kredita do početka obračuna ugovorene redovne kamate. Kod svih ugovora, obračun redovne kamate je mjesečni a metoda dekurzivna. Znači interkalarna kamata se obračunava od dana isplate kredita do posljednjeg dana u tom mjesecu (od 1. u mjesecu obračunava se redovna kamata). Banke trebaju obračunati i naplatiti interkalarnu kamatu ali je pitanje trebaju li unaprijed kako su to banke radile istovremeno s isplatom kredita (umanjile stanje na tekućim računima za interkalarnu kamatu kao da je dospjeće plaćanja interkalarne kamate unaprijed a ne po isteku mjeseca. Obračun je osnovan, a datum dospjeća je istekom mjeseca kao i za redovnu kamatu;
- U odnosu na zatraženu okolnost vještačenja da li je u ugovorima o kreditu sa CHF klauzulom bio definiran tečaj koji će se primijeniti i valuta plaćanja u koju će se eventualno vršiti preračunavanje, konstatovano je da je u ugovorima za nenamjenske kredite valuta plaćanja CHF jer se druga valuta nigdje ne spominje. U ugovorima za namjenske kredite valuta plaćanja je KM ali tečaj koji će se primjenjivati za preračunavanje nije jasno definiran. Naglašava se da je samo u manjem broju ugovora za namjenske kredite korišten termin „uz valutnu klauzulu CHF" a u ostalim ovaj termin nije sadržan;
- U odnosu na zatraženu okolnost vještačenja da li su banke jednostrano i generalno povećavale kamatnu maržu na štetu korisnika kredita tokom perioda otplate kredita, konstatovano je da je kamatna stopa u ugovorima definisana kao kamata koja se sastoji od indikatora (LIBOR)+marža, koja je bila promjenljiva. Marža je mogla biti promijenjena odlukom banke o kamatnim stopama. Takav način promjene marže u vrijeme do 2008. godine je bio standardan način na koji su banke definisale i ugovarale promjenljivost marže/kamate. To nije bila specifičnost kredita sa CHF klauzulom. Regulativa koja propisuje detaljnije uslove promjene kamate tada nije postojala.

U analiziranom razdoblju banke su mijenjale stope kamatne marže. Kada se usporedi promjena stope 12 mjesečnog LIBOR-a i promjene kamatne stope vidljivo je da su banke povećavale stopu kamatne marže i do 3% (na primjer kod svih kod ugovora zaključenih u 2008 godini). Kada se uzme u obzir da su banke kamatu obračunavale u CHF i zaduživale korisnika kredita po tečaju koji je značajno veći od tečaja za CHF na dan potpisa ugovora to opterećenje je bitno veće od samog povećanja kamatne marže.

Stopu kamatne marže utvrđuje svaka banka za sebe uvažavajući korporativnu i poslovnu strategiju, ciljeve i resurse, ključne kompetencije u odnosu na konkurenciju, rizik zemlje u kojoj posluje, izvor i trošak kapitala (pasivne kamatne stope), sistemski i operativni rizik, rizik likvidnosti, administrativne troškove, rezervacije za rizične kredite, visinu obveznih rezervi po odluci Centralne banke, rizičnost tražioca kredita, očekivani profit za vlasnike i dr. Svi elementi koji utječu na visinu stope kamatne marže poznati su Banci, odnosno specijalistima koji utvrđuju rizike, u trenutku donošenja odluke o svakom kreditnom zahtjevu i uključeni u kamatnu maržu. Kamatna marža osigurava bankama pokriće svih troškova i fiksni profit za vlasnike. Promjene stope kamatne marže za već

zaključene ugovore predstavlja rizik za korisnike kredita jer nikada ne mogu znati koliko će iznositi kamata a za banke bi predstavljalo izvor prihoda;

- Na zatraženu okolnost vještačenja po kojem kursu je banka konvertirala kredite iz CHF-a u KM, a po kojem kursu je vršeno preračunavanje kod otplate rata od strane korisnika kredita, konstatovano je da nije moguće pouzdano utvrditi po kojem kursu je banka vršila konverziju iz valute CHF u KM pri isplati kredita i kod otplate rate. Približna vrijednost kursa je srednji kurs Centralne banke na dan kada su banke evidentirale transakciju. U trajnim nalogima koji su instrument povrata nije određen tečaj koji će se koristiti za preračunavanje iz CHF (iznos anuiteta u trajnom nalogu) u KM;
- U odnosu na zatraženu okolnost vještačenja da li su kriteriji za određivanje korisnika olakšica, kao i način provođenja istih, definirani odlukom o odobravanju olakšica za korisnike kredita uz valutnu klauzulu CHF, u sklopu projekta „CHF konverzije“, primijenjivani jednako na sve korisnike kredita sa valutnom klauzulom CHF pri zaključenju Aneksa na Ugovor o kreditu uz valutnu klauzulu u CHF, konstatovano je da prilikom posjeta banci i uvida u uzorak koji bi trebao da predstavlja reprezentativno jednu cjelinu, a po osnovu odobravanja popusta od 50% prilikom konverzije kredita iz CHF klauzule u EUR, nije uočeno odstupanje od danih kriterija za olakšice po odluci banke. Odnosno, za dodjeljivanje olakšica od 50% u banci se nalaze dokazi (ček MIO/PIO, Nalaz i mišljenja doktora, platne liste, potvrde sa zavoda za zapošljavanje i sl.), koji potvrđuju ispunjenje uslova za navedenu olakšicu.
- Dodjeljivanje olakšica iznad 50% banke su odobravale klijentima koji su prijevremeno zatvarali kredite iz NPL-a, te po mišljenju sudskog vještaka banke su postupile u skladu sa odlukom;
- U odnosu na zatraženu okolnost vještačenja koliki otpis su primjenjivale banke protiv kojih je pokrenut postupak, kod konverzije kredita sa CHF klauzulom u EUR, konstatovano je da je primjenjivan popust od 30%, odnosno 50% za socijalno ugrožene, te popust iznad 50% za NPL;
- U odnosu na zatraženu okolnost vještačenja da li su uslovi za visinu otpisa 30-50% i više, kod konverzije egzaktno utvrđeni, konstatovano je, na osnovu dostupne dokumentacije i uvida u odluke banke, te razmatrani uzorak, da su uslovi egzaktno utvrđeni.

7. Relevantno tržište

Relevantno tržište, u smislu člana 3. Zakona o konkurenciji, te čl. 4. i 5. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, čini tržište određenih proizvoda/usluga koji su predmet obavljanja djelatnosti na određenom geografskom tržištu.

Prema odredbi člana 4. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, relevantno tržište proizvoda obuhvata sve proizvode i/ili usluge koje potrošači smatraju međusobno zamjenjivim s obzirom na njihove bitne karakteristike, kvalitet, namjenu, cijenu ili način upotrebe.

Prema odredbi člana 5. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, relevantno geografsko tržište obuhvata cjelokupan ili značajan dio teritorije Bosne i Hercegovine na kojem privredni subjekti djeluju u prodaji i/ili kupovini relevantne usluge pod jednakim ili dovoljno ujednačenim

uslovima i koji to tržište bitno razlikuju od uslova konkurencije na susjednim geografskim tržištima.

Relevantno tržište proizvoda, odnosno usluga predmetnog postupka je tržište plasiranja kredita sa valutnom klauzulom (fizičkim i pravnim licima) u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj.

Relevantnim tržištem u geografskom smislu predmetnog postupka je utvrđeno područje teritorije Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske.

Prilikom utvrđivanja relevantnog tržišta proizvoda/usluga, prevashodno je uzeta u obzir zamjenjivost kategorije kredita plasiranih sa CHF klauzulom, sa kreditima plasiranim sa valutnom klauzulom u EUR, odnosno ostalim valutnim klauzulama, i to naročito imajući u vidu namjenu istih kao relevantnih proizvoda.

Relevantno tržište u geografskom smislu je utvrđeno u skladu sa članom 3. Zakona o konkurenciji, te čl. 5. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, te s obzirom da su predmetnim postupkom obuhvaćeni privredni subjekti, Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, koji kao zavisna društva Addiko grupacije, plasiraju svoje bankarske proizvode u entitetima Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj, u kojima imaju registrovano sjedište, te obavljaju registrovanu djelatnost, odnosno imajući u vidu da se djelovanjem na teritoriji entiteta za koji su osnovane, Agencija za bankarstvo FBiH i Agencija za bankarstvo RS, kao institucije za nadzor i licenciranje banaka, te nadzor bankarskog sistema, iste djeluju na jasno definisanim geografskim tržištima.

Slijedom navedenog, relevantno tržište proizvoda/usluga predmetnog postupka je tržište plasiranja kredita sa valutnom klauzulom (pravnim i fizičkim licima) u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj.

7.1. Analiza relevantnog tržišta

U predmetnom postupku je utvrđeno da su banke koje posluju na području Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske u periodu od 2006 do 2008. godine plasirale kredite u konvertibilnim markama, devizne kredite (EUR, USD i CHF valuti), te kredite sa valutnom klauzulom EUR, CHF i USD.

Na osnovu uvida u Nalaz i mišljenje vještaka od 12.03.2018. godine, koje je Konkurencijsko vijeće zaprimilo pod brojem: UP-02-26-3-002-154/17 dana 19.03.2018. godine, kao i podataka privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank d.d. Banja Luka sadržanih u podnesku zaprimljenom dana 15.03.2018. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-152/17, u Tabeli br. 3 dat je prikaz strukture tržišta plasiranja kredita sa valutnom klauzulom u CHF privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank d.d. Banja Luka u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj u periodu 2006 – 2008. godine, kako slijedi:

Tabela br. 3

Addiko Bank d.d. Sarajevo			Addiko Bank d.d. Banja Luka		
Segment	Broj kredita	Odobreni iznos u CHF	Segment	Broj kredita	Odobreni iznos u CHF
Pravna lica	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)
Fizička lica	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)
Ukupno	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)

Izvor: Podaci zaprimljeni od strane privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka i Nalaz i mišljenje sudskog vještaka ekonomske struke Ivana Bilaća od 12.03.2018. godine

Ukupan iznos plasiranih kredita sa valutnom klauzulom u CHF privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank d.d. Banja Luka prikazan pojedinačno za 2006., 2007. i 2008. godinu dat je u Tabeli br. 4 i to:

Tabela br. 4

Addiko Bank d.d. Sarajevo		Addiko Bank d.d. Banja Luka	
2006.	(..)	(..)	(..)
2007.	(..)	(..)	(..)
2008.	(..)	(..)	(..)
Ukupno	(..)	(..)	(..)

Izvor: Podaci zaprimljeni od strane privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka

Podaci o kreditima sa valutnom klauzulom na području Federacije Bosne i Hercegovine u periodu 2006-2008 godine, dostavljeni su od strane Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine i dati su u Tabeli br. 5:

Tabela br. 5

Kreditni sa valutnom klauzulom	2006		2007		2008	
	(u 000 KM)	%	(u 000 KM)	%	(u 000 KM)	%
EUR	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)
CHF	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)
U ostalim stranim valutama	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)
Ukupno	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)

Izvor: Agencija za bankarstvo FBiH

Prema podacima Agencije za bankarstvo FBiH kredite sa valutnom klauzulom plasirale su 22 banke u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2006 i 2007. godini, dok je u 2008. godini 20 banaka plasiralo ovu vrstu kredita.

Kreditni sa valutnom klauzulom u CHF u ukupnom iznosu kredita sa valutnom klauzulom na području Federacije Bosne i Hercegovine u 2006. godini su iznosili (..)%, u 2007. godini (..)%, i u 2008. godini (..)%,

Agencija za bankarstvo FBiH ne raspolaže podacima o plasiranim kreditnim partijama banaka za kredite sa valutnim klauzulama, kako pojedinačno tako ni zbirno.

Ukupno plasirani kreditni sa valutnom klauzulom u RS za period 2006.-2008. godine, prikazani su u Tabeli br. 6.:

Tabela br. 6.

	2006	2007	2008
	Iznos u 000	Iznos u 000	Iznos u 000
EUR	(..)	(..)	(..)
CHF	(..)	(..)	(..)
Ukupno	(..)	(..)	(..)

Izvor: Agencija za bankarstvo RS

Tržišni udio privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank d.d. Banja Luka ostvaren plasiranjem kredita sa valutnom kluzulom u CHF na tržištu plasiranja kredita sa valutnom klauzulom na području Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, kako pojedinačno u 2006, 2007 i 2008. godini tako i zbirno, dat je u Tabeli br. 7:

Tabela br. 7

	Addiko Bank d.d. Sarajevo			Addiko Bank a.d. Banja Luka		
	Ukupno CHF	Uk kred sa val klauzulom (u 000)	%	Ukupno CHF	Uk kred sa val klauzulom (u 000)	%
2006.	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)
2007.	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)
2008.	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)
Σ	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)	(..)

Izvor: Nalaz i mišljenje sudskog vještaka ekonomske struke Ivana Bilaća od 12.03.,2018. godine, podaci zaprimljeni od strane privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka i podaci entitetskih Agencija za bankarstvo

Analizom podataka iz Tabele br. 7, proizilazi da je tržišni udio privrednog subjekta Addiko Bank d.d. Sarajevo na tržištu plasiranjem kredita sa valutnom kluzulom u CHF na cjelokupnom tržištu plasiranja kredita sa valutnom klauzulom na području Federacije Bosne i Hercegovine u 2006. godini iznosio (..)%, u 2007. godini (..)%, te 2008. godini (..)%.

Prosječan tržišni udio privrednog subjekta Addiko Bank d.d. Sarajevo na tržištu plasiranja kredita sa valutnom kluzulom u CHF na cjelokupnom tržištu plasiranja kredita sa valutnom klauzulom na području Federacije Bosne i Hercegovine za period 2006.-2008. iznosio je (..)%.

Tržišni udio privrednog subjekta Addiko Bank a.d. Banja Luka na tržištu plasiranjem kredita sa valutnom kluzulom u CHF na cjelokupnom tržištu plasiranja kredita sa valutnom klauzulom na području Republike Srpske u 2006. godini iznosio je (..)%, u 2007. godini (..)%, te u 2008. godini (..)%.

Prosječan tržišni udio privrednog subjekta Addiko Bank a.d. Banja Luka na tržištu plasiranja kredita sa valutnom kluzulom u CHF na cjelokupnom tržištu plasiranja kredita sa valutnom klauzulom na području Republike Srpske za period 2006.-2008. godine iznosio je (..)%.

7.2. Zloupotreba dominantnog položaja privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka

Članom 9. stav (1) Zakona o konkurenciji je propisano da privredni subjekt ima dominantan položaj na relevantnom tržištu roba ili usluga, kada se zbog svoje tržišne snage može ponašati u značajnoj mjeri nezavisno od stvarnih ili mogućih konkurenata, kupaca, potrošača ili dobavljača, uzimajući u obzir udio tog privrednog subjekta na tržištu, učešće koje na tom tržištu

imaju njegovi konkurenti, kao i pravne i druge zapreke za ulazak drugih privrednih subjekata na tržište.

Član 9. stav (2) Zakona o konkurenciji pretpostavlja da privredni subjekt ima dominantan položaj na tržištu roba ili usluga ako na relevantnom tržištu ima učešće veće od 40,0%.

Zloupotreba dominantnog položaja, u skladu sa odredbama člana 10. stav (2) Zakona o konkurenciji, posebno se odnosi na:

- a) *Direktno ili indirektno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uslova kojima se ograničava konkurencija;*
- b) *Ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača;*
- c) *Primjenu različitih uslova za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj;*
- d) *Zaključivanje sporazuma kojima se uslovljava da druga strana prihvati dodatne obaveze koje po svojoj prirodi ili prema trgovinskom običaju nemaju veze s predmetom takvog sporazuma.*

Podnesenim Zahtjevom, između ostalog, Podnosilac zahtjeva smatra da su privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka izvršili povredu Zakona o konkurenciji, zloupotrebom dominantnog položaja iz člana 10. stav (2) tač. a), b), c) i d) Zakona o konkurenciji, te traži od Konkurencijskog vijeća da utvrdi navedenu zloupotrebu uz određivanje odgovarajućih zabrana, sankcija, rokova i mjera za otklanjanje štetnih posljedica takvog postupanja.

Provođenjem postupka i utvrđivanjem činjeničnog stanja, kao i ocjenom svih dostavljenih dokaza i dokumentacije, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da isti u periodu od 2006. godine – 2008. godine nisu imali odlučujući tržišni udio na relevantnom tržištu plasiranja kredita sa valutnom klauzulom, a ponajmanje dominantni, što je vidljivo iz podataka koji se odnose na broj plasiranih kredita sa valutnom klauzulom, te udio plasiranih kredita sa valutnom klauzulom u CHF, u istim.

Dakle, prilikom analize relevantnog tržišta i tržišnih udjela privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, kao učesnika na istom, Konkurencijsko vijeće se u svrhu ocjene predmetnog slučaja koristilo podacima zaprimljenim od strane Agencije za bankarstvo BiH i Agencije za bankarstvo FBiH, koji se odnose na broj plasiranih kredita u valutnoj klauzuli i zbirne podatke plasiranih kredita sa valutnom klauzulom u novčanom iznosu, u periodu od 2006. – 2008. godine, za koji period se traži utvrđivanje dominantnog položaja navedenih privrednih subjekata, te je utvrđeno da privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka (kao pravni sljednici privrednih subjekata Hypo Alpe-Adria-Bank d.d. Mostar i Hypo Alpe-Adria-Bank a.d. Banja Luka) nemaju dominantan položaj.

Konkurencijsko vijeće je u predmetnom postupku ispitalo u okviru Zakona o konkurenciji, a u skladu sa svojim nadležnostima propisanim istim zakonom, da li je došlo do ispunjenja bića djela iz člana 10. stav (2) tač. a), b), c) i d) Zakona, te je uzimajući u obzir da se zloupotreba dominantnog položaja na koju Podnosilac zahtjeva ukazuje odnosi na direktno ili indirektno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uslova kojima se ograničava konkurencija, ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača, primjenu različitih uslova za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj, zaključivanje sporazuma kojima se uslovljava da druga strana prihvati dodatne obaveze koje po svojoj prirodi ili prema trgovinskom

običaju nemaju veze s predmetom takvog sporazuma, utvrđeno je da su na relevantnom tržištu plasiranja kredita sa valutnom klauzulom u Federaciji Bosne i Hercegovine sudjelovale ukupno 22 banke, odnosno da je na relevantnom tržištu plasiranja kredita sa valutnom klauzulom u Republici Srpskoj sudjelovalo ukupno 10 banaka, te da privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, nemaju dominantan položaj na relevantnom tržištu na kojima učestvuju, te da isti ne zloupotrebljavaju.

Imajući u vidu navedeno Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 1. dispozitiva ovog Rješenja.

7.3. Zabranjeni sporazum/i privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka

Podnesenim Zahtjevom, Podnosilac zahtjeva nadalje smatra da su privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka izvršili povredu Zakona o konkurenciji, sklapanjem zabranjenih sporazuma iz člana 4. stav (1) tač. a), b), c), d) i e), te traži od Konkurencijskog vijeća donošenje rješenja kojim se utvrđuje da su krediti sa CHF klauzulom zabranjeni i ništavi sporazumi, kao i da utvrdi zloupotrebu uz određivanje odgovarajućih zabrana, sankcija, rokova i mjera za otklanjanje štetnih posljedica takvog postupanja.

Članom 4. stav (1) Zakona o konkurenciji propisano je da su zabranjeni sporazumi, ugovori, pojedine odredbe sporazuma ili ugovora, zajednička djelovanja i prešutni dogovori privrednih subjekata, kao i odluke i drugi akti privrednih subjekata, koji za cilj i posljedicu imaju sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišne konkurencije na relevantnom tržištu, a koji se odnose na:

- a) *Direktno ili indirektno utvrđivanje kupovnih i prodajnih cijena ili bilo kojih drugih trgovačkih uslova;*
- b) *Ograničavanje i kontrolu proizvodnje, tržišta, tehničkog razvoja ili ulaganja;*
- c) *Podjelu tržišta ili izvora snabdijevanja;*
- d) *Primjenu različitih uslova za identične transakcije sa drugim privrednim subjektima, dovodeći ih u nepovoljan položaj u odnosu na konkurenciju;*
- e) *Zaključivanje takvih sporazuma kojima se druga strana uslovljava da prihvati dodatne obaveze koje po svojoj prirodi ili običajima u trgovini nisu u vezi sa predmetom sporazuma.*

Sporazumi zabranjeni u skladu sa stavom (1) člana 4. Zakona o konkurenciji su ništavni.

Također, članom 101. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije, sa kojim je usklađen član 4. Zakon o konkurenciji, zabranjuju se zajednička djelovanja preduzetnika koji štete postojećoj ili potencijalnoj tržišnoj konkurenciji, a u konačnici potrošačima. Zabranjenim sporazumima se prvenstveno nastoji ostale tržišne učesnike/konkurente isključiti s tržišta, kako bi stvorili mogućnost povisivanja cijena, te ostvarivanja dodatne dobiti.

Dakle, zabranjeni su sporazumi između preduzetnika, privrednih subjekata koji su stvarni ili potencijalni konkurenti na tržištu, a zabranom su obuhvaćeni kako horizontalni, tako i vertikalni sporazumi.

Nadalje, navedenim članom 101. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije se zabranjuje antikonkurencijsko ponašanje koje nastaje kao rezultat usklađene volje dva ili više poduzetnika, a što se je i usaglašeno u sudskoj praksi Evropske unije, obzirom da je Evropski sud u presudi

donesenoj u predmetu: „Bayer AG v. Commission of the European Communities“ od dana 26.10.2000. godine, utvrdio da je koncept sporazuma u smislu člana 85. stav 1 Ugovora o Evropskoj zajednici (član 101. Ugovor o funkcionisanju Evropske unije), usmjeren na postojanje volje između najmanje dvije strane. Odnosno, neophodna je usklađena volja privrednih subjekata i namjera za štetnim postupanjem.

Konkurencijsko vijeće je u predmetnom postupku ispitivalo u okviru Zakona o konkurenciji, a u skladu sa svojim nadležnostima propisanim istim zakonom, da li je došlo do ispunjenja bića djela iz člana 4. stav (1) pod a), b), c) d) i e) Zakona o konkurenciji.

Privredni subjekti Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, kao povezana lica – sestrinska društva, djeluju na zasebnim relevantnim tržištima, te u bankarskom sistemu Bosne i Hercegovine nastupaju kao jedan privredni subjekt, odnosno čine jedinstvenu ekonomsku cjelinu, te shodno tome, kao privredni subjekti koji su prema entitetskim propisima registrirani kao dva zasebna privredna subjekta, provode usklađenu politiku poslovanja.

U konkretnom slučaju se dakle, ne radi ni o kakvom sporazumu, a ponajmanje zabranjenom, između privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, jer se odredbe člana 4. Zakona o konkurenciji, u potpunosti usklađenom sa članom 101. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije, odnose na sporazume koji nastaju između privrednih subjekata koji su konkurenti na tržištu i koji za cilj imaju prvenstveno isključivanje ostalih konkurenata sa relevantnog tržišta, a ne na društva koja predstavljaju jedinstvenu ekonomsku jedinicu.

Nadalje, analizom ugovora o kreditu koji su dostavljeni Konkurencijskom vijeću u ovom predmetnom postupku, zaključenih između privrednog subjekta Addiko Bank d.d. Sarajevo, odnosno Addiko Bank a.d. Banja Luka i njihovih korisnika, utvrđeno je da su isti zaključeni u periodu od 2006. – 2008. godine, sa valutnom klauzulom u CHF, a čija je isplata bila vršena u konvertibilnim markama, u kojima se vršila i otplata rata kredita, odnosno anuiteta, te plaćanje kamata.

U predmetnom postupku je utvrđeno da se u navedenom slučaju radi o kreditima sa valutnom klauzulom, čija je mogućnost zaključivanja u vrijeme njihovog zaključenja bila predviđena pozitivnim pravnim propisima, te da su isti bili sačinjeni u skladu sa Zakonom o obligacionim odnosima FBiH, odnosno Zakonom o obligacionom odnosu RS, kao i činjenica da isti predstavljaju obligaciono-pravni odnos između banke i korisnika.

Aneksi zaključenih ugovora, koje je određen broj korisnika kredita zaključio sa bankama kreditorima, predstavljaju također ugovorne, obligacionopravne odnose, koje su korisnici kredita zaključivali sa bankama, na dobrovoljnoj osnovi i prema kriterijima koji su propisani aktima donesenim od strane banaka kreditora, te čije zaključenje nije predstavljalo obvezu niti za jednu od ugovornih strana.

U slučajevima sklapanja inicijalnih ugovora, te pripadajućih aneksa koji su naknadno zaključivani, ne radi se o kategoriji sporazuma u smislu Zakona o konkurenciji, obzirom da isti nisu sklopljeni između privrednih subjekata, kao učesnika i konkurenata na tržištu, već o obligacionopravnim odnosima, na koje se u konkrentnom slučaju ne primjenjuje Zakon o konkurenciji i shodno tome, utvrđivanje eventualne ništavosti takvih ugovora ne spada pod stvarnu nadležnost Konkurencijskog vijeća.

Imajući u vidu sve naprijed navedeno, Konkurencijsko vijeće u predmetnom postupku nije utvrdilo postojanje zabranjenih sporazuma, kako između banaka kreditora međusobno, tako niti u ugovorima i ugovornim aneksima, zaključenim između banaka i korisnika ugovora o kredita u valutnoj klauzuli CHF, jer isti, kao obligacionopravni ugovori zaključeni između fizičkih lica i privrednih subjekata, niti po jednom od ukazanih osnova, ne ukazuju na postojanje bića djela iz navedenog člana 4. Zakona o konkurenciji.

Modalitet postojanja sporazuma, u smislu člana 4. Zakona o konkurenciji, u naprijed navedenim slučajevima nije ispunjen, te Konkurencijsko vijeće u predmetnom postupku nije utvrdilo postojanje ugovora, ugovornih odredbi, ponašanja, djelovanja ili dogovora koji bi činili zabranjene sporazume, u smislu Zakona o konkurenciji.

Imajući u vidu naprijed navedeno, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 2. dispozitiva ovog Rješenja.

7.4. Zabranjeni sporazum između Agencije za bankarstvo FBiH, Agencije za bankarstvo RS i privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka

Podnosilac zahtjeva prvenstveno ukazuje na propust u obavljanju nadležnosti entitetskih Agencija za bankarstvo, smatrajući da su iste pretežno svojim nečinjenjem, odnosno propuštanjem zakonom propisanog nadzora i kontrole zakonitosti rada privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka kao i propuštanjem davanja odgovarajućih naloga i nepoduzimanjem mjera radi zaštite prava potrošača (uključujući Podnosioca zahtjeva), zajedno sa privrednim subjektima Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, ostvarili „zajedničko djelovanje“ i „izričiti i prešutni dogovor“ koji imaju obilježja zabranjenog sporazuma, u skladu sa članom 4. Zakona o konkurenciji.

Kao što je navedeno naprijed, u tački 8.2. ovog Obrazloženja, da bi se radilo o zabranjenim sporazumima iz člana 4. Zakona o konkurenciji, osnovna pretpostavka postojanja sporazuma, zajedničkih djelovanja, prešutnih dogovora i sl., je da isti *nastaju između konkurenata, učesnika na istom tržištu*, te kako je naprijed izneseno, u kontekstu samo odnosa banaka kreditora, radi se o privrednim subjektima koji pripadaju istoj grupaciji i koji čine jedinstvenu ekonomsku jedinicu, dok s druge strane, entitetske Agencije za bankarstvo predstavljaju entitetske institucije sa jasno definisanim zakonskim nadležnostima koje su utvrđene samim zakonima o osnivanju istih, koje vrše superviziju poslovanja banaka na teritoriji/entitetu na kojem su osnovane, te se upućuje na zaključak da iste nisu, niti bi hipotetički mogle biti učenici istog relevantnog tržišta na kojima učestvuju banke kreditori, niti su konkurenti bankama kreditorima, između kojih, kako se navodi u Zahtjevu za pokretanje postupka, postoji zabranjeni sporazum.

S obzirom da je niti u ovom dijelu postavljenog Zahtjeva modalitet postojanja zabranjenog sporazuma, u smislu člana 4. Zakona o konkurenciji nije ispunjen, Konkurencijsko vijeće nije utvrdilo postojanje zabranjenog sporazuma, u smislu naprijed navedenog člana Zakona.

Imajući u vidu navedeno Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 3. dispozitiva ovog Rješenja.

7.5. Utjecaj rješenja Konkurencijskog vijeća na eventualnu krivičnu i /ili građansku odgovornost

Prema članu 43. stav (6) Zakona o konkurenciji, rješenje koje donosi Konkurencijsko vijeće nije od utjecaja na eventualnu krivičnu i/ili građansku odgovornost o kojoj odlučuju nadležni sudovi.

8. Nedostavljenje tražene dokumentacije/podataka u okviru traženog roka

Konkurencijsko vijeće je, aktom dostave Zaključka o pokretnaju postupka broj: UP-02-26-3-002-13/17, od dana 21.09.2017. godine, upućenom privrednom subjektu Addiko Bank d.d. Sarajevo, zatražilo dostavu relevantne dokumentacije i podataka, te između ostalog i Istorijskog izvoda za navedeni privredni subjekt iz kojeg su vidljive sve statusne promjene istog.

Aktom broj: UP-02-26-3-002-42/17 od 30.10.2017. godine, Konkurencijsko vijeće je odobrilo dodatni rok za dostavu naprijed navedenog dokumenta, te s obzirom da ni u ostavljenom roku traženi dokument nije dostavljen, punomoćnik privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, je uputio novi zahtjev za produženje roka za dostavu dokumentacije, zaprimljen dana 10.11.2017. godine pod brojem: UP-02-26-3-002-50/17, navodeći da je Općinski sud u Sarajevu, kao organ nadležan za izdavanje Istorijskog izvoda, dana 09.10.2017. godine zaprimio zahtjev za izdavanje Istorijskog izvoda, a da je dana 07.11.2017. upućena i formalna urgencija za postupanje.

Konkurencijsko vijeće je ocijenilo opravdanim podneseni Zahtjev za odobrenje dodatnog roka, te je aktom broj: UP-02-26-3-002-51/17 od 05.11.2017. godine, odobren rok za dostavu dokumentacije za dodatnih 5 (pet) dana.

Dana 22.11.2017. godine, pod brojem UP-02-26-3-002-55/17 od 22.11.2017. godine, zaprimljen je podnesak punomoćnika privrednih subjekata Addiko Bank .d.d Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka od 21.11.2017. godine, kojim je ponovno upućen zahtjev za odobrenje dodatnog roka za dostavu dokumentacije, navodeći u istom da se spis društva Addiko Bank d.d. Sarajevo nalazi na radu kod postupajućeg sudije po osnovu ranije zaprimljenih prijava, po okončanju čega će spis ponovo biti uzet u rad radi izdavanja istorijskog izvoda.

Uvidom u predmetni spis ovog upravnog postupka, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da traženi dokument nije dostavljen Konkurencijskom vijeću do dana donošenja ovog rješenja, odnosno da nije postupljeno po zahtjevu Konkurencijskog vijeća, u smislu člana 49. stav (1) pod a) Zakona o konkurenciji, te je kao osnov za određivanje novčane kazne zbog nedostavljanja traženog dokumenta, Konkurencijsko vijeće uzelo u obzir prihode koje je u 2016. godini ostvario privredni subjekt Addiko Bank d.d. Sarajevo ((..)%), kao godini koja je prethodila godini u kojoj je podnesen Zahtjev za pokretanje postupka.

Imajući u vidu navedeno, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 4. dispozitiva ovog Rješenja.

9. Troškovi postupka

Članom 105. stav 1. Zakona o upravnom postupku je propisano da u pravilu svaka stranka snosi svoje troškove postupka (uključujući i troškove za pravno zastupanje), a članom 105. stav 2. istog Zakona je propisano da kada u postupku učestvuju dvije ili više stranaka sa

suprotnim interesima, stranka koja je izazvala postupak, a na čiju je štetu postupak okončan, dužna je protivnoj stranci nadoknaditi opravdane troškove koji su nastali u postupku.

Članom 108. stav 1) istog Zakona je propisano da u rješenju kojim se postupak završava, organ koji donosi rješenje određuje ko snosi troškove postupka, njihov iznos i kome se i u kojem roku imaju isplatiti.

Dana 08.01.2018. godine, pod brojem: UP-02-26-3-002-102/17, Konkurencijsko vijeće je zaprimilo podnesak punomoćnika Podnosioca zahtjeva od 08.01.2018. godine, kojim je u predviđenom roku upućen zahtjev za nadoknadu troškova nastalih u predmetnom postupku, i to sljedećeg sadržaja: za podnošenje Zahtjeva u visini od 240,00 KM, uplaćenu taksu u visini od 2.000,00 KM, podneske od 10.02.2017. godine, 13.02.2017. godine, 21.02.2017. godine, 18.04.2017. godine, 18.07.2017. godine, 07.08.2017. godine i 01.12.2017. godine u ukupnom iznosu od 1.680,00 KM, za pristup usmenoj raspravi u visini od 240,00 KM, za produženje usmene rasprave u visini od 180,00 KM, te PDV u iznosu od 397,80 KM, što sve ukupno iznosi 4.737,80 KM.

Dana 17.01.2018. godine, pod brojem: UP-02-26-3-002-113/17, Konkurencijsko vijeće je zaprimilo podnesak punomoćnika privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka od 16.01.2017. godine, kojim je u predviđenom roku upućen zahtjev za nadoknadu troškova nastalih u predmetnom postupku, i to sljedećeg sadržaja:

- Za Addiko Bank d.d. Sarajevo: ukupan iznos troškova zastupanja i po punomoćnicima u visini od 3.348,00 KM plus PDV, koji se sastoji od iznosa od 837,00 KM plus PDV na ime sačinjavanja podneska – odgovor na Zaključak o pokretanju postupka Konkurencijskog vijeća od 12.10.2017. godine, iznosa od 837,00 KM plus PDV na ime pristupa na usmenu raspravu dana 21.12.2017. godine, iznosa od 837,00 KM plus PDV na ime sačinjavanja podneska - odgovora na navode i pitanja sa usmene rasprave od 05.01.2018. godine, te iznosa od 837,00 KM plus PDV na ime sačinjavanja podneska - izjašnjenja na podneske Podnosioca zahtjeva i prijedloga za vještačenje od 17.01.2018. godine;
- Za Addiko Bank a.d. Banja Luka: ukupan iznos troškova zastupanja i po punomoćnicima u visini od 3.348,00 KM plus PDV, koji se sastoji od iznosa od 837,00 KM plus PDV na ime sačinjavanja podneska – odgovor na Zaključak o pokretanju postupka Konkurencijskog vijeća od 12.10.2017. godine, iznosa od 837,00 KM plus PDV na ime pristupa na usmenu raspravu dana 21.12.2017. godine, iznosa od 837,00 KM plus PDV na ime sačinjavanja podneska - odgovora na navode i pitanja sa usmene rasprave od 05.01.2018. godine, te iznosa od 837,00 KM plus PDV na ime sačinjavanja podneska - izjašnjenja na podneske Podnosioca zahtjeva i prijedloga za vještačenje od 17.01.2018. godine.

Prema naprijed dostavljenom troškovniku punomoćnika privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka od 16.01.2017. godine, ukupni troškovi postupka iznose 6.696,00 KM plus porez na dodatnu vrijednost (PDV).

Prilikom određivanja prava priznavanja nastalih troškova predmetnog postupka, odnosno procjene nužnih i opravdanih troškova postupka, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da se priznaju troškovi punomoćniku privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, u skladu sa odredbama člana 18. tačka 1. i 5. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata („Službene novine Federacije BiH, br. 22/04 i 24/04) za sačinjavanje podneska – odgovora na predmetni Zaključak o pokretanju postupka u iznosu od 837,00 KM plus PDV, za

pristup na usmenu raspravu dana 21.12.2017. godine u iznosu od 837,00 KM plus PDV, za sačinjavanje podneska - izjašnjenja na podneske Podnosioca zahtjeva i prijedloga za vještačenje od 17.01.2018. godine, u iznosu od 837,00 KM plus PDV, te ukupan trošak iznosi 2.937,87 KM (uključujući i porez na dodatnu vrijednost).

Konkurencijsko vijeće nije prihvatilo kao opravdane niti nužne troškove postupka podnesene od strane punomoćnika privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, za sačinjavanje podneska - odgovora na navode i pitanja sa usmene rasprave od 05.01.2018. godine, s obzirom da je zbog nemogućnosti punomoćnika da na pitanja Konkurencijskog vijeća odgovori u toku same usmene rasprave, ostavljen rok za naknadnu dostavu traženih odgovora.

Također, s obzirom da punomoćnik privrednih subjekata Addiko Bank d.d. Sarajevo i Addiko Bank a.d. Banja Luka, tokom cijelog predmetnog postupka, nastupa u ime i za račun oba privredna subjekta (za koje je priložena jedinstvena punomoć od 06.10.2017. godine), obezbjeđivanjem potrebnih odgovora na upite i druge akte Konkurencijskog vijeća jedinstvenim podnescima, cijeneći da se radi o dva privredna subjekta koja pripadaju istoj grupaciji i da podaci dostavljeni podnescima predstavljaju objedinjene podatke koji se odnose i na privredni subjekt Addiko Bank d.d. Sarajevo i na privredni subjekt Addiko Bank a.d. Banja Luka, Konkurencijsko vijeće nije priznalo troškovnik punomoćnika od 16.01.2018. godine, kojim se zasebno obračunavaju iznosi troškova nastalih sačinjavanjem jedinstvenih podnesaka.

Imajući u vidu navedeno, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 5. dispozitiva ovog Rješenja.

10. Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovog Rješenja nije dozvoljena žalba.

Nezadovoljna strana može pokrenuti upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana prijema, odnosno objavljivanja ovog Rješenja.

Predsjednik

Ivo Jerkić